

Τό κείμενο πού ἀκολουθεῖ ἀπετέλεσε εἰσήγηση τοῦ Πρωτοπρεσβυτέρου Σαράντη Σαράντου στό Λειτουργικό Συμπόσιο πού πραγματοποιήθηκε στό Βόλο 22-25 Ὀκτώβριου 2000 μέ τό γενικό τίτλο: “Λατρεύσωμεν τῷ Θεῷ εὐαρέστως”. Δημοσιεύθηκε στόν “Ὁρθόδοξο Τύπο” τό Σεπτέμβριο τοῦ 2001 σέ τρεῖς συνέχειες. Ἐδῶ ἐκδίδεται στήν πλήρη του μορφή μέ ὑποσημειώσεις καί συνοδευτικά Πατερικά κείμενα, πού τεκμηριώνουν τίς θέσεις τοῦ εἰσηγητοῦ.

π. Σαράντη Σαράντου
ἡμέρη τοῦ Ι. Ν. Κοιμήσεως Θεοτόκου Ἀμαρουσίου

Ἐκκοσμίκευση καί Θεία Λατρεία

Προσπάθησα μέ τίς σεπτές εὐχές Σας Μακαριώτατε, Σεβασμιώτατε ἅγιο Δημητριάδος καί λοιποῖ ἅγιοι Ἀρχιερεῖς, σεβαστοί Πατέρες, ἀξιότιμοι κ.κ. Σύεδροι νά θεμελιώσω τήν εἰσήγησή μου πάνω στήν Ὁρθόδοξη Θεολογία μας καί στή φιλανθρωπότατη Ὁρθόδοξη Ἀνθρωπολογία μας, ὅπως ἀσύγχυτα, ἀχώριστα καί ὑποστατικά ἐκφράζονται στή Λατρεία μας.

Ἰσχνόφωνος, βραδύγλωσσος καί ἀνεπιστήμων αἰσθάνομαι, καί μάλιστα μπροστά σέ τόσους ἐκλεκτούς λειτουργούς τῆς Ἐκκλησίας μας. Περισσότερο ὁμως ἀνίκανος καί ἀνήμπορος εἰλικρινά, νιώθω μπροστά στό ὑμολογικό καί Λειτουργικό μεγαλεῖο πού ἔχει συσσωρευθεῖ δύο χιλιάδες χρόνια τώρα κι ἀκόμα πιό πολλά χρόνια πρῖν, γεμάτα ἀπό τήν ἰσόκυρη, ἰσοθεόπνευστη καί ἰσοστάσια Παλαιά Διαθήκη μέ τό δικό της ἐπίσης ὑμολογικό χρυσορυχεῖο.

Γι' αὐτό ἐπόμενος τοῖς Ἁγίοις Πατράσι, ὅσο καταλαβαίνω, ἀφήνω σέ δεύτερη μοῖρα τήν ἐπιστημοσύνη, ἀφοῦ “ἡ γνῶσις φυσιοῖ”¹ κατά τόν Ἀπόστολο Παῦλο ἀλλά κι ἀφοῦ εἶναι πολύ ἀνεπαρκές ἐργαλεῖο στή λειτουργική ἔρευνα. Προσπαθῶ χωρίς φόβο καί πάθος, ὅπως μπορῶ, νά κάνω κάποιες ἀξιολογήσεις καί νά ξεχωρίσω τήν Ὁρθόδοξη Λατρεία μας ἀπό τήν ἐκκοσμίκευσή της καί κατ' οὐσίαν ἀλλοτριώσή της.

Μέσα στήν Ἁγία Ὁρθοδοξία μας τά πάντα λειτουργοῦν Θεανθρώπινα. Ἀπό τότε πού “ὁ Λόγος σάρξ ἐγένετο καί ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν”² ἐνώνεται τό κτιστό μέ τό ἄκτιστο³, τό ὄρατό μέ τό ἀόρατο, τό γήινο μέ τό οὐράνιο, τό ἐν χρόνῳ μέ τό ἄχρονο, τό ἐδῶ μέ τό ἐκεῖ, τά θεῖα μέ τά ἀνθρώπινα.

¹ ΑΚορ. 8, 1

² Ἰωάνν. 1, 14

³ “Ὁ ἀχώρητος παντί πῶς ἐχωρήθη ἐν γαστρί;...” (Κάδισμα ἑορτῆς Χριστουγέννων)

Συγκεκριμένα μέσα στὴν κάθε τοπική Ὀρθόδοξη λατρευτική σὺνάξη ὅλα τὰ παραπάνω “μεγέθη” ἀλληλοπεριχωροῦνται καὶ μὲ μυστικό καὶ χαρισματικό τρόπο, γίνεται ὄντως ἡ φανέρωση τῆς Βασιλείας τῶν Οὐρανῶν(α). Ὁ ἅγιος Διονύσιος ὁ Ἄρεοπαγίτης φθάσας ἕως τρίτου οὐρανοῦ ὅπως ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, στό θεοδημιούργητο σύγγραμμά του “Περὶ Ἐκκλησιαστικῆς Ἱεραρχίας” καὶ “Περὶ οὐρανοῦ ἱεραρχίας” μᾶς βεβαιώνει ὅτι ἡ οὐσία, ἡ μορφή καὶ τό περιεχόμενο τῆς ἐπιγείου λατρείας μας εἶναι εἰκόνα τῆς ἐν οὐρανοῖς καὶ ὀλοζώντανη ἐκτύπωσή της ⁴.

Ἡ συνοδική, συνολική Ὀρθόδοξη θεοπνευστία καὶ ἡ συνολική ἐκκλησιολογική ἐμπειρία ἔχουν δεσμοθετήσει ἕνα χριστοαριστουργηματικό σύστημα λατρείας- δοξολογίας, εὐχαριστίας καὶ παρακλήσεων- πρὸς τὸν ἐν Τριάδι Θεό, πρὸς τὴν Κυρία Θεοτόκο καὶ πρὸς τοὺς δοξασμένους Ἁγίους μας, σύστημα λατρείας χριστοποιητικό καὶ ἄκρως φιλάνθρωπο γιὰ τὴ σωτηρία καὶ τὴ θέωση κάθε ἀνθρώπου.

Οἱ ἱερές ἀκολουθίες τοῦ νυχθημέρου, ὅπως περιλαμβάνονται στό Ὁρολόγιο μαζί μὲ τὸν πλοῦτο τῶν τροπαρίων καὶ τῶν τελειοτάτων Κανόνων τῆς Παρακλητικῆς, τῶν Μηναίων, τοῦ Τριωδίου καὶ τοῦ Πεντηκοσταρίου ταξινομημένες “εὐσχημόνως καὶ κατὰ τάξιν” ⁵ σέ ὅλο τό χρόνο τῆς ζωῆς μας ὄχι μόνο μᾶς ἀνοίγουν παράθυρα πρὸς τὴ Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν, ἀλλὰ καὶ μᾶς μεταποιοῦν σέ ἀνθρώπους μετανοίας, κατανύξεως, ἀγάπης καὶ χριστοταπεινώσεως,(β) προκομμένους καὶ δημιουργικούς ἀκόμα καὶ μέσα στίς παρούσες βιωτικές μας τρέχουσες ἀνάγκες.

Κυριότατα ἡ θεία Λειτουργία τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου καὶ τοῦ Μ. Βασιλείου ἀποτελοῦν πνευματική πανδαισία. Διὰ τῆς θείας Μεταλήψεως σκιρτᾷ ἡ καρδιά, εὐφραίνεται ἡ ψυχή, εἰρηνεύει ὁ νοῦς, ἡμερεύει τό σῶμα, τρέφεται καὶ ἰσορροπεῖ ὅλη ἡ προσωπικότητα τοῦ ἀνθρώπου κατὰ χάριν χριστοποιουμένη σταδιακά μὲ τὰ Τίμια Δῶρα.

Γιὰ τὴν ἐπίτευξη τοῦ παραπάνω στόχου, γιὰ τὴ θεανθρωποποίηση τοῦ ἀνθρώπου, ὁ θεοφώτιστος συγγραφέας τῆς ὁ. Λειτουργίας χρυσορροῶς ἱερός Χρυσόστομος, μαζί μὲ τὴν πλειάδα τῶν ὠρίμων πνευματικῶν πατέρων, ἔχουν συναρμόσει τὴν ἔκφραση τοῦ κτιστοῦ καὶ τοῦ ἀκτίστου μὲ ὄρους θεολογικούς, ἀνθρωπολογικούς, ψυχολογικούς καὶ παιδαγωγικούς μέσα στὴν πρὸς τὸν ὕψιστο λατρεία τους.

⁴ “..οἱ πρῶτοι τῆς καθ’ ἡμᾶς ἱεραρχίας καθηγεμόνες(οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι)...ἀφθόνως ἐρώντες , ὡς θεῖοι, τῆς τῶν μετ’ αὐτοὺς ἀναγωγῆς καὶ θεώσεως, αἰσθητοῖς εἰκόσι τὰ ὑπερουράνια, καὶ ποικιλία καὶ πλήθει τό συνεπτυγμένον, καὶ ἐν ἀνθρωπίνους τε τὰ θεῖα, καὶ ἐνύλοις τὰ ἄϋλα, καὶ τοῖς καθ’ ἡμᾶς τὰ ὑπερούσια, τοῖς ἐγγράφοις τε αὐτῶν καὶ ἀγράφοις μυσήσεσι, κατὰ τοὺς ἱερούς ἡμῖν ἔδωσαν θεσμούς...” (Διονυσίου Ἄρεοπαγίτου, Περὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱεραρχίας, Κεφ. Α’,V, Ἐκδ. Πουρναρᾶ, τ. Α’ σ. 26) “ἔστι γάρ...τὰ μὲν αἰσθητῶς ἱερά τῶν νοητῶν ἀπεικονίσματα, καὶ ἐπ’ αὐτὰ χειραγωγία καὶ ὁδός.”(Ὡς ἄνω Κεφ. Β’,III(Θεωρία), II σ. 38.)Μετάφραση: “Οἱ πρῶτοι κατὰ τὴν τάξιν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας καθηγεμόνες, οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι,ποθῶντας, χωρὶς φθόνο, ὡς θεωμένοι, τὴν πνευματικὴ ἀναγωγή καὶ θέωση τῶν μετὰ ἀπ’ αὐτοῦς(δηλ. ὅλων τῶν χριστιανῶν) μᾶς παρέδωσαν σύμφωνα μὲ τοὺς ἱερούς μας θεσμούς,τὰ ὑπερουράνια μὲ εἰκόνες αἰσθητές, ὅτι εἶναι συνεπτυγμένο μὲ τὴν ποικιλία καὶ τό πλήθος, τὰ θεῖα μὲ ἀνθρώπινα, τὰ ἄϋλα μὲ ἐνυλα καὶ τὰ ὑπερούσια μὲ τὰ “καθ’ ἡμᾶς”. Κι ὅλα αὐτὰ μὲ τίς ἐγγράφες καὶ ἀγράφες μυσήσεις τους(διδασκαλίες τους)”. “ὅσα ἱερά εἶναι αἰσθητά, εἶναι ἀπεικονίσματα τῶν νοητῶν κι ἀκόμη χειραγωγία καὶ ὁδός πρὸς αὐτὰ”

⁵ ΑΚορ. 14, 40. παε. “..οὕτω γάρ ἡμᾶς ἐντεῦθεν(δηλ. ἀπο τό Ναό) ἐξιέναι δεῖ, ὡσπερ ἐξ αὐτῶν καταβάντας τῶν οὐρανῶν, γενομένους κατεσταλμένους, φιλοσοφούντας, ρυθμῶ πάντα καὶ ποιούντας καὶ λέγοντας”. Ἰωάννου Χρυσοστόμου,Πρὸς μὴ ἀπαντήσαντας εἰς σὺνάξιν. Ε.Π.Ε. 26, 566-568.

Κατὰ τὴ θεία Λειτουργία καὶ τίς ἄλλες φυσικά ἀπορρέουσες ἀπ' αὐτὴν ἱερές ἀκολουθίες ὑπάρχει ἄφθονος καὶ ἐμμελής ὁ τέλειος Ἑλληνικός λόγος. Λόγος αὐθεντικός πού ἐκφράζεται μὲ τὴ μουσική καὶ τὰ πολλά τῆς διαστήματα, τὰ ποικίλα θεανθρώπινα σύμβολα, τὰ ἱερά σκευή, τίς ἅγιες εἰκόνες, τὰ ἱεροπρεπῆ ἀρχιτεκτονικά μνημεῖα (ἱεροὶ ναοί, ἱερές Μονές κ. λ.π.) ὅλα αὐτὰ δηλώνουν τὸ κτιστό μέρος τῆς ἐδῶ ὁρατῆς ἐν τῇ γῆ στρατευομένης Ἐκκλησίας καὶ τῆς φιλοκαλεστάτης παρουσίας τῆς(γ).

Ὁ ἀναμφισβητήτου καὶ μεγάλης ἐμπειρίας λειτουργιολόγος τῆς Ἐκκλησίας μας ἅγιος Νικόλαος Καβάσιλας, μᾶς τονίζει καὶ μεθοδικῶς ἀναλύει τὴ μυστική καὶ ὑπερβατική διάσταση τῆς θείας Λειτουργίας, πού σημαίνεται διὰ τῶν σοβαρῶν μυστικῶν εὐχῶν τῆς. Στό 16ο Λόγο τῆς “Ἑρμηνείας τῆς θείας Λειτουργίας” ὁ ἅγιος Νικόλαος Καβάσιλας, κατα-γράφει τὴ μακρὰ λειτουργική παράδοση τῆς Ἐκκλησίας μας πού θέλει τίς εὐχές νά λέγονται μυστικῶς: “Ὁ ἱερεὺς ἔνδον εὐχὴν ποιεῖται ἡσυχῇ καὶ καθ' ἑαυτὸν” ⁶(δ). Ἐνῶ στόν 50ο λόγο του ἐξηγεῖ ἀναλυτικότερα τὸ γιατί εὐχεται καθ' ἑαυτὸν: “Ἀνάγνωσε ὅλες τίς εὐχές καὶ θά ἀντιληφθεῖς ὅτι ὅλα τὰ λόγια ἐκεῖνα εἶναι λόγια δούλων” ⁷. Ποτέ ἓνας δούλος δέ φωνάζει στόν Κύριό του. Γιατί σ' αὐτὴν τὴν τόσο σωστή σταυροαναστάσιμη λειτουργική ἐμπειρία ἀντιδρῶν κοσμικά κάποιον ἱερεῖς; Γιατί φωνάζουν τίς μυστικές εὐχές πιό ἔντονα καὶ ἀπό τίς ἐκφωνήσεις; Δέν κοσμικοποιοῦν ὡς κτιστὴ τὴ θ. Λειτουργία;

Ὁ ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἄγιορείτης ἐπιμένει στή μυστική ἀνάγνωση τῶν εὐχῶν Π στηριζόμενος στόν ἅγιο Διονύσιο τὸν Ἀρεοπαγίτη, ὁ ὁποῖος στό Ζ' κεφάλαιο “περὶ Ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας” λέγει: “Τὰς δέ τελεστικὰς ἐπικλήσεις οὐ θεμιτόν ...ἐκ τοῦ κρυφίου πρὸς τὸ κοινόν ἐξάγειν”⁸. Ἀκόμα καὶ ὁ Ρωμαιοκαθολικός θεολόγος Brug ὑποστηρίζει ὅτι ὁ Κύριος μυστικῶς ἀνέπεμψε καθαγιαστική ἐπὶ τοῦ ἄρτου εὐχὴ, ἡ ὁποία ἀπετέλεσε τὸ πρότυπο τοῦ τρόπου μυστικῆς ἀναγνώσεως τῶν εὐχῶν σέ μεταγενέστερους χρόνους ⁹.

Ἐπίσης ὁ ἄλλος διακεκριμένος λειτουργιολόγος τῆς Ἐκκλησίας μας ὁ ἅγιος Συμεών Θεσσαλονίκης ἀναφέρει ὅτι οἱ εὐχές τῶν ἱερῶν Μυστηρίων ἔχουν διττὸ χαρακτήρα καὶ σημαίνουν “τὸν διφυῆ Ἰησοῦν, ὁ ὁποῖος ἄληπτος ὢν, ἀσώματος καὶ ἄφραστος, ἔλαβε σῶμα” ¹⁰. Ἐπέκταση καὶ ἐρμηνεία τῆς παραπάνω τοποθετήσεως τοῦ Συμεών Θεσσαλονίκης εἶναι ὅσα ἐκδέτει στίς σελίδες 348-349 ¹¹. Ἐκεῖ ἐξηγεῖ ὅτι ἡ Ἐκκλησία μας μὲ τὴ μυστική καὶ τέλεια ἐκφορά τῶν εὐχῶν τῆς ἰσχυροποιεῖ τὸν ἐνδιάθετο καὶ ἐσωτερικό καθαρό λόγο τοῦ πιστοῦ, ἐκφραση τοῦ ὁποίου εἶναι ὁ σωστός λειτουργικός προφορικός λόγος καὶ ὁ καλλιπέστατος γραπτὸς λόγος τῆς λατρείας(ε).

Διὰ τῆς μυστικῆς ἐκφορᾶς τῶν εὐχῶν οἱ πιστοὶ ὑποψιάζονται τὸ μυστικὸ τρόπο, τὸν ἄρρητο ἢ ἀπόρρητο, τὸν ἄνευ λέξεων τρόπο κοινωνίας τῶν Ἀγγέλων ¹². Ἐπίσης προἰδεάζονται

⁶ Ε.Π.Ε., Φιλοκαλία(Νικόλαος Καβάσιλας),22 σελ.92.

⁷ Ὡς ἄνω σελ.239

⁸ Περὶ Ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας Ζ', Χ ἔκδ. Πουρναρᾶ σ. 162

⁹ Ἐν Γ. Ν. Φίλια, Ὁ τρόπος ἀναγνώσεως τῶν εὐχῶν στή Λατρεία τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, σ. 61 Ὑποσ. 17

¹⁰ Συμεών Θεσσαλονίκης ἅπαντα, ἔκδ. Ρηγοπούλου σελ.230 Πρβλ. P.G.155, 524D

¹¹ Πρβλ. P.G.155, 848Δ-849ΑΒ.Ερώτησις ΣΤ' Πῶς ὁ ἐνδιάθετος λόγος καλεῖται λόγος;

¹² “ Φῶτα δεύτερα νοερά (οἱ ἅγιοι ἄγγελοι)...οὐ γλώσσης καὶ ἀκοῆς δεόμενα, ἀλλ' ἄνευ λόγου προφορικοῦ μεταδιδόντα ἀλλήλοις τὰ ἴδια νοήματα καὶ βουλήματα”·Ιωάννου Δαμασκηνοῦ, ἔκδοσις ἀκριβῆς τῆς Ὁρθοδόξου Πίστews, Περὶ Ἀγγέλων Ε.Π.Ε. (Ι. Δαμασκηνοῦ 1, σ. 144)

καὶ προετοιμάζονται διὰ τῆς νοερᾶς καὶ ἄνευ λόγου μονολογίστου εὐχῆς, στή μέλλουσα ἐπικοινωνία τους μέ τούς Ἁγίους, μέ τήν πάντοτε ὀλιγόλογη Παναγία μας καὶ μέ τήν μετά μεγίστης αἰδοῦς καὶ εὐλαβείας κοινωνία μας μέ τό Σωτῆρα μας Ἰησοῦ Χριστό.

Τό κοσμικό πνεῦμα καὶ ἡ κοσμική νοοτροπία εἴτε συνειδητά εἴτε ἄσυνειδήτα ἐπιδιώκει τή σμίκρυνση τῶν ἀσυλλήπτων θεανθρωπίνων διαστάσεων τῆς λατρείας μας. Δυστυχῶς ἀπό κάποιους λειτουργούς ἡ ἐκφόρα τοῦ λόγου τῶν μυστικῶν εὐχῶν εἶναι τόσο δυνατή, ὥστε καθόλου νά μή διακρίνονται ἀπό τίς ἐκφωνήσεις, οἱ ὁποῖες κατά τόν προαναφερθέντα μέγιστο λειτουργιολόγο Καβάσιλα, ἀποτελοῦν τή φυσική κατάληξη καὶ τῶν αἰτημάτων τῶν ἐκφωνουμένων ἐμμελῶς ἀπό τό Διάκονο καὶ τῆς μυστικῆς εὐχῆς τοῦ καθ' ἑαυτόν προσευχομένου λειτουργοῦ ¹³. Συνιστᾶ ἀνθρωπ-ἀρέσκεια ἐκ μέρους τοῦ λειτουργοῦ ἡ “μανιώδης” προσπάθεια νά ἀκούγεται ἀπό τούς πιστούς, δῆθεν γιά νά μετέχουν καλύτερα οἱ πιστοί, ἐνῶ κατ' οὐσίαν περιορίζεται καὶ συστέλλεται ἡ ὑπερβατικότητα τῆς θ. Λειτουργίας καὶ ἐκπίπτει στό κοινωνικό status καὶ στήν ἐνδοκοσμική, θρησκευτική, νοοκρατούμενη παθητικότητα καὶ στατικότητα.

Ἡ Ἀγιορείτικη ἀλλά καὶ ἡ Κωνσταντινουπολίτικη λειτουργική Παράδοση ἀντιστέκεται ταπεινῶς καὶ εὐδαρσῶς σ' αὐτοῦ τοῦ ὑπουλοῦ εἶδους τήν κοσμικοποίηση, μέ τήν ὁποία μυστική παράδοση, φαίνεται νά συμφωνεῖ καὶ τό μεγαλύτερο μέρος τοῦ Ὁρθοδόξου λαοῦ μας, ἀφοῦ ζητοῦν, ἐπιδιώκουν καὶ θέλουν αὐτό τό ὑπερβατικό καὶ μυστικό βάθος τῆς Λειτουργίας μας, ἐνῶ παράλληλα χαίρονται καὶ κατανύγονται καὶ μέ τά ἐξαίσιμα Ἱεροψαλτικά ποικίλα Βυζαντινά μέλη.

Συμβατό μ' αὐτή τή μυστική νοοτροπία εἶναι καὶ τό κλείσιμο τῶν Βημοθύρων(στ), πού ἐπιμελῶς διατηρεῖται μέχρι σήμερα καὶ στά μοναστήρια μας καὶ ἀκόμα σέ πολλές κοσμικές ἐνορίες τῶν πόλεων. ἔτσι ὁ λαός μας παιδαγωγεῖται καὶ ἐξασκεῖται πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως ὄχι μόνο στήν καταφατική θεώρηση τῆς λατρείας μας, ἀλλ'καὶ στήν ἀποφατική, καλλιεργώντας μέσα στόν ἱερότερο χῶρο τῆς λατρείας μας καὶ τίς προσθετικές του καὶ τίς ἀφαιρετικές του ἰκανότητες ἀπό τήν πιό μικρή ἡλικία μέχρι καὶ τήν ὀριμότερη, μέχρι καὶ τίς ἐσχατιές τοῦ παρόντος βίου.

Ἀπό αὐτή τή θεσμική, ἱεροπρεπῆ στάση τοῦ λειτουργοῦ προκύπτει καὶ κάτι ἄλλο περαιτέρω.

Σφυρηλατεῖται δηλαδή καὶ ἐμπεδώνεται καὶ μέσα μας, στήν ἱερατική μας συνείδηση, ἀλλά καὶ στό σῶμα τῶν πιστῶν, ἡ ὑψηλή διακονία τῆς γενικῆς ἱερωσύνης τῶν πιστῶν χωρίς νά δημιουργεῖται ἡ ἀντίθετη πρὸς αὐτήν κληρικαλιστική νοοτροπία τῶν ρωμαιοκαθολικῶν.

Ὁ Καβάσιλας ἐκφράζει μέ τόν καλύτερο τρόπο αὐτή τήν Ὁρθόδοξη θεανθρώπινη διακονία τοῦ ἱερέως ὡς λειτουργοῦ: “ἄλλωστε ὁ ἱερεὺς μιμούμενος τόν πρῶτο ἱερέα(δηλ. τό Χριστό) πού εὐχαριστοῦσε τό Θεό καὶ Πατέρα προτοῦ παραδώσει στούς Ἀποστόλους τό μυστήριον τῆς κοινωνίας, κάμει κι αὐτός, πρὸν ἀπό τήν τελεστική εὐχή μέ τήν ὁποία ἀγιάζει τά δῶρα, αὐτή

¹³ Ε.Π.Ε. Φιλοκαλία ,22 σ.132-134: “...καί... “παραδέσθαι τῷ Θεῷ” κελύσας “ἑαυτούς καὶ ἀλλήλους καὶ πᾶσαν τήν ζωὴν” εἶτα καὶ αὐτός τό τῆς εὐχῆς ἀκροτελεύτιον, ἦν ἐφ' ἑαυτοῦ πρὸς τόν Θεόν ἐποιήσατο, εἰς ἐπήκουσιν πάντων βοήσας κατά τό ἔθος καὶ δοξολογήσας, καὶ αὐτούς λαβὼν τῆς δοξολογίας κοινωνούς...”

τὴν εὐχαριστία πρὸς τὸ Θεὸ καὶ Πατέρα τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, “ἅς εὐχαριστήσωμε τὸν Κύριο”, καὶ ἀφοῦ συμφωνήσουν ὅλοι καὶ ἀναφω-νήσουν “αὐτὸ εἶναι ἄξιον καὶ δίκαιον”, αὐτὸς προσφέρει μόνος του τὴν εὐχαριστία πρὸς τὸ Θεό. καὶ ἀφοῦ τὸν δοξολογήσῃ καὶ τὸν ὑμνήσῃ μαζί με ἀγγέλους καὶ ἀποδώσῃ εὐγνωμοσύνη γιὰ ὅλα τὰ ἀγαθὰ πού μᾶς δόθηκαν ἀπ’ αὐτόν ἐξ ἀρχῆς, καὶ ἀφοῦ τέλος μνημονεύσῃ αὐτὴ τὴν ἀνέκφραστη καὶ ὑπὲρ λόγον οἰκονομία τοῦ Σωτῆρος γιὰ χάρι μας, τότε καθαγιάζει τὰ τίμια δῶρα καὶ συντελεῖται ὅλη ἡ θυσία”¹⁴.

Ἀνάλογη καὶ μετρημένη, ἀλλὰ σαφὴς εἶναι ἡ ἐκτίμησις πού εἶχαν καὶ ἔχουν ὅλοι οἱ λειτουργοὶ τῆς Ἐκκλησίας μας γιὰ τὴν ἱερωσύνη, μέ τὴν ὁποία ἀπείρω ἐλέει Θεοῦ ἔχουν τιμηθεῖ καὶ τῆς ὁποίας τὴ διακονία ἔχουν ἐπω-μισθεῖ.

Δυστυχῶς τὸ ἔντονον κοσμικὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς μας καὶ διὰ τῶν κοσμικῶν μέσων μαζικῆς ἐνημερώσεως προσπαθεῖ νὰ κάμψῃ τὸ ἀσκητικὸ καὶ ἀγωνιστικὸ φρόνημα τῶν κληρικῶν τῆς πατρίδος μας, νὰ δημιουργήσῃ τρομοκρατία, ὥστε νὰ φιμωθεῖ παντελῶς ἡ Ὁρθόδοξη ὁμολογία.

Μ’ αὐτὴν τὴν κοσμικὴ νοοτροπία, ὡς μὴ ὄφειλε, συνεργάζονται καὶ κάποιοι θρησκευτικοὶ δημοσιογραφικοὶ παράγοντες χωρὶς ἐκκλησιαστικὴ συνείδηση, οἱ ὁποῖοι ὑποστηρίζουν ξένες θρησκευτικὲς οὐμανιστικὲς ἢ αἰρετικὲς σέκτες καὶ δυσχεραίνουν τὸ ἔργο τῶν μαχίμων ὀρθοδόξων ἱερέων πού ὀρθοδοξοῦν καὶ ὀρθοπρακτοῦν καὶ δὲ συσχηματίζονται μέ τίς παγκοσμιοποιητικὲς ἀντίχριστες δυνάμεις τῆς “Νέας Ἐποχῆς”. Στὴν πρώτη γραμμὴ βρίσκεται τὸ περιοδικὸ God & Religion καὶ οἱ δημοσιογράφοι τῆς T.V.

Μέ τὰ παραπάνω πρέπει νὰ προσθέσουμε καὶ κάποιες ἐπίσης “μοντέρνες” κοσμικὲς τάσεις κάποιων κληρικῶν πού ἀρνοῦνται τὴν ἐμμελεῖ ἀνάγνωσις τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου καὶ δὲν ἐπιτρέπουν στοὺς ἱεροψάλτες τοὺς τὴν ἐμμελεῖ ἀπόδοσις τοῦ Ἀποστολικοῦ Ἀναγνώσματος. Πέραν τοῦ ἐπιστημονικῶς ἀποδεδειγμένου ὅτι ἀπὸ τοῦ ἔκτου αἰῶνος ὑπῆρχαν σημαδόφωνα πάνω στὰ Εὐαγγελιστάρια καὶ στὰ Ἀποστολικά Ἀναγνώσματα(ς), εἶναι εὐκολότερη ἔτσι ἡ κατανόηση τῶν κειμένων, τὸ δὲ μέλος, πού εἶναι τύπος τῆς Χάριτος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος κατανύγει τὴν καρδιά συνεργαζομένη μέ τίς νοητικὲς δυνάμεις γιὰ τὴν ἀφομοίωση τοῦ περιεχομένου. Τὰ αὐτὰ ἰσχύουν καὶ γιὰ τὸ Ἀποστολικὸ Ἀνάγνωσμα, τοῦ ὁποίου τὰ νοήματα εἶναι δυσκολότερα ὡς πυκνότερα καὶ εἶναι ἀπαραίτητος ὁ ἀργότερος ρυθμὸς, ἐμμελοῦς ἀναγνώσεως, ὥστε μαζί μέ τὴ διεισδυτικότητά τοῦ μέλους νὰ ἐπιτυγχάνεται ἡ μεγίστη κατανόηση(η).

Ἐπιτρέψτε μου μιά παρατήρηση γιὰ τὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως καὶ γιὰ τὸ Πάτερ ἡμῶν. Ὁ νεοεισαχθεὶς τρόπος ἐκφορᾶς τοὺς ἀπὸ ὅλο τὸ Ἐκκλησίασμα εἶναι ἀήδης καὶ μοιάζει κοσμικός. Ἀσφαλῶς εἶναι δάνειο ἀπὸ τίς θρησκευ-τικὲς ὁργανώσεις τῆς πατρίδος μας, οἱ δὲ ὁργανώσεις ἔκαναν εἰσαγωγή ἀπὸ τίς ἐκκλησίες τῆς Δύσεως πού ἔχασαν τὸν ἀπλό ἀλλὰ αὐθεντικὸ τρόπο ἐκφορᾶς τοὺς ἀπὸ τὸν προεστῶτα ἢ τὴν προεστῶσα στὰ Μοναστήρια καὶ προπαγάνδισαν τὸ

¹⁴ Ε.Π.Ε.Φιλοκαλία τ. 22 σ.141Πρβλ. τὸ κείμενο: “ἄλλως τε τὸν πρῶτον ἱερέα μιμούμενος εὐχαριστοῦντα τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ πρό τοῦ παραδοῦναι τὸ μυστήριον τῆς κοινωνίας, καὶ αὐτὸς πρό τῆς τελεστικῆς εὐχῆς, καδ’ ἦν ἱερουργεῖ τὰ ἅγια, τὴν εὐχαριστίαν ταύτην ποιεῖται πρὸς τὸν Θεόν καὶ Πατέρα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, “εὐχαριστήσωμεν τῷ Κυρίῳ”. καὶ πάντων συνδεμένων καὶ “ἄξιον καὶ δίκαιον ἀνειπόντων”, αὐτὸς ἐφ’ ἑαυτοῦ τὴν εὐχαριστίαν ἀναφέρει τῷ Θεῷ. καὶ δοξολογήσας αὐτόν καὶ μετὰ ἀγγέλων ἀνυμνήσας καὶ χάριτας ὁμολογήσας τῶν ἀγαθῶν ἀπάντων τῶν ἐξ αἰῶνος ἡμῖν παρ’ αὐτοῦ γενομένων καὶ τελευταῖον αὐτῆς τῆς ἀρρήτου καὶ ὑπὲρ λόγον ὑπὲρ ἡμῶν τοῦ Σωτῆρος οἰκονομίας μνησθεὶς, εἶτα ἱερουργεῖ τὰ τίμια δῶρα καὶ ἡ θυσία τελεῖται πᾶσα”.(σ. 140)

θηρησκευτικό ὀγκλοκρατικό λαϊκισμό. Μετά ἀπό δύο περίπου χρόνια δοκιμῆς σ' αὐτό τόν τρόπο ἐκφόρας, ταπεινῶς φρονοῦμε ὅτι διασπᾶ τούς πιστούς, ἀμβλύνει τήν ἱερότητα τοῦ λειτουργικοῦ χώρου καί ἀφαιρεῖ ἀπό τούς πιστούς τόν ἐσωτερικό, νοερό καί μυστικό τρόπο συμμετοχῆς στήν τόσο λεπτή καί μυστική, λογική καί πνευματική θεία Λειτουργία μας. Ὑπάρχει ὁ κίνδυνος περαιτέρω κοσμικοποιήσεως τοῦ ἱεροπρεπεστάτου λειτουργικοῦ μας χώρου, ἂν αὐτή ἡ λαϊκιστική νοοτροπία μαζικῆς ἐκφόρας ὑμνων ἐπεκταθεῖ διά τῆς ἐξεως ¹⁵.

Εἶναι δέ ἄξιον μεγίστης ἀπορίας γιατί οἱ ἰδύοντες ἐπιτεταγμένοι διάκονοι ἢ ἱεροψάλτες κάθε φορά πού παρακινοῦν τό λαό νά ἀπαγγεῖλουν ὁ λ ο ι μ α ζ ῖ τό “ Πιστεύω” καί τό “Πάτερ ἡμῶν”, μά κάθε φορά, ἐπαναλαμβάνουν τή φράση “ὄλοι μαζί”. Τό, ὄλοι μαζί, ἐκτός τοῦ ὅτι δέν εἶναι καλόηχο, εἶναι καί σύνδημα ἀποκρυφιστικό, ὅπως εἶχε ἀποδείξει ὁ π. Ἀντώνιος Ἀλεβιζόπουλος. Γι' αὐτό φυσικά ἀπάδει στόν ἱερό χώρο τῆς Θ. Λειτουργίας.

Μόνο ἕνας, λοιπόν, “χῦμα” καί εὐκρινῶς, ἀπαγγέλλει τό τόσο σπουδαῖο γιά τήν περαιτέρω συμμετοχή μας στόν ἐπικείμενο καθαγιασμό Σύμβολο τῆς Πίστεως καί ὄλοι οἱ λοιποί, ὄλο τό Ἐκκλησίασμα, μέ πολλή προσοχή καί συνακροῶνται καί νοερώς συμμετέχουν(θ).

“Ὅσον ἀφορᾷ τή γονυκλισία κατά τήν Κυριακή, ἡ λειτουργική μας παράδοση ἀπαιτεῖ “μή κλίνειν γόνυ”, βάσει τῶν ἱερῶν Κανόνων, 20οῦ τῆς Α' Οἴκουμ. Συνόδου, τοῦ 90οῦ τῆς Πενδέκτης, τοῦ 15οῦ τοῦ Ἁγίου Πέτρου Ἀλεξανδρείας καί τοῦ 91οῦ τοῦ Μ. Βασιλείου ¹⁶.

Ἡ θεία Λειτουργία τῆς Κυριακῆς καί ὀλόκληρη ἡ Κυριακή εἶναι ἀφιερωμένη στόν Ἀναστάντα, ὁ ὁποῖος εἰδικά κατά τήν ἡμέρα αὐτή δέ μᾶς θέλει θλιμμένους, ἀλλά μετόχους στή μοναδική χαρά τῆς Ἀναστάσεώς του καί τῆς συναναστάσεώς μας μαζί Του.

Ἡ γονυκλισία ὄχι μόνο ἐπιτρέπεται, ἀλλά καί ἐπιβάλλεται κατά τίς ὑπόλοιπες ἡμέρες τῆς ἐβδομάδος, κατά τίς ὁποῖες μέ μετάνοιες, ἀσκήσεις, νηστείες καί προσευχές ἐπιδιώκουμε τήν ὀριστική κοπή τῶν παθῶν καί τήν ἔνταξή μας ἀμετάκλητα στήν ἐν Χριστῷ ζωή.

¹⁵ Εἶναι χαρακτηριστικά τά ὅσα γράφει περί τῆς νοεράς, μυστικῆς συμμετοχῆς στήν ψαλμωδία ὁ Ἀλέξανδρος Μωραϊτιδῆς σχολιάζοντας ὅσα λέγει ὁ Μ. Βασίλειος στήν Ὀμιλία του στόν Α' Ψαλμόν: “Εἰς τούς ἀρχαίους χρόνους ὄλοι οἱ ἐκκλησιαζόμενοι Χριστιανοί συνέψαλλον ὁμοῦ, ἀποτελοῦντες μίαν συμφωνίαν. Κατόπιν ἐπενοήθησαν οἱ χοροὶ τῶν ψαλτῶν πρὸς ἀποφυγὴν τῶν γασμωδιῶν. Ἀλλά καί τώρα οἱ Χριστιανοὶ ὅπου θέλουν νά διατηροῦν ἀκλόνητον τήν προσοχήν των ἐν τῷ Ναῷ, καλόν εἶναι μέ τήν διάνοιαν των νά συμπάλλουν μέ τούς ψάλτας τούς συντομωτέρους καί γνωστούς ὑμνους..”(Τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρός ἡμῶν Βασιλείου..Ὀμιλία εἰς τούς Ψαλμούς, μεταγραφεῖσαι εἰς ἀπλουστέραν φράσιν ὑπό Ἀλ. Μωραϊτιδίου, ἔκδοσις Δευτέρα, Ἀθῆναι 1981, Ἐκδόσεις Ὁφελίμου Βιβλίου)

¹⁶ 15ος τοῦ Ἁγίου Πέτρου Ἀλεξανδρείας: “...τήν ...Κυριακὴν χαρμοσύνης ἡμέραν ἄγομεν, διά τόν ἀναστάντα ἐν αὐτῇ, ἐν ἧ οὐδέ γόνυ κλίνειν παρειλήφμεν.” (Πηδάλιον σ.575). Μετάφραση: Τήν Κυριακή διανύουμε ἡμέρα χαρμόσυνη ἐξ αἰτίας τοῦ ἀναστάντος Χριστοῦ καί παραλάβουμε αὐτή τήν ἡμέρα νά μή γονατίζουμε. 91ος τοῦ Μ. Βασιλείου: “ Καί ὀρθοί μὲν ποιῶμεν τάς εὐχάς ἐν τῇ μιᾷ τοῦ Σαββάτου (δηλ. τήν Κυριακή), τόν δέ λόγον οὐ πάντες οἶδαμεν. Οὐ γάρ μόνον, ὡς συναναστάντες Χριστῷ καί τά ἄνω ζητεῖν ὀφειλοντες, ἐν τῇ ἀναστασίμῳ ἡμέρα τῆς δεδομένης ἡμῖν χάριτος διά τῆς κατά τήν προσευχήν στάσεως ἑαυτοῦς ὑπομιμνήσκομεν, ἀλλ' ὅτι καί δοκεῖ πως τοῦ προσδοκωμένου αἰῶνος εἶναι εἰκῶν.”(Πηδάλιον σ.644) Μετάφραση: “Τήν Κυριακή προσευχόμεθα ὀρθοὶ ἀλλά δέν γνωρίζουμε ὄλοι τόν λόγο: Τό κάνουμε ὄχι μόνο ἐπειδὴ συναναστηθήκαμε μέ τό Χριστό καί ὀφειλομε νά ζητοῦμε τά ἄνω καί ἐπειδὴ μέ τήν ὀρθια στάση ὑπενθυμίζουμε στόν ἑαυτό μας κατά τήν ἀναστάσιμη ἡμέρα τήν Χάρη πού μᾶς δόθηκε, ἀλλά γιατί ἐπιπλέον ἡ Κυριακή εἶναι εἰκόνα τοῦ προσδοκωμένου, (τοῦ μέλλοντος) αἰῶνος”

Τὴν Κυριακὴ ὁμως ὁ Χριστὸς Ἀναστάς μᾶς θέλει συνδαιτημόνες στή χαρὰ τῆς Ἀναστάσεώς Του χωρὶς κοπετούς, δάκρυα, μετάνοιες καὶ γονυ-κλισίες. Γιατί νά μὴ χαιρόμαστε ἀπλᾶ καὶ ὑπάκουα μαζί Του, στή χαρὰ Του καὶ στή χαρὰ μας, ἀλλὰ νά προτιμᾶμε τό δικό μας κοσμικό ἴδιο θέλημα; Ἀφοῦ τὴν Κυριακὴ ὁ ἴδιος ὁ Ἀναστάς Χριστὸς μᾶς δίνει τὴν εὐλογία νά ζοῦμε τὴν υἰοθεσία Του, νά νιώθουμε κατὰ Χάριν υἱοὶ Του, γιατί νά συμπεριφερόμαστε ἀχάριστα, δουλικά καὶ ἀνυπάκουα μέ διάφορες εὐσεβοπροθέσεις;

Τό βασικό κοσμικό, κατὰ τὴν ταπεινὴ μας ἐκτίμηση, ἐπιχείρημα, ὅσων ὑποστηρίζουν τὴ λειτουργικὴ ἀνανέωση, εἶναι ὅτι ὁ λαὸς μας δέν καταλαβαίνει τὰ δρώμενα. Πῶς μπορούμε νά διαγιγνώσκουμε σωστά τί ὁ λαὸς καταλαβαίνει καὶ τί δέν καταλαβαίνει; Μήπως ὑπάρχουν κάποια ὄργανα, ὅπως τὰ πιεσόμετρα, τὰ ἀκτινογραφικά μηχανήματα, τὰ μηχανήματα τῶν υπερήχων καὶ ἐγκεφαλογραφημάτων, τῶν καρδιογραφημάτων, οἱ ἀξονικοί τομογράφοι, τὰ ὁποῖα μπορούν νά μετρήσουν τὴ νοητικὴ ἢ συναισθηματικὴ ἢ ψυχολογικὴ ἢ πνευματικὴ προσέγγιση τοῦ κάθε πιστοῦ μας στὴν Ὁρθόδοξὴ λατρεία μας;

Οἱ πιστοὶ μας, κατὰ τὴν Ὁρθόδοξὴ Ἐκκλησία μας ἦταν πάντοτε, καὶ ὑποθέτω καὶ τώρα, ἐλεύθεροι νά παρακολουθήσουν ἐκούσια ὅποιοδήποτε κομμάτι τῆς λατρείας μας καὶ νά ἀποκομίσουν ἕκαστος τό ἀντίδωρο τῆς δικῆς τους προσφορᾶς. Γιατί ἐμεῖς νά μεταβάλλουμε τό πολυδοκιμασμένο θεόπνευστο λειτουργικὸ σύστημα τῆς Ἁγίας Ὁρθοδοξίας μας, ἐπειδὴ ἐλάχιστοι πιστοὶ ἀμυδρὰ ἐκάστοτε καὶ ἐκασταχοῦ ζητοῦν “λειτουργικὴ ἀνανέωση”; Στὴν πραγματικότητα τό αἶτημα γιὰ λειτουργικὴ ἀνανέωση δέν προέρχεται ἀπὸ τὸν Ὁρθόδοξο λαὸ ἀλλὰ ἀπὸ κάποιους λίγους ἱερεῖς, εἶναι δηλ. αἶτημα χωρὶς ἐκκλησιολογικὴ ἀναγνώριση.

Οἱ λαοσυνάξεις πάντως ἀπέδειξαν, ἀντίθετα ἀπ’ ὅσους ὑποστηρίζουν τὴ μὴ κατανόηση ἐκ μέρους τοῦ λαοῦ τῶν δρωμένων, ἕνα λαὸ ἐλεύθερα κατηχημένο, μοναδικὰ Ὁρθόδοξα βαπτισμένο καὶ σωστά Μυρωμένο πού ξέρεي νά ἐκτιμᾷ καιροὺς καὶ καταστάσεις καὶ νά ἀνταποκρίνεται θετικά, ἐκκλησιολογικά, ὁμολογιακά.

Ὑστερα, καὶ ἀπὸ τίς λαοσυνάξεις ἐγινε αἰσθητὴ ἡ Ὁρθόδοξὴ Παιδεία τοῦ λαϊκοῦ στοιχείου στὴν Ὁρθόδοξὴ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος. Ἄν ὁ λαὸς μας ἦταν παθητικὸς δέκτης τῆς προσφερομένης λατρευτικῆς πνευματικῆς τροφῆς, δὲ θὰ εἶχε ἀνταποκριθεῖ τόσο ἄμεσα στὴν πρόσκληση τοῦ Μακαριωτάτου καὶ στίς δύο μεγάλες πόλεις τῆς πατρίδος μας, τὴν πρωτεύουσα καὶ τὴν συμπρωτεύουσα.

Ἡ ἐνδερμὴ συμμετοχὴ ὄλων τῶν τάξεων τοῦ λαοῦ μας, καὶ τῶν ἀπλοϊκῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν μέσων ἀστῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων ὑψηλῆς Παιδείας μαζί μέ τούς κληρικούς ὄλων τῶν βαθμῶν καὶ τούς μοναχοὺς καὶ τίς μοναχές δηλώνει τό ὄρατό ἀποτέλεσμα τῆς μυστικῶς λειτουργούσης λατρευτικῆς ἀγωγῆς τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας μας σ’ ὄλο της τό σῶμα, τό σῶμα τῶν πιστῶν.

Τό αἶτημα γιὰ λειτουργικὴ ἀνανέωση μοιάζει μέ τό ἀντίστοιχο ἐκσυγχρονιστικὸ αἶτημα τῶν πολιτικῶν μας. Εἶναι ἀσφαλῶς σκόπιμη καὶ μεθοδευμένη καὶ κατευθυνόμενη ἢ προπαγάνδα ὄλων τῶν μέσων μαζικῆς ἐνημέρωσης, πού συνέχεια παρουσιάζουν τούς πολιτικούς μας ἄρχοντες νά κόπτονται γιὰ τὸν ἐκσυγχρονισμό τοῦ λαοῦ μας, ὡς ἐάν αὐτός ὁ λαὸς νά εἶναι ἀπολίτιστος καὶ τριτοκοσμικός. Πρόκειται γιὰ θάναυση ἱστορικὴ κακοποίηση τοῦ λαοῦ μας, γιὰ νά ἐνταχθεῖ ἀδιαμαρτύρητα στὴν ἀντίχριστὴ παγκοσμιοποιημένη κοινωνία, ξεπουλώντας τὸν ὑπερτρισεχιλιετὴ πολιτισμὸ του μαζί μέ τὰ ἱερά καὶ τὰ ὁσια του. Τὸν ὑποβάλλουν (τό λαὸ μας) σὲ ἐπίμονη πλύση ἐγκεφάλου πειθαναγκάζοντάς τον νά ἀποδεχθεῖ τό σύνδρομο τοῦ πιό

φτωχοῦ, τοῦ πιό ἀσθενικοῦ, τοῦ ὑπανάπτυκτου, μέσα στή σύγχρονη ἢ ἐκσυγχρονισμένη παγκόσμια κοινωνία. Εἰρήσθω ἐν παρόδῳ ὅτι ἡ σύγχρονη κοινωνία γεννάει ὄλο καί περισσότερους φτωχοὺς καί ἀστέγους, ἐνῶ ὄλα τὰ οἰκονομικά ἐκσυγχρονιστικά συστήματα βοηθοῦν τοὺς πολὺ πλουσίους νά γίνονται πλουσιότεροι καί νά μαζεύουν οἱ λίγοι τὰ χρήματα στά χέρια τους... “ἐκσυγχρονιστικά”.

Δυστυχῶς σ’ αὐτή τήν κοσμική, ἐκσυγχρονιστική νοοτροπία ἔχουν ἐμπλακεῖ καί κάποιοι ποιμένες ἀπό ἐμᾶς, οἱ ὁποῖοι ἐφυσιώθησαν διά τῆς ψευδωνύμου κοσμικῆς γνώσεως καί δέν ἐκτιμοῦν τήν ἐλευθερία, τή χάρη, τή ζωντάνια τήν ἐν Χριστῷ θεανθρώπινη δυναμικότητα πού προσφέρει ἀκατάπαυστα ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία μας στό λαό ιδίως μέ τή λατρεία της

Ἵπενθυμίζω ἀνώτατο ἐκκλησιαστικό ἄρχοντα τοῦ ἐξωτερικοῦ, πού μᾶς ἐχαρακτήρισε ὡς ἐπαρχιώτες ἐπειδή δέν ἔχουμε τὰ ἀνοιχτά ἐκσυγχρονιστικά μυαλά τῶν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ κληρικῶν.

Ἵπενθυμίζω ἔγκριτο λαϊκό θεολόγο ἐν τῇ ἡμεδαπῇ, ὁ ὁποῖος ἐχαρακτήρισε ἀποιόμαντη ἀγέλη τόν ὀρθόδοξο Ἑλληνικό λαό μας πού στεκόταν ὦρες καί ὦρες γιά νά προσκυνήσει τήν Ἁγία Ζώνη τῆς Παναγίας μας.

Ἵπενθυμίζω ἐπίσης, ἐνδεικτικῶς ἄρθρο τοῦ Μητροπολίτου Κοζάνης κυροῦ Διονυσίου Ψαριανοῦ ὑπό τόν τίτλο “Μετά αἰδοῦς καί εὐλαβείας”, πού πρωτοδημοσίευσε ἡ ἱερά Μητρόπολις Ἑλβετίας καί πρόσφατα ἀναδημοσίευσε τό περιοδικό “Σύναξη”¹⁷. Σ’ αὐτό τό ἄρθρο ὁ συγγραφέας οὐσιαστικά πολυβολεῖ τή λειτουργική μας παράδοση, πιστεύοντας ὅτι πάνω της ἔχει ἐπικαθίσει πολλή σκουριά, ἀλλά καί ὑποτιμᾷ τόν Ὁρθόδοξο Ἑλληνικό λαό μας. Ἀναπαράγει δημοσίευμα τοῦ αἰρετικοῦ Ἀπόστολου Μακράκη, πού θεωρεῖ τό λαό μας ἀκατήχητο καί ἀπαιδευτο λατρευτικά καί ἐκκλησιαστικά.

Καί ἐρωτῶ: ἂν πράγματι ὁ λαός μας ἦταν ἀπαιδευτος καί ἀσυγχρόνιστος, θά μαζεύοταν τόσο γρήγορα, μέ τόση λίγη προετοιμασία γιά νά διαδηλώσει τήν πίστη του καί νά συμπαρασταθεῖ στόν ἀγῶνα πού δίνει ὁ Μακαριώτατος; Θά στεκόταν μέ τέτοιο ἦθος πού τό ζήλεψαν καί οἱ ἀντίθετοι, κομματικοί μηχανισμοί;

Αὐτή ἡ ἐκσυγχρονιστική νοοτροπία εἰσάγει τήν ἐκκοσμίκευση στή λατρεία καί οὐσιαστικά τήν ἀλλοτριώσή της.

Γιά νά μή πελαγοδρομοῦμε, ἔχουμε ὁδηγό στήν εἰσήγησή μας τό μεγάλο λειτουργιολόγο Πατέρα τῆς Ἐκκλησίας μας, ἅγιο Νικόλαο Καβάσιλα. Ὁ δέκατος τέταρτος αἰώνας μέ τήν πολὺ πλούσια θεολογική καί θύραθεν Παιδεία τοῦ Καβάσιλα ἀποτελεῖ ἓνα τεράστιο ἀδεντικό ὕλικό λειτουργικῶν ἐμπειριῶν, μέ συμπυκνωμένη κτιστή καί ἄκτιστη μυστική Ἁγιοπνευματική ἐμπειρία. Μαζί μέ τὰ ἅπαντα τοῦ Συμεῶν Θεσσαλονίκης ἔχουμε ἀνά πᾶσα στιγμή δίπλα μας ἀρίστους ἐρμηνευτές ὁδηγούς στήν πολύτιμη ποιμαντική ἐρμηνευτική μας διακονία πρὸς τόν περιούσιο Ἑλληνορθόδοξο λαό τοῦ Θεοῦ. Θά εἴμαστε οἱ καλύτεροι ἐκσυγχρονιστές λειτουργοί ἂν μάθουμε νά τοὺς συμβουλευόμαστε ὄλοι μας.

¹⁷ Περιοδ. “ΣΥΝΑΞΗ” τευχ.73, σ.109-124

Ὅμως ὁ ὅρος “ἐκσυγχρονισμός” εἶναι κοσμικός καὶ τὸν χρησιμοποιοῦν κατὰ κόρον οἱ πολιτικοὶ ἄρχοντες ὁλόκληρου τοῦ πολιτικοῦ χώρου. Γιά μᾶς τοὺς θεολόγους καὶ κληρικούς δοκιμότερος εἶναι ὁ ὅρος “ἐκκοσμίκευση”, τὸν ὁποῖο καὶ κυρίως χρησιμοποιοῦμε.

Τό ὑπό τοῦ Μακαριωτάτου ἀνατεθέν στήν ἐλαχιστότητά μου θέμα εἶναι: “Ἐκκοσμίκευση καὶ Θεία λατρεία”. Εἶναι εὐρύτατο τό θέμα καὶ μπορεῖ νά δηλώνει κατάφαση, ὅτι δηλ. ὑπάρχει, ἔχει ὑποστῆ ἐκκοσμίκευση ἢ λατρεία μας, ἢ ὅτι ὑπάρχει κίνδυνος νά γίνει κάτι τέτοιο, ἢ ἴσως κατὰ τή γνώμη κάποιων ὅτι πρέπει νά γίνει ὑπό τό κλίμα τοῦ ἐκσυγχρονισμοῦ.

Κάτω ἀπ’ αὐτήν τήν ὑπονοούμενη προβληματική κάποιιοι ἔσπευσαν γιά λόγους “ποιμαντικούς” νά προτείνουν ἐκσυγχρονισμό στή γλῶσσα τῆς λατρείας μας.(ι) Γιά παράδειγμα, κληρικός ἀρθρογράφος, στό περιοδικό “Σύναξη” ψυχολογικοποιῶντας τό θέμα ὑποστήριξε ὅτι ἡ συντήρηση τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς στή λατρεία μας δημιουργεῖ ἀμυντικές ψυχολογικές ἀντιδράσεις, πού μᾶς ἐγκλωβίζουν σ’ ἓνα στεῖρο συντηρητισμό χωρίς νά μπορούμε νά διαλεχθοῦμε μέ τό σύγχρονο ἄνθρωπο, πού εἶναι κλεισμένος στό καθούκι τοῦ ἐγώ του, μολονότι δέ θέλει νά εἶναι κλεισμένος ἐρμητικά στή μοναξιά του. Παραδέτει ὁ ἐν λόγω ἀρθρογράφος ὁμάδες λέξεων πού κατ’ αὐτόν ἀποδεικνύουν πόσο ἄσχετη εἶναι ἡ παραδοσιακή λατρεία μας μέ τό ζωντανό σύγχρονο λόγο τοῦ ἀνθρώπου ¹⁸.

Εἶναι σέ ὄλους γνωστό ὅτι ὁ μέγας δάσκαλος τοῦ Γένους μας καί Ἰσαπόστολος Κοσμάς ὁ Αἰτωλός, ἔχοντας μαζί του ὅλη τήν Ἁγιορείτικη καὶ ὅλη τήν Κωνσταντινουπολίτικη Παράδοση παρακινοῦσε τοὺς γονεῖς νά μαθαίνουν τά παιδιά τους Ἑλληνικά καὶ συγκεκριμένα ἐννοοῦσε ἐκμάθηση ἀπό τά ἱερά βιβλία: Ψαλτήρι, Παρακλητική, Ὁρολόγιο, Τριώδιο, Πεντηκοστάριο κ.λ.π. Γιά νά πείσει τοὺς γονεῖς νά ἐμπιστευοῦνται τά παιδιά τους στοὺς παπάδες καὶ τοὺς μοναχοὺς δασκάλους πού θά τοὺς μάθαιναν τά Ἑλληνικά, τοὺς ἔλεγε: “Παίρνω πάνω μου ὅλες σας τίς ἁμαρτίες, ἂν μαθαίνετε στά παιδιά σας Ἑλληνικά...” ¹⁹. Οἱ ἴδιοι οἱ γονεῖς ὅμως δέν ἤξεραν τά Ἑλληνικά γι’ αὐτό τοὺς παρέπεμπε σ’ αὐτοὺς πού κατεῖχαν τά ἐργαλεῖα, τά βιβλία τῆς πολύ πλούσιας θεανθρώπινης Παιδείας μας. ἂν θεωροῦσε αὐτοῦ τοῦ εἶδους τήν Παιδεία ψυχοαμυντική, θά ἦταν τόσο κατηγορηματικός στήν ἐκμάθηση ὅλου τοῦ φάσματος τῶν Ἑλληνικῶν, ὁ ἐποπτικώτατος καὶ ἀπλοῦς-τατος στό ζωντανό του λόγο ἅγιος Κοσμάς ὁ Αἰτωλός;

Ἀλλά καὶ ὁ ἀντίθετός του ἰδεολογικά, ὁ οὐμανιστής Ἀδαμάντιος Κοραῆς ἐπίστευε ὅτι ἀφετηρία παντός ἐκσυγχρονισμοῦ εἶναι ἡ πρῶτιστη καὶ ἄριστη γνώση τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλῶσσας μας ²⁰. Ὁ Ἀλέξανδρος Παπαδιαμάντης καὶ ὁ Διονύσιος Σολωμός πού εἶχαν ἄμεση πνευματική κοινωνία μέ τό λαό μας, ἦσαν ἄριστοι γνώστες τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ λόγου ²¹. Ἐδewόρησαν ποτέ οἱ παραπάνω ἐξέχοντες ἄνδρες, ἀλλά καὶ ὅλοι οἱ διακεκριμένοι παιδαγωγοὶ ὅτι ἡ ἀρχαία Ἑλληνική γλῶσσα καὶ γλῶσσα τῶν λειτουργικῶν μας κειμένων εἶναι μόνο καὶ ξερά ψυχοαμυντική;

¹⁸ π. Β. Θερμοῦ, Περὶ τῆς ἀμυντικῆς λειτουργίας τῆς ἐκκλησιαστικῆς γλῶσσας, “Σύναξη”, τευχ 66 σελ. 14-40

¹⁹ Ἐπισκόπου Αὐγουστίνου Καντιώτη, ἅγιος Κοσμάς ὁ Αἰτωλός, 1988 σελ. 24

²⁰ “Ἡ γλῶσσα εἶναι ἐν ἀπό τά πλέον ἀναπαλλοτριώτα τοῦ ἔθνους κτήματα. Ἀπό τό κτῆμα τοῦτο μετέχουν ὅλα τά μέλη τοῦ ἔθνους μέ δημοκρατικὴν νά εἶπω οὕτως ἰσότητά” ἐν Π. Δ. Μαστροδημήτρῃ, “ Εἰσαγωγή στή Νεοελληνικὴ Φιλολογία” ἐκδ. ΔΟΜΟΣ, Ἀθήνα 1996 σελ. 48.

²¹ “Ὁ ἀγῶνας γιά τή γλῶσσα εἶναι ἰσάζιος μέ τόν ἀγῶνα γιά τήν ἐλευθερία. ὅπως ἡ ἐλευθερία θά ἀπαλλάξει τό λαό ἀπό τήν πολιτικὴ δουλεία ἔτσι καὶ ἡ γλῶσσα θά τόν ἀπαλλάξει ἀπό τό πνευματικὸ σκοτάδι” ἔ. ἀ. σ. 50

Ὁ π. Πορφύριος, σύγχρονος θεοφώτιστος ἅγιος τῆς Ἐκκλησίας μας, ἔλεγε ὅτι ὅταν πρωτοπῆγε στό ἁγιώνυμο ὄρος, παιδί δεκατεσσάρων ἐτῶν, δέν ἐγνώριζε τίποτα ἀπό τὰ κείμενα πού ἀκούγε. Ἐπεστράτευε ὁμῶς τῆ λεπτή προσοχή του, ἔτσι ὥστε νά γίνει τό μυαλό του καί ἡ καρδιά του ἓνα ζωντανό λεξικό, πού ἀπό τίς ἐλάχιστες ἀρχικά κατανοοῦμενες λέξεις μπορούσε σύν τῷ χρόνῳ νά ἐννοεῖ καί νά ἐρμηνεύει καί τίς χιλιάδες μετέπειτα, γεμίζοντας ἀπό ἄρρητη ἐκπληξή, θαυμασμό καί χαρά γιά τό μεγαλεῖο τοῦ λειτουργικοῦ χαρισματικοῦ μας δυναμικοῦ. Πόσες φορές, γέρος, ἀνήμπορος καί ἄρρωστος ἔβαζε τόν ἐπισκέπτη του νά τοῦ διαβάσει ἓνα Ψάλμό ἢ ἓνα τροπάριο τῆς Παρακλητικῆς γιά νά τοῦ ἐμφυτεύσει τήν ὄρεξη καί τήν ἀγάπη στά ἀριστουργήματα τοῦ χριστοποιημένου ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ λόγου, πού κατά τόν ἅγιο Γέροντα εἶχαν καί μορφωτική ἀξία καί ψυχοθεραπευτική καί ὄχι ψυχοαμυντική ἀπαξία.

Τέτοιες φωνές ἀκούγονται ἀπό διάφορους ἐνδοεκκλησιαστικούς παράγοντες πού ἐπηρεάζονται ἀπό τήν κοσμική νοοτροπία, ἡ ὁποία συμφωνεῖ ἀπόλυτα μέ τούς ἀφελληνιστικούς καί ἀντορθόδοξους κυβερνητικούς σχεδιασμούς. Γνωρίζετε, γνωρίζει ἡ Ἑλληνική κοινωνία ὅτι μέχρι πρόπερσι διδάσκαμε ἑπτὰ ὥρες ἀρχαῖα Ἑλληνικά στή Β' Λυκείου καί ἀπό πέρυσι δύο, καί μόνο στή θεωρητική κατεύθυνση διδάσκουμε τέσσερις ὥρες;

Γιατί λοιπόν νά συσχηματισθοῦμε μέ τήν ἀφελληνιστική ἐκπαιδευτική νοοτροπία καί νά μή θεωρήσουμε μεγίστη τιμή μας ὅτι ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία μας ἐκ τῶν πραγμάτων ἔχει ἀναλάβει τή μοναδική καί ἀπο-κλειστική διακονία νά διδάσκει ὀλόκληρο τό λόγο τῆς θεανθρωπίνης ἀληθείας μέ τόν ὠραιότερο καί τελειότερο λόγο τῆς οἰκουμένης, στόν ὁποῖο λόγο ἔδωσε τήν εὐλογία του ὁ ἴδιος ὁ Κύριος; Γιατί ἐμεῖς νά πάψουμε νά εἴμαστε διδακτικοί;

Δόξα τῷ Θεῷ τὰ παιδιά μας εἶναι τόσο ἐξυπνα καί ἱκανά ὥστε καί ξένες γλῶσσες μαθαίνουν, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ παιδιά τῆς Εὐρώπης πού δέν καταδέχονται εὐκολα νά μάθουν ἄλλη γλῶσσα ἐκτός ἀπό τήν ἐθνική τους καί τίς γλῶσσες τῶν κομπιούτερς. Ἄν λίγο πατρικά καί φιλόστοργα τὰ βοηθήσουμε, θά ἀνακαλύψουν τούς παραδοσιακούς θησαυρούς τους, καί δέν θά ρέπουν στά διάφορα ναρκωτικά, ψυχοναρκωτικά καί ἄλλα ὑποκατάστατα τῆς ἀληθινῆς εὐτυχίας. Ἡ δοκιμασμένη μας χριστοῖαματική ἑλληνο-χριστιανική Παιδεία μπορεῖ, ἀκόμα καί τώρα, νά κάνει θαύματα καί νά κινητοποιήσει ἀρμονικά ὅλα τὰ ψυχοδυναμικά τους καί ὀλόκληρη τήν προσωπικότητά τους.

Ὁ ραδιοφωνικός σταθμός τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἡ Πειραιϊκή Ἐκκλησία, οἱ ἐρμηνευτικές ἐκδόσεις λειτουργικῶν κειμένων βοηθοῦν ἄλλωστε μαζί μέ τήν ἐνυπάρχουσα στά λειτουργικά κείμενα Χάρη τούς πιστούς νά καταλαβαίνουν, νά κατανοοῦνται, νά μάθουν καί νά χαίρονται νά τὰ ἀποστηθίσουν, μά κυρίως ψέλνοντάς τα νά ἔχουν πνευματικές ἀναβάσεις.

Ὅϊ εἴ ταπεινή μας πρόταση πρὸς τό Μακαριώτατο:

Καλέστε ἀπό τηλεοράσεως, δημοσίως ἢ μέ προσωπικές προσκλήσεις τούς μαχίμους φιλολόγους καί θεολόγους ἢ τούς ἄρτι συνταξιοδοτηθέντας νά σᾶς βοηθήσουν στήν ἵδρυση φροντιστηρίων ἀρχαίων Ἑλληνικῶν, γιά νά ἀνα-λύονται φιλολογικά καί θεολογικά τὰ λειτουργικά μας κείμενα, γιά νά κατανοοῦνται ἀπό τούς πιστούς καί νά ἀποκρυπτογραφοῦνται τὰ ὑψηλά τους θεανθρώπινα μηνύματα, χωρίς νά ἀθετοῦνται “ὄρια αἰώνια ἃ οἱ Πατέρες ἡμῶν ἔθεντο”²².

²² Παροιμ. 22, 28

Ἡ κοσμική νοοτροπία μέσω κοσμικοποιημένων θεολόγων προτείνει παραγκωνισμό τοῦ μοναστηριακοῦ μας Τυπικοῦ καὶ προβολή τοῦ Ἀσματικοῦ κοσμικοῦ Τυπικοῦ ²³.

Παρά ταῦτα ἡ κοσμική νοοτροπία πολεμάει καὶ τό Ἀσματικό Τυπικό, ἀφοῦ βάλλει κατά τῆς Ἀκολουθίας τοῦ Γάμου, ἡ ὁποία ἀνήκει στο ἀσματικό Τυπικό.

Ἐπομένως ἡ κοσμική νοοτροπία μέ ξερή λογική προτείνει τήν καταστροφή ὅλου τοῦ λειτουργικοῦ θεσμοῦ τῆς Ἐκκλησίας ὑπό τό πρόσχημα τῆς μετατροπῆς τοῦ μοναστηριακοῦ Τυπικοῦ σέ ἀσματικό.

Εἶναι βέβαια γνωστό τοῖς πᾶσι πεπαιδευμένοις θεολόγοις ὅτι τό μοναστηριακό Τυπικό ἀποτελεῖ κορύφωση τῶν λειτουργικῶν ἐπιτευγμάτων μέ τίς σοφές παρεμβάσεις τῶν μεγάλων Ὑμνογράφων τῆς Ἐκκλησίας μας, τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ καὶ Κοσμά τοῦ Μελωδοῦ. Στόν ἔγκριτο τόμο τῶν Ἀπάντων Συμεῶν Θεσσαλονίκης, στόν ὁποῖο ἀναφερθήκαμε, καί στίς σελίδες 245-291 φαίνεται πολύ καθαρά ἡ παράλληλη ἐκτίμηση τοῦ μεγάλου λειτουργιολόγου καί στό ἀσματικό Τυπικό καί στό μοναστηριακό, ²⁴ ἡ πλεκτή χρήση τῶν ὁποίων ἦταν διαδεδομένη πολύ προγενέστερα ἀπό τήν δική του ἐποχή.(15ος αἰώνας).Ἡ γλυκύτητα τοῦ ἀσματικοῦ Τυπικοῦ καί ἡ πνευματικότητα τοῦ Μοναστηριακοῦ τά καθιέρωσαν στίς συνειδήσεις ἀλλά καί στίς λατρευτικές συνάξεις καί τῶν μοναχῶν καί τῶν κοσμικῶν.

Τό μοναστηριακό Τυπικό καταξιώνει καί ἐμπλουτίζει καί ὀλοκληρώνει τό Ἀσματικό ἔτσι ὥστε ἀλληλοπεριχωρούμενα νά ἐκφράζουν οἰκουμενικά καί ἐκκλησιολογικά σύμπασαν τήν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ. Ἦδη ἀπό τούς χρόνους τοῦ Μ. Βασιλείου τά μοναστήρια ἔδιναν τήν λειτουργική τους ἐμπειρία καί στίς ἐν κόσμῳ λατρευτικές συνάξεις, πρᾶγμα πού ἐπικροτεῖ καί ἐγκωμιάζει ὁ Μ. Βασίλειος ²⁵.

Ἐπομένως κάθε σύγχρονη ἀμφισβήτηση τοῦ μοναστηριακοῦ Τυπικοῦ ἀποτελεῖ ἐκκοσμοποιητική παρέμβαση στή λατρεία τῆς Ἐκκλησίας μας σύστοιχη πρός τίς συγκρητιστικές παρεμβάσεις τῆς νέας παγκοσμιο-ποιητικῆς ἐποχῆς.

Ἡ ἐκκοσμίκευση ἤδη ἔχει ἐπηρεάσει τόν τρόπο μουσικῆς ἐκφορᾶς τῆς λατρείας μας σχεδόν σέ ὅλες τίς Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐκτός τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἡ Εὐρωπαϊκή πολυφωνική μουσική ἐκφράζει τήν πολυδιάσπαση καί τόν πολυμερισμό τῆς κοινωνίας μας σέ μύρια μεμονωμένα ἄτομα. Ἡ Βυζαντινή μονοφωνική μουσική ἐκφορᾶ τῶν ὕμνων τῆς Ἐκκλησίας μας ἐκφράζει τήν ἐνότητα τῶν μυρίων προσώπων τῶν ἐν Χριστῷ

²³ “Τό Μοναχικό Τυπικό...προϋποθέτει ἄλλον τύπο ἐκκλησιάσματος καί ὄχι τόν ἐνοριακό καί συμμετοχή ἀνθρώπων μέ ἰδιαίτερες γνώσεις καί ἐνδιαφέροντα”!!!(π. Αντωνίου Πινακούλα, Τυπικό καί συμμετοχή ἐν “ περιοδ. “ΣΥΝΑΞΗ” τευχ. 71 σελ. 50-51)

²⁴ Πρβλ. P.G. 155, 556C-649D

²⁵ Στήν Ἐπιστολή του “τοῖς κατά Νεοκαισάρειαν κληρικοῖς”(Ε.Π.Ε. 2, 102-113) ὁ Μ. Βασίλειος κάμει λόγο γιά τά “κεκρατηκότα ἔδη” στή Λατρεία, γιά τήν ἀντιφωνική ψαλμωδία(“διχῆ διανεμηθέντες ἀντιψάλλουσιν ἀλλήλοις”), γιά τήν ὥρα ἐνάρξεως τῆς Ἀκολουθίας (“Ἐκ νυκτός γάρ ὀρθρίζει παρ’ ἡμῖν ὁ λαός”), γιά τήν διακονία τοῦ πρωτοψάλτη (“ἐπιτρέψαντες ἐνὶ κατάρχειν τοῦ μέλους οἱ λοιποὶ ὑπηγοῦσι”), γιά τήν “ποικιλία τῆς ψαλμωδίας”.Ἐπικροτεῖ ὅλα αὐτά τά “ἔδη”, τά ὁποῖα εἶναι “συνωδὰ καί σύμφωνα” σ’ ὅλες τίς Ἐκκλησίες καί τά ὁποῖα προήλθαν ἀπό τό μοναστικό Τυπικό(ιδε καί τά σχετικά σχόλια τοῦ καθηγητοῦ Π. Χρήστου στίς σελίδες 108-111)

ἐνωμένων καὶ ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι ζώντων καὶ ὀδυνόντων πρὸς τὴ Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν ²⁶. Ἡ μονοφωνικὴ Βυζαντινὴ Μουσικὴ ἀντιμάχεται ἐπιτυχῶς σήμερα τὴν Εὐρωπαϊκὴν, καθ' ὅσον τὸ πλήρωμα τῶν πιστῶν, ἀνδρῶν, παιδιῶν καὶ γυναικῶν διαισθητικὰ καὶ πνευματικὰ ἀντιλαμβάνονται τὴ θεανθρώπινη λειτουργικότητά της, τὴν ἀπόλυτη συμφωνία της μετ' ὁμοφῶν καὶ τὸ ὄφος τῶν λειτουργικῶν κανόνων καὶ τροπαρίων καὶ τὴν ἐνοποιητικὴ ἐκκλησιολογικὴ της χαρισματικότητά. Ἀνάμεσα σὲ μιὰ καλὰ ὀργανωμένη Βυζαντινὴ χορωδία καὶ σὲ μιὰ καλὰ ὀργανωμένη Εὐρωπαϊκὴ πολυφωνικὴ, ἡ κοινὴ ἐκκλησιολογικὴ συνείδηση τῶν ὀρθοδόξων δίνει προτεραιότητα στὴ Βυζαντινὴν, τὴν ὁποία ὡς ἱεροπρεπὴ θεωρεῖ κατάλληλη γιὰ τὴ λατρεία τοῦ ἐν Τριάδι Θεοῦ, τῆς Παναγίας καὶ τῶν Ἁγίων μας ²⁷. Τὴν κοσμικὴ πολυφωνικὴ μουσικὴ τὴν ἀφήνει γιὰ τὰ θέατρα καὶ τίς κοσμικὲς ἐορτές.

Ἀκόμα καὶ στὰ πιὸ κοσμικὰ περιβάλλοντα ἡ δημοτικὴ μας μονοφωνικὴ μουσικὴ παράδοση συγκινεῖ καὶ ἐνδουσιάζει. Ἀκόμα καὶ στοὺς πιὸ “χαί” σύγχρονους γάμους τὸ κέφι τῶν νέων καὶ τῶν μεγάλων ἀνάβει μετ' αὐτὴν συμβατὴ στὴν ψυχολογία μας Δημοτικὴ μας ἀσματικὴ Παράδοση, ἡ ὁποία πάντοτε λειτουργεῖ ἐνοποιητικὰ.

Ἡ κοσμικὴ νοοτροπία κάποιων κληρικῶν φαίνεται καὶ ἀπὸ τὴ μειωμένη ἐκτίμησι πού ἔχουν στὴν ἱερὰ Ἀκολουθία τοῦ Γάμου. ἔχουν προτείνει δική τους ἀτομικὴ, ἡ ὁποία φυσικὰ ἔχει ἀπορριφθεῖ ὡς ἄγνωστη καὶ ἀσύμφωνη μετ' αὐτὴν μυριοδοκιμασμένη, πασίγνωστη καὶ ἀποδεκτὴ ἀπὸ τίς μυριάδες τῶν εὐλογημένων ἀπ' αὐτὴν χριστιανικῶν ζευγαριῶν.

Ἐπ' εὐκαιρίᾳ πρέπει ὁπωσδήποτε νὰ τονίσουμε ὅτι τόσο ἡ ἀριστουργηματικὰ συντεθειμένη ἱερὴ Ἀκολουθία τοῦ Ἀραβῶνος καὶ τοῦ Γάμου, ὅσο καὶ ὁλόκληρο τὸ Σῶμα τῆς Λατρείας μας ἐπιδρῶν μεταποιητικὰ καὶ μεταπλαστικὰ στό Σῶμα τῆς Ἐκκλησίας ὥστε νὰ πετυχαίνει ζευγάρια μετ' ἀπιστοσύνη ἀγάπη καὶ δημιουργικότητα, παιδιά καὶ νέους πού μποροῦν νὰ κρατήσουν τὴν παρθενικότητά τους μαζί μετ' ὁμοφῶν τους γιὰ προκοπή, ἐν Χριστῷ ἀγάμους πού θὰ ἀποτελοῦν τὸ ὑπέροχο Φῶς γιὰ τοὺς κοσμικοὺς, μέλη τίμια τῆς Ἐκκλησίας πού ἂν πέφτουν, ματώνουν, λαβώνονται, τραυματίζονται, μέσα σ' αὐτὸ τὸ χῶρο τῆς Λατρείας μας μετ' αὐτὴν μετάνοιά τους μποροῦν νὰ ὀρθοποδήσουν, νὰ θεραπευθοῦν καὶ νὰ ἔρουν τὴ θέση τους μέσα στό μακάριο χῶρο τῆς Ἐκκλησίας μας.

Ἐπιτρέψτε μου ἐπίσης νὰ μεταφέρω ἐδῶ τὴν σπαρακτικὴ κραυγὴ τῶν παιδιῶν τῶν χωρισμένων πού βασανίζονται ἀπεγνωσμένα μέσα στό λευκὸ θάνατο, τὴν ὀργὴ τῶν γυναικῶν πού τίς ἀφήσαν οἱ ἄνδρες τους καὶ τὸ μῖσος τῶν ἀνδρῶν πού τοὺς ἀπάτησαν οἱ γυναῖκες τους καὶ τὰ τραγικώτατα ναυάγια ἀπὸ τίς χιλιάδες καὶ χιλιάδες δολοφονικὲς ἐκτρώσεις πού καθημερινὰ ἐκτελοῦνται δίπλα μας.

Εὐχηθεῖτε, Μακαριώτατε, νὰ μᾶς δίνει πολλή-πολλή διάκριση ὁ Κύριος γιὰ νὰ οἰκοδομοῦμε καὶ νὰ οἰκονομοῦμε σωστά τοὺς σπασμένους ἀνθρώπους καὶ νὰ μὴν ἐπηρεάζομαστε ἀπὸ τὴν κοσμικὴ δαιμονοκίνητη νοοτροπία, ἀμνηστεύοντας τὰ ἐγκλήματα καὶ κουκουλώνοντας ἀθεράπευτα τίς καταρρακωμένες ψυχές.

²⁶ Κατὰ τὸν Μ. Βασίλειον τὸ Ψαλτήριον (τὸ μουσικὸ ὄργανο) ἀπὸ τὸ πάνω μέρος ἔχει τίς ἀφορμὲς τῶν ἁρμονικῶν ρυθμῶν, “ἵνα καὶ ἡμεῖς τὰ ἄνω ζῆτεῖν μελετῶμεν καὶ μὴ τῆ ἡδονῆ τοῦ μέλους ἐπὶ τὰ τῆς σαρκὸς πάθη καταφερώμεθα”, ΒΕΠΕΣ 52, 12

²⁷ “ Ἀλλὰ καὶ τοῦτο προσήκει μὴ παραδραμεῖν ἀθεώρητον ὅτι οὐ κατὰ τοὺς ἔξω τῆς ἡμετέρας σοφίας μελοποιούς καὶ ταῦτα τὰ μέλη (δηλ. τὰ ἐκκλησιαστικὰ) πεποιήται...” (Γρηγορίου Νύσσης, Εἰς τὰς ἐπιγραφὰς τῶν Ψαλμῶν R.G.44,444)

Ἡ κοσμικὴ νοοτροπία εἰσβάλλει καμουφλαρισμένα καὶ στό ἱερό ἐξομολογητήριο, θέλει νά ἀποσπάσει καὶ νά τρέψει τούς πιστούς, ὅπως συμβαίνει στίς ἀδευωμένες Δυτικέες χώρες, πρὸς τούς ψυχοθεραπευτές μέ τό πρόσχημα ὅτι οἱ “πνευματικοὶ πατέρες” δέ γνωρίζουν τά ψυχιατρικά θέματα. Ἔτσι ὑποβάλλεται ἀπό τήν κοσμικὴ νοοτροπία ἢ ἀναγκαιότητα νά τιθασσεύεται ἢ ἐλευθέρως δρῶσα ἄκτιστη Χάρη τῆς ἱερᾶς ἐξομολογήσεως ἀπό τούς κτιστούς ποικίλους ψυχοθεραπευτικούς μηχανισμούς, Ἀξίζει ἐδῶ νά ξαναθυμηθοῦμε τίς ὑποθήκες τοῦ Ἐνταλτηρίου Γράμματος πρὸς τόν Πνευματικό Πατέρα:

“Ἡ μετριότης ἡμῶν διά τῆς χάριτος τοῦ παναγίου καὶ τελεταρχικοῦ Πνεύματος, ἀνατίθησι σοι τῶ πανοσιοτάτῳ ἐν Ἱερομονάχοις (ἢ ἐν ἱερεῦσι) κυρίῳ (δεῖνι) ὡς ἀνδρὶ τιμίῳ καὶ εὐλαθείας ἀξίῳ, τό τῆς Πνευματικῆς πατρότητος λειτούργημα. ὅς δὴ ὀφείλεις ἀναδέχεσθαι τούς λογισμούς πάντων, τῶν ἐπὶ ἐξομολογήσει τῶν ἰδίων ἀμαρτημάτων προσερχομένων σοι, καὶ ἀνακρίνειν αὐτούς καὶ τά βάθη τῶν καρδιῶν αὐτῶν ἐρευνᾶν τά διανοήματα καὶ τὰς πράξεις καταμανθάνειν: ἐφ’ ᾧ, τὰς μὲν ἀρχάς καὶ αἰτίας ὡς οἶον τε ἀναστέλλειν καὶ ἀνασπᾶν, τὰ δέ τέλη καὶ ἐνεργήματα τούτων εὐδύνειν κανονικῶς καὶ πρὸς τὰς ἐξεις καὶ διαθέσεις τῶν προσερχομένων, καὶ τὰ φάρμακα τούτοις ἐπιτιθέναι καὶ γίνεσθαι τοῖς πᾶσι τὰ πάντα, ἵνα πάντας κερδήσης, νῦν μὲν ἐλέγχων, νῦν δέ ἐπιτιμῶν καὶ παρακαλῶν καὶ παντὶ τρόπῳ τήν σωτηρίαν τούτων πραγματευόμενος”²⁸.

Ἡ κοσμικὴ νοοτροπία ἐπίσης φαίνεται ἀπό τή μειωμένη ἐκτίμηση πού ἔχουν κάποιοι μορφωμένοι θεολόγοι καὶ κληρικοί κατὰ τοῦ ἐφημεριακοῦ κλήρου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Μισογελοῦν ὅταν τούς βλέπουν νά τελοῦν Ἀγιασμούς, Εὐχέλαια, εὐχές στίς λεχῶνες, εὐχές σέ οἰκοδομές καὶ σέ διάφορες ἄλλες περιστάσεις, διακονία στά κοιμητήρια, ποιμαντικές εὐκαιρίες ἄριστα ἐπινοημένες ἀπό τήν Ἐκκλησία μας πού ζητάει καὶ διψάει γι’ αὐτές ὁ λαός μας.

Ἄκουσα δύο κληρικούς συναδέλφους πού μιλοῦσαν πολύ ὑποτιμητικά γιά τίς εὐχές τῆς γεννήσεως, τῶν ὀκτώ ἡμερῶν(τῆς ὀνοματοδοσίας) καὶ τοῦ σαραντισμοῦ. Ἑβραϊκές, ἀναχρονιστικές, ὑποτιμητικές τῆς γυναίκας καὶ τοῦ ἀνδρώπου τίς θεωροῦσαν. Ἐμεῖς οἱ ἀνάποδοι, οἱ κοσμικοποιημένοι τὰ βλέπουμε ἀνάποδα ὅλα καὶ κοσμικά. Διά τῶν εὐχῶν αὐτῶν εὐχαριστοῦμε τό Θεό γιά τό νέο ἀνδρωπο πού ἔφερε στόν κόσμον, ὁμολογοῦμε τήν τραγικότητα τοῦ μεταπτωτικοῦ τρόπου γεννήσεως²⁹ πού ἐπιλέξαμε μετὰ τήν παρακοή καὶ εὐχόμεσθε γιά τήσωματική καὶ ψυχική ὑγεία τοῦ παιδιοῦ καὶ τῆς μητέρας.Εἶναι τόσο πονεμένες, ἐξαντλημένες, κουρασμένες οἱ νέες μητέρες, πού ἔχουν πολλή μεγάλη ἀνάγκη ἀπό τίς εὐχές τῆς Ἐκκλησίας γιά νά στηριχθοῦν, πού μᾶς χιλιοευχαριστοῦν ὅταν φεύγουμε ἀπό τό σπίτι τους ἢ ὅταν σαραντισμένες, εὐλογημένες φεύγουν ἀνακουφισμένες μέ τό παιδάκι τους καὶ τό σύζυγό τους γιά τό σπίτι τους(ια).

Πάντως ἡ Παναγίτσα μας δέν αἰσθάνθηκε καθόλου ὑποτιμητικά νά πάει μέ τό παιδάκι της, μέ τό Χριστό μας, μέ τόν μνήστορα Ἰωσήφ, μέ τά δωράκια της, τά τρυγονάκια της στό Ναό καὶ νά δώσει τό βρέφος της στό γηραλέο προφήτη Συμεῶν τό θεοδόχο γιά νά σαραντίσει τόν Κύριο μας³⁰. Ἐκεῖνοι τό αἰσθάνθηκαν ἀπαραίτητο νά εὐλογηθοῦν ἀπό τόν πρεσβύτερο τοῦ Νόμου. Οἱ δικές μας νέες μητέρες ἐπίσης θεωροῦν ἀναγκαῖο νά εὐλογηθοῦν ἀπό τούς ἱερεῖς τῆς

²⁸ Πηδάλιον, σ. 758

²⁹ Ψαλμ. Ν',7 “Ἰδοὺ γάρ ἐν ἀνομίαις συνελήφθην καὶ ἐν ἀμαρτίαις ἐκίσσησέ με ἡ μήτηρ μου”

³⁰ Λουκ.β', 22-39

Χάριτος. Ἐμεῖς οἱ ἱερεῖς τῆς Χάριτος ἀμφισβητοῦμε τὴ διακονία μας στό λαό τοῦ Θεοῦ καί μάλιστα στίς καινούργιες μητέρες μέ τά νεογέννητα βράφη τους;

Τό κοσμικό φρόνημα παρεμβαίνει ἄλλοτε πρακτικά καί ἄλλοτε ἐπισημότερα γιά νά “ἐκσυγχρονίσει” τὴ λατρεία μας. Περικόπτει τά περίφημα ἀναγνώσματα τῶν πανηγυρικῶν ἑσπερινῶν καί τοῦ ὄρθρου, συντέμνει καί μικραίνει ἀκολουθίες κατὰ τό ἐκασταχοῦ ἐκάστοτε καί ὑπό ἐκάστου δοκοῦν, προτείνει τροποποιήσεις στίς δεσμοδετημένες νηστείες, “γάμους καί χαρές” στοὺς κληρικούς μετά τὴ χειροτονία, ἀπλούστευση τῆς διαδικασίας τοῦ Ὁρθοδόξου Βαπτίσματος, πολύ συχνή ἢ μὴ συχνή θεία Κοινωνία χωρίς προϋποθέσεις, καθορισμό ἑνός ἀποστολικοῦ καί ἑνός Εὐαγγελικοῦ ἀναγνώσματος στό ἱερό Μυστήριο τοῦ Εὐχέλαιου καί διάφορα ἄλλα.

Ὅλα τά παραπάνω συζητοῦνται κατὰ καιροὺς στά Συνέδρια τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν χωρίς φυσικά τὴ συνολικὴ Ὁρθόδοξη ἐμπειρία. Ἐπίσης οἱ παραπάνω κοσμικὲς προτάσεις-παρεμβάσεις ἔχουν γίνεи διαδοχικῶς θέματα πρὸς συζήτηση τῆς μελλούσης Πανορθοδόξου Συνόδου. Οἱ κατάλογοι ἔχουν ἀλλάξει ἐπανειλημμένα τά θέματα καί τοῦτο δείχνει ὅτι δέν εἶναι θέματα πού πραγματικά ἀπασχολοῦν τό Σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλά σχολαστικοπροτεσταντικοὶ κοσμικοὶ πόθοι κληρικῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ μέ ὀλιγάριθμα ἢ ἀνύπαρκτα ποιμένα, οἱ ὁποῖοι μέ τὴ μοντέρνα λογικὴ τῶν μειονοτήτων θέλουν νά ἐπιβάλλουν τίς κοσμικὲς, ὀρθολογικὲς ἐκσυγχρονιστικὲς ἀπόψεις τους στό Σῶμα τῆς Ἐκκλησίας.

Εἶναι ὅμως πλέον ἢ βέβαιο ὅτι μιὰ τέτοια “Σύνοδος”, ἢ ὁποία δέν θά ἀπαρτίξεται ἀπὸ τό πλατὺ φάσμα τῶν Ἱεραρχῶν ἀπ’ ὅλη τὴν Οἰκουμένη, δέν πρόκειται νά τύχει τῆς ἀναγνωρίσεως τῶν Ὁρθοδόξων σέ ὅποιεσδήποτε ἀποφάσεις της, ἀφοῦ μεθοδεύεται δειγματοληπτικὴ μόνο ἐκπροσώπηση ἀπ’ ὅλες τίς Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες ἐντὸς περιορισμένης Ἐπιτροπῆς καί ὄχι Συνόδου μέ Ὁρθόδοξη Συνοδικὴ Ἐκκλησιολογικὴ συνείδηση.

Οἷκοθεν καί εὐκολα νοεῖται (γιά νά ἐπανέλθουμε στό θέμα τῆς Λατρείας) ὅτι ἕνα τέτοιο σύστημα Λατρείας μοναδικῆς καί ἀνεπανάληπτης στά παγκόσμια θρησκευολογικά δεδομένα μέ κανένα τρόπο δέν μπορεῖ νά ἀνακατευθεῖ μέ ἑτερόδοξες προσευχοῦλες ἢ μέ ἀλλόθρησκες παραλογίες. Γι’ αὐτό καί οἱ παιδαγωγικώτατοι ἱεροὶ Κανόνες δέν ἐπιτρέπουν συμπροσευχές³¹(16).

Ἦδη ὑπάρχει πρόσφατη συγκλονιστικὴ ὁμολογία ρωμαιοκαθολικοῦ Καρδινάλιου, ὁ ὁποῖος παραδέχτηκε ὅτι ἡ λειτουργικὴ μεταρρύθμιση πού πραγματοποιοῖσε ἡ ὀνομασθεῖσα Δευτέρα Βατικάνεια Σύνοδος γιά νά προσελκύσει τὸν κόσμον καί νά ἐκσυγχρονίσει τὸ λειτουργικὸ σύστημα ἀπέτυχε τοῦ σκοποῦ της, γιατί ὅλα ἔγιναν “ἀπόντος τοῦ Παρακλήτου”.

Μετά ἀπὸ μιὰ τέτοια πικρὴ ἐμπειρία καί ἀπροκάλυπτη ὁμολογία ἀποτυχίας τῶν ἑτεροδόξων Δυτικῶν, ἐπιχειροῦμε κοσμικοὺς πειραματισμούς στό ζωντανό καί γενικῶς παραδεκτό σῶμα τῆς Ὁρθοδόξου λατρείας μας;

³¹ Εἶναι πολλοὶ οἱ ἱεροὶ Κανόνες πού ἐμποδίζουν τὴν συμπροσευχὴ μέ τοὺς αἵρετικούς: ΜΕ’ καί ΞΕ’ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, ΣΤ’, Θ’, ΛΒ, ΛΓ’, ΛΔ’, ΛΖ’ τῆς ἐν Λαοδικείᾳ Συνόδου, Θ’ τοῦ Ἁγίου Τιμοθέου Ἀλεξανδρείας. Παραδέτομε τό κείμενό τους στό Παράρτημα Κεϊμένων.

Περιττεύει νά μνημονεύσουμε τίς καταλυτικές μεταρρυθμιστικές παρεμβάσεις τῶν προτεσταντῶν στή λατρεία³², συνέπειες τραγικές τῶν ὁποίων εἶναι ἡ πλήρης ἀλλοτρίωσή της, ἡ πλήρης ἐκκοσμίκευσή της καί ἡ διάλυση κάποιων κοινοτήτων τους πού ἀναγκάζονται καί νά πουλήσουν ἀκόμα τούς ναούς τους ἢ νά ἐνοικιάσουν κάποιους ναούς τους γιά ἐκθέσεις αὐτοκινήτων ἢ πολυτελῆ μπάρ καί καφετέριες.

Ἐμεῖς, δόξα τῷ Θεῷ, κτίζουμε περικαλλεστάτους ἱερούς Ναούς καί Μοναστήρια δισεκατομμυρίων χωρὶς κρατικές χορηγίες καί μόνο μέ τόν ὀβολό τοῦ Λαοῦ μας πού πολλαπλασιάζει ἡ Χάρη τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ, οἱ πολλές πρεσβεῖες τῆς Παναγίας μας καί οἱ μεσιτεῖες τῶν Ἁγίων μας, μέ ἄφθαρτη καί ἀνεξάντλητη ζύμη τήν αὐθεντική ἀμετάβλητη Λατρεία.

Ἐπίμονη ἐπιδιώξη τῶν ἐκσυγχρονιστῶν πολιτικῶν τῆς πατρίδος μας εἶναι ἡ δημιουργία νέας Παραδόσεως. Ἡ πρόσφατη πρωθυπουργική ρήση εἶναι: Παράδοση σημαίνει νά δημιουργεῖς ἀπό τό μηδέν.(καί ἐννοεῖ, εὐκολα, μηδενίζοντας ὅλο τό ἔνδοξο γιά μᾶς, ἄδοξο γι' αὐτόν παρελθόν). Ἡ Βάσω Παπανδρέου στή Βουλή τῶν Ἑλλήνων δήλωσε εὐθαρσῶς: Γιά νά ἐπιβιώσουμε στήν ἐνωμένη Εὐρώπη πρέπει νά ξεχάσουμε αὐτό πού μέχρι σήμερα εἴμαστε. Ἀπροκάλυπτα δηλαδή ἡ παγκόσμια κοινωνία τῆς Νέας ἀντίχριστης ἐποχῆς, μᾶς θέλει ἄθεους, ἀπόλιδες καί ἀπάτριδες, ἀνέκφραστους, ἀνέραστους, δυστυχιμένους, ἀγέλαστους τεχνοκράτες.

Εἶναι πιθανόν οἱ ἀντίστοιχες ἐκσυγχρονιστικές, ἐκκοσμικευτικές μεταρρυθμίσεις στήν Ὁρθόδοξη θεανθρώπινη Λατρεία μας³³ νά γίνουν συνεργοί στήν ἀντίχριστη ἰσοπεδωτική παγκοσμιοποιητική Νέα ἐποχή. Ἀντίθετα αὐτή ἡ ὀρθόδοξη χριστοχαρισματική Λατρεία μας μπορεῖ νά γίνῃ σωστικός χριστοκαταλύτης πού μπορεῖ νά χριστοαναμορφώσει ολόκληρη τήν παγκόσμια κοινωνία μας, ἀφου μέσα στοὺς στοργικούς καί φιλόφιλους κόλπους της περικλείει τήν πιό χειροπιαστή θεοσθένεια.

Ὁ Ἅγιος Συμεών Θεσσαλονίκης πιστεύει ὅτι αὐτή ἡ θεοσθένεια βρίσκεται στά σπλάγχνα τῶν πνευματικῶν πατέρων, πού εἶναι ἐκάστοτε οἱ πιό σύγχρονοι καί πονετικοὶ ἄνθρωποι. Λέγει ὁ Συμεών Θεσσαλονίκης: γιά αὐτό φοραμε τό πολύ φαρδύ ράσο πού δηλώνει τήν ἄφθονη καί ἀρχοντική ὕν Χριστῶ καί πρὸς ἀνθρώπους ἀγάπη. Κι ἔχει (αὐτό τό τίμιο ράσο) τό σχημα τοῦ τιμίου καί ζωοποιοῦ σταυροῦ γιά νά ἐκφράζει τήν ἄδολη, ἀνυπόκριτη καί ἰνιδιοτελεῖ χριστιανική ἀγάπη³⁴.

³² π.χ. γάμοι ὁμοφυλοφίλων, γυναῖκες “παπαδίνες” καί “ἐπισκοπίνες”

³³ Εἶναι χαρακτηριστικός ὁ διάλογος τοῦ Ἁγίου Συμεών Θεσσαλονίκης μέ τόν ἐρωτῶντα λειτουργικές ἀπορίες κληρικό, ὅπου φανερώνεται ὁ θεανθρώπινος χαρακτήρας τῆς Λατρείας μας. Ὁ διάλογος γίνετα ἀκριβῶς μετά τῆ θεολογική ἐρμηνεία πού ἔδωσε ὁ ἅγιος γιά τήν ἱερατική ἀμφίεση (τά ράσα)

“Κληρικός: Εὐχαριστοῦμεν, Δέσποτα, ἐπὶ πᾶσι τόν νοῦν διανοιγόμενοι, καί τά καθ’ ἡμᾶς πάντα θεῖα μανθάνοντες, καί ὅτι οὐδέν ἀνθρώπινον ἐν τοῖς ἱεροῖς.”

“Ἀρχιερεῦς: Καί πῶς ἄρα ἀνθρώπινον τι ἔσται ὅλως ἐν τοῖς τοῦ Θεοῦ; ἢ ποῖον ἐν τοῖς τοῦ Θεοῦ Λόγου οὐ μετὰ λόγου καί κατὰ λόγον; ἢ πῶς ἄρα ἐν τοῖς τοῦ παναγίου Πνεύματος οὐχ ἅγια πάντα ἔσται; Λοιπόν καί θεῖα κατὰ τόν λόγον καί ἅγια”(P.G.155. 396C)Πρὸλ. Ἀ γ ί ο υ Κ υ ρ ί λ λ ο υ Ἀ λ ε ξ α ν δ ρ ε ί α ς “ἐν τάξει δὴ οὖν”.

ἀσυγγύτω τά ἱερά. πρέπει γάρ ἂν ὡδί, καί οὐχ ἑτεροίως ἔχειν.(Περὶ τῆς ἐν Πνεύματι καί ἀληθείας προσκυνήσεως, Λόγος ΙΓ’, ἐκδ. “Βυζάντιον”, τομ. 3, Θεσσαλονίκη 1999, σελ. 122)

³⁴ Πρὸλ.P.G. 155, 396AB: “ὄθεν καί εὐθύς πρὸ τῆς σφραγίδος ὁ ἀναγνώστης τοῦτο(τό ἱμάτιον)εὐλογούμενος ἀμφιέννυται, μέλαν ὄν διὰ τήν ταπεινώσιν...καί συστολήν.τοιαῦτα γάρ τά τοῦ πένθους. καί ἄχρι ποδῶν καί

Αὐτή τή θεοσθενή Πατρική Τριαδολογική Ἀγάπη, εὐχηθεῖτε νά ἀντλοῦμε ἀπό τίς ζωηφόρες πηγές τῆς Ὁρθοδόξου Λατρείας μας, κάθε φορά πού Λειτουργοῦμε, γιά προσωπική μας ἀντλήση, καί γιά ἀντλήση τοῦ συγχρόνου παγκοσμιοποιητικά καταπιεζομένου ἀνθρώπου.

Τελικό συμπέρασμα:Λειτουργική ἀνανέωση, ναί! Ὡς νῦν καί αἰεὶ καί πάντοτε Ὁρθόδοξο Ἐκκλησιαστικό δεδομένο, ὄχι ὁμῶς ὡς ζητούμενο...!

εὐρύχωρον διά τήν εὐλάβειαν μετά τῆς θείας ἀγάπης...Σταυροῦ δέ τύπον ἐπέχει τῶ μήκει τε καί τοῖς μανικίοις.Ταῦτα μὲν οὖν τά ἱμάτια κοινά πᾶσι, καί ὡς φασιν, ἐκ βασιλικῆς δωρεᾶς, εἰς τιμὴν τῆς ἱερωσύνης” Πρὸβλ. τόν σχετικό Κανόνα .(ΜΕΐτης Στ’ Οἴκουμ.Συνόδου.)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

α) Ἡ φανέρωση τῆς Βασιλείας τῶν Οὐρανῶν στή γῆ διὰ τῆς Θ. Λειτουργίας

Τί εἶναι ἡ θεία Λειτουργία; Εἶναι θεῖο δεῖπνο, κατά τό ὁποῖο ὁ Ἄμνός τοῦ Θεοῦ ἐνώνεται μέ τίς ψυχές τῶν πιστῶν.

Τί εἶναι τό πανάγιο θυσιαστήριο; Εἶναι τό νέο Σιναῖο ὄρος τῆς θεοφανείας, στό ὁποῖο ἐμφανίζεται ὁ μέγας Νομοθέτης καί Κριτής τοῦ κόσμου. Ὁ ἱερεὺς, ὅπως ὁ θεόπτης Μωϋσῆς, παρίσταται ἐνώπιον τοῦ Κυρίου, συνομιλεῖ μαζί Του καί τελεῖ τό φρικτό μυστήριον τῆς συμφιλίωσης τοῦ ἀνθρώπου μέ τό Θεό, προσφέροντας τήν ἐξιλαστήρια ἀναίμακτη θυσία “ὑπέρ ἑαυτοῦ καί τῶν τοῦ λαοῦ ἀγνοημάτων” (Ἐβρ. 9, 7) Τό θυσιαστήριον εἶναι ὁ Γολγοθᾶς, στόν ὁποῖο σταυρώθηκε γιά τίς ἁμαρτίες τοῦ κόσμου ὁ Υἱός καί Λόγος τοῦ Θεοῦ... Τό θυσιαστήριον εἶναι θρόνος, ὁ θρόνος τοῦ Βασιλέως τῶν βασιλευόντων καί Κυρίου τῶν κυριευόντων...

Τί εἶναι τό ἅγιο Βῆμα; Εἶναι ὁ ἴδιος ὁ οὐρανός, εἶναι ὁ παράδεισος πού ἀνοίξε γιά τοὺς ἀνθρώπους μέ τή σταυρική θυσία τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ.

Τί εἶναι ἡ ὡραία πύλη; Εἶναι ἡ θύρα τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἡ θύρα τοῦ παραδείσου. Νά γιατί στά βημόθυρα εἰκονίζεται ὁ Εὐαγγελισμός τῆς Θεοτόκου: Γιατί μ’ αὐτόν ἔγινε ἡ ἀρχή τῆς σωτηρίας μας, γιά μᾶς ἀνοίξε τή θύρα τοῦ παραδείσου... Στά βημόθυρα τῆς ὡραίας πύλης εἰκονίζονται ἀκόμη οἱ θεῖοι εὐαγγελισταί, σάν ἀγγελιοφόροι τῆς σωτηρίας καί χειραγωγοί μας στό δρόμο γιά τή βασιλεία τῶν οὐρανῶν....

Θέλεις νά δῆς πόσο κοντά σου εἶναι ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ; Θυμήσου πῶς ἀρχίζει ἡ θεία Λειτουργία: “Εὐλογημένη ἡ βασιλεία τοῦ Πατρός καί τοῦ Υἱοῦ καί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος”. ἄκου! Ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ πάνω στή γῆ!.. Καί ποιά εἶναι αὕτη ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ; Εἶναι ἡ Ἐκκλησία τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ!

Πανίερη, παμπόθητη, μεγαλειώδης θεία Λειτουργία! ὅταν τελῆται, ὁ ναός πράγματι γίνεται ἐπίγειος οὐρανός! Διότι τό Πανάγιο καί Τελεταρχικό Πνεῦμα κατέρχεται στήν ἅγια τράπεζα καί ἐπιτελεῖ τό μέγιστο θαῦμα καί τήν κορυφαία ἐκδήλωση τῆς εὐσπλαγγνίας τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ πρός τόν ἀνθρώπο, μεταβάλλει δηλαδή τόν ἄρτο καί τόν οἶνο σέ Σῶμα καί Αἷμα Κυρίου καί ἀξιώνει κατόπιν τοὺς πιστοὺς τῆς κοινωνίας των...

(Ἁγίου Ἰωάννου τῆς Κροστάνδης, Ὁ Οὐρανός στή γῆ, ἔκδοσις Ἰ. Μονῆς Παρακλήτου σ. 64_68)

6) Εἶναι διάχυτη στήν ὀρθόδοξη ὑμνολογία μας ἡ ἐκζήτηση καί ἡ καλλιέργεια τῆς μετανοίας, τῆς κατανύξεως, τῆς ἀγάπης καί τῆς ταπεινοφροσύνης.

Σταχυολογοῦμε ἐνδεικτικά μερικά τροπάρια :

Τῆς μετάνοίας ἀνοιζόν μοι πύλας Ζωοδότα
ὀρθρίζει γάρ τό πνεῦμα μου πρός Ναόν τόν ἅγιόν σου
νάόν φέρων τοῦ σώματος ὄλον ἐσπιλωμένον.
Ἄλλ' ὡς Οἰκτίρμων κάθαρων
εὐσπλάγγνῳ Σου ἐλέει.

(Δοξαστικό Ἰδιόμελο ὁρθρου Κυριακῶν τοῦ Τριωδίου)

Ἀγκάλας πατρικάς, διανοῖξαί μοι σπεῦσον
ἀσώτως τόν ἐμόν κατηνάλωσα βίον,
εἰς πλοῦτον ἀδαπάνητον, ἀφορῶν τῶν οἰκτιρμῶν σου Σωτήρ.
νῦν πτωχεύουσαν, μή ὑπερίδης καρδίαν
σοί γάρ Κύριε, ἐν κατανύξει κραυγάζω.
ἡμαρτόν σοι σῶσόν με.

(Κάθισμα μετά τήν 6' Στιχολογίαν, Ἦχος Α' Δευτέρα Πρωί, Παρακλητική)

Ἀναστάσεως ἡμέρα καί λαμπρυνθῶμεν τῇ πανηγύρει
καί ἀλλήλους περιπτυξώμεθα.
Εἶπωμεν ἀδελφοί καί τοῖς μισοῦσιν ἡμᾶς
συγχωρήσωμεν πάντα τῇ Ἀναστάσει
καί οὕτω βοήσωμεν. Χριστός ἀνέστη ἐκ νεκρῶν...

(Δοξαστικό τοῦ ὁρθρου τοῦ Πάσχα, Ἦχος πλ. Πρῶτος)

Ἦ τοῦ στόματός σου καθάπερ χρυσός ἐκλάμψασα χάρις
τήν οἰκουμένην ἐφώτισεν,
ἀφιλαργυρίας τῷ κόσμῳ θησαυρούς ἐναπέθετο
τό ὕψος ἡμῖν τῆς ταπεινοφροσύνης ὑπέδειξεν.
Ἄλλά σοῖς λόγοις παιδεύων Πάτερ Ἰωάννη Χρυσόστομε,
πρέσβευε τῷ Λόγῳ Χριστῷ τῷ Θεῷ σωθῆναι τάς ψυχάς ἡμῶν.

(Ἀπολυτίκιον τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου)

γ) Γιά τήν εὐπρέπεια καί φιλοκαλία τοῦ Ἁγίου Βήματος καί τοῦ Ναοῦ.

Οἱ ἱερεῖς ἀπαραίτητον χρέος ἔχουν νά φυλάττουν μέ πολλήν εὐκοσμίαν καί καθαρότητα τό ἅγιον Βῆμα, παστρεύοντες αὐτό συχνάκις καί φιλο-καλοῦντες. χρεωστοῦν νά σκεπάζουν τήν ἁγίαν Τράπεζαν, ὡς θρόνον Θεοῦ, μέ καθαρά τραπεζοφόρια καί κατασάρκια (τά ὁποῖα σημαίνουνσι τά δυσθεώρητα καί ἀκατάληπτα μυστήρια, ὅπου τελοῦνται ἐπάνω εἰς αὐτήν) χρεωστοῦν ἐπάνω εἰς τήν ἁγίαν Τράπεζαν νά μήν ἐνδρονίζουν ἄλλο τι πάρεξ τό ἅγιον Ἄρτοφόριον...καί τό ἅγιον Εὐαγγέλιον...καί τό θεῖον Ἀντιμήνσιον...καί τήν φυλλάδα τῆς θείας Λειτουργίας...καί τά φῶτα ὅπου ἀνάπτουσι...αὐτά μόνα πρέπει νά εἶναι ἐπάνω εἰς τήν ἁγίαν Τράπεζαν....Οἱ ἱερεῖς χρεωστοῦν ἀκόμη νά μήν ἀφίνουν κοσμικούς νά ἐμβαίνουν μέσα εἰς τό ἅγιον Βῆμα, ἔξω μόνον ἂν εἶναι ἀναγνώστης τινος καί τότε διά χρείαν ἱερᾶς ὑπηρεσίας...Μέ τοιαύτην εὐκοσμίαν καί καθαρότητα πρέπει νά φυλάττουν οἱ ἱερεῖς τό ἅγιον Βῆμα, ὡσάν ὅπου αὐτό σημαδεύει τό ἐνδότερον τοῦ καταπετάσματος καί τήν ὑπερουράνιον ἐκείνην λαμπρότητα τοῦ Βασιλέως τῆς δόξης Θεοῦ. Παρομοίως δέ χρεωστοῦν οἱ ἱερεῖς νά φυλάττουν κεκοσμημένον καί στολισμένον ὅλον τόν Ναόν, φιλοκαλοῦντες συχνῶς καί παστρεύοντες τόσον τό ἔδαφος, ὅσον καί τās κανδήλας καί τās λαμπάδας καί τά μανουάλια καί ἀναλογεῖα καί προσκυνητάρια καί στασίδια. ἐπειδή ὁ Ναός εἶναι Ἐκκλησία Θεοῦ ζῶντος, ὡς λέγει ὁ μέγας Παῦλος καί σκηνή ἐπουράνιος, ἐν ἧ κατοικεῖ καί ἐμπεριπατεῖ ὁ Θεός, καθῶς λέγει ὁ ἅγιος Γερμανός..Ἐάν μέ τοιοῦτον τρόπον λοιπόν οἱ ἱερεῖς κοσμῶσι τήν τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαν, θέλουν γένει ἄξιοι τῆς εὐχῆς ἐκείνης τῆς λεγούσης “Ἀγίασον Κύριε, τούς ἀγαπῶντας τήν εὐπρέπειαν τοῦ οἴκου σου”.

(*Τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρός ἡμῶν Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου, Ἑρμηνεῖα εἰς τās ΙΔ' Ἐπιστολάς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ἔκδοσις “Ὁρθόδοξος Κυψέλη” τόμος Τρίτος σελ. 197-198, ὑποσ. 57-58*)

δ) Περί τῆς μυστικῆς ἐκφορᾶς τῶν εὐχῶν

Ὁ καθαρὸς καί ἅγιος ἱερεὺς...ὅταν ἐμβαίνει εἰς τό ἅγιον Θυσιαστήριον... νά τελέσῃ τήν Θεῖαν Λειτουργίαν, τότε τόν περικυκλώνουν ἀοράτως οἱ ἀσώματα καί θεῖοι ἄγγελοι, πλῆθος πολύ, οἱ ὁποῖοι τόν ὑπηρετοῦν εἰς ὅλην τήν Λειτουργίαν μέ ἄκραν εὐλάβειαν...Διότι οἱ ἄγγελοι εἰς τήν λειτουργίαν ἐπέχουν τόπον διακόνων, οἱ ὁποῖοι διάκονοι διακονοῦν μέν καί ὑπηρετοῦν τόν ἱερέα εἰς τήν Θεῖαν Λειτουργίαν, ὅμως αὐτοὶ καθ' ἑαυτούς καί μόνοι τους δέν ἠμποροῦν νά ἐκτελέσουν τήν Θεῖαν Λειτουργίαν χωρὶς τοῦ ἱερέως. Καθόσον ὁ ἱερεὺς εἰς τήν Θεῖαν Λειτουργίαν εἰκονίζει τόν Χριστόν, οἱ δέ διάκονοι τούς Ἄγγέλους....

Δόξα τοῦ ἐπιγείου βασιλέως εἶναι οἱ στρατηγοὶ του καί οἱ στρατιῶται του. Δόξα τοῦ Χριστοῦ, τοῦ Βασιλέως τῶν βασιλευόντων καί Κυρίου τῶν κυριευόντων εἶναι ἡ Ἰερωσύνη καί οἱ ἄγγελοί του...Καί καθῶς ὁ ἐπίγειος βασιλεὺς, ὅταν δώσει ἐξουσίαν καί κάποιον βασιλικόν ἀξίωμα εἰς τινά ἄνθρωπον, ὅλοι, οἱ ὑπῆκοοί του τιμοῦν ἐκεῖνον τόν ἄνθρωπον ὅπως τιμοῦν τόν

ἴδιο τὸν βασιλέα, τοιοῦτοτρόπως καὶ ὁ οὐράνιος Βασιλεύς, ἀφοῦ ἐσφράγισε τὴν ἱερωσύνην μὲ τὴν ἰδικὴν του δόξαν, ἐτιμήθη καὶ ἐδοξάσθη ἡ ἱερωσύνη ὑπεράνω πάσης ἀγγελικῆς δόξης καὶ ὑπὲρ πᾶσαν ἀγγελικὴν τιμὴν ὁ ἱερεὺς. Καὶ τιμᾶται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τοὺς ἀγαθοὺς καὶ εὐλαβεῖς χριστιανούς ὅπως τιμᾶται ὁ ἴδιος ὁ Χριστός. Αὐτὸ δὲ εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ὁ προφήτᾶναξ Δαβὶδ λέγει: “Ἐμοὶ δὲ λίαν ἐτιμήθησαν οἱ φίλοι σου ὁ Θεός, λίαν ἐκραταιώθησαν αἱ ἀρχαὶ αὐτῶν”...

Καὶ καθὼς ἓνας ἀξιωματικὸς, ἄνθρωπος τοῦ ἐπιγείου βασιλεως, ὅταν εἰσέρχεται εἰς τὰ βασιλικά ἀνάκτορα, εἰσέρχεται μὲ θάρρος καὶ πλησιάζοντας εἰς τὸν βασιλέα τὸν προσκυνεῖ μὲ χαρὰν καὶ τὸν ἀσπάζεται χαίρων τῷ πνεύματι καὶ εὐφραϊνόμενος καὶ ἔπειτα καθήμενος πλησίον του συνομιλεῖ μὲ αὐτὸν τὸν φίλον του καὶ βασιλέα στόμα μὲ στόμα, αὐτὶ μὲ αὐτὶ, ὄμμα μὲ ὄμμα, ἀγάπη μὲ ἀγάπην, πνοή μὲ πνοήν, ὡσάν νά συνομιλοῦν δύο γνήσιοι καὶ πολυαγαπημένοι ἀδελφοὶ κατὰ σάρκα ὁ ἓνας μὲ τὸν ἄλλον...Βλέποντας δὲ οἱ ὑπηρεταὶ καὶ οἱ στρατιῶται τοῦ βασιλέως τὸν βασιλέα των νά δείχνη τοιαύτην ἀγάπην εἰς τὸν φίλον του τὸν στρατηγόν...τὸν ὑπακούουν καὶ αὐτοὶ καὶ τὸν τιμοῦν καὶ τὸν εὐλαβοῦνται

Διὰ τοῦτο, λοιπόν, εὐλαβοῦνται οἱ θεῖοι ἄγγελοι τὸν ἱερέα καὶ τὸν τιμοῦν λίαν ὡς φίλον Χριστοῦ ἠγαπημένον. Διότι ὁ ἱερεὺς συντυχαίνει θαρρετὰ μὲ τὸν ἀπάντων βασιλέα Ἰησοῦν Χριστόν, εἰς τὸν Ὅποῖον αὐτοὶ οἱ ἄγγελοι δὲν ἀποτολμοῦν νά θεωροῦν, καθόσον εὐλαβοῦνται τὸ μεγαλεῖον τῆς δόξης Αὐτοῦ μὴ δυνάμενοι νά ἐνατενίζουν εἰς τὴν ἄφραστον καὶ θείαν ἔλλαμψιν τοῦ προσώπου αὐτοῦ.

ὁμοῦς ὁ ἄξιος ἱερεὺς συντυχαίνει μὲ αὐτὸν τὸν Χριστόν στόμα μὲ στόμα, ὡσάν νά συτυχαίνῃ ἓνας ἄδολος καὶ πολλὰ ἠγαπημένος φίλος μὲ κανένα του φίλον. Καὶ καθὼς ὅταν ἔχη θάρρος καὶ ἄκραν φιλίαν μὲ κάποιον μέγα ἄνθρωπον πηγαίνει κοντὰ του καὶ τοῦ συντυχαίνει τὸν λόγον μυστικά, τοιοῦτοτρόπως καὶ ὁ ἱερεὺς, ἔχοντας θάρρος εἰς τὸν Χριστόν διὰ τὴν χάριν καὶ τὴν ἀξίαν τῆς ἱερωσύνης, σιμώνει εἰς αὐτόν καὶ τοῦ συντυχαίνει ὅλα του τὰ μυστικά μὲ μυστικὴν ὁμιλίαν, ἡγοῦν μὲ πολλὰ προσεκτικὴν, ἡσυχοῦν αἰμετρίαν τὴν φωνήν. Διότι τοιοῦτοτρόπως λέγει ὁ ἱερεὺς τὰς εὐχὰς, τὸ ὁποῖον φανερώνει δύο πράγματα. ἓνα μὲν τὴν ἄκραν μεγαλειότητα ἐκείνου τοῦ προσώπου πρὸς τὸ ὁποῖον συντυχαίνει, ἄλλο δὲ τὴν καθαρὰν ἀγάπην καὶ τὸ πολὺ θάρρος καὶ τὴν παρρησίαν τὴν ὁποῖαν ἔχει πρὸς αὐτόν ὁ συντυχαίνων καὶ ὁ λαλῶν μετ' αὐτοῦ.”

(Ἄνωνύμου τινός καὶ εὐλογημένου, Λόγοι δύο περὶ Ἱερωσύνης καὶ προσευχῆς, ἐκ χειρογράφου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Κωνσταντινουπόλεως, Θεσσαλονίκη 1978)

ε) Συμείων Ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης

Περὶ τοῦ ἐνδιαθέτου λόγου

Ὁ ἐνδιάθετος λόγος μᾶλλον ἐξαιρέτως λόγος ἐστίν, ὃς οἰονεὶ διὰ τοῦ γαργαρεῶνος καὶ τῆς γλώσσης καὶ τῶν χειλέων σαρκούμενος ἐν τῇ κινήσει τοῦ ἐκτός τε καὶ ἔνδον πνεύματος προφορικός γίνεται, εἰκονίζων τὴν σάρκωσιν καὶ διὰ σαρκός φανέρωσιν ἐν ἀνθρώποις τοῦ ζῶντος Λόγου τοῦ Θεοῦ. Πρώην μὲν γὰρ οὗτος ἀόρατος ὢν καὶ συνάναρχος τῷ Πατρὶ καὶ ἐν αὐτῷ μένων ἀεὶ, δι' οὗ καὶ πάντα, ὅτε ἠθέλησεν, ἐποίησεν, ὑστερον Πνεύματι ἁγίῳ σαρκωθείς ἐκ Παρθένου, ἀληθῶς ἡμῖν πεφανέρωται. Καὶ ἐν τῷ Πατρὶ ὄλος ἦν, καὶ ἐν τῇ Μητρὶ μετὰ σαρκός ὄλος, καὶ ἐν τῷ οὐρανῷ ἦν, καὶ τοὺς Ἀγγέλους ἐφώτιζε, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς ὠφθη καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη. Τοῦτο οὖν εἰκονίζει ἐν ἑαυτῷ καὶ ὁ ἄνθρωπος. Καὶ ἡ μὲν ψυχὴ αὐτοῦ νοερῶς ἐν ἑαυτῇ τίχτει τὸν ἑαυτῆς λόγον. Διὸ καὶ λογικὴ καλεῖται. Καὶ χωρὶς φθόγγου καὶ γλώττης νοεῖ τε ἐν ἑαυτῇ καὶ λέγει ἀύλως, καθὰ καὶ οἱ ἄγγελοι. ἄσωμάτως γὰρ ἀλλήλοις τὴν θείαν γνῶσιν διαπορθεύουσι. καὶ ὁμιλοῦσιν ἀλλήλοις νοερῶς δίχα γλώττης, καὶ σχήματι δὲ καὶ νεύματι ἢ ψυχῇ τὸν αὐτῆς ἀπαγγέλει λόγον. Γλώττη δὲ καὶ γράμματι παχυνόμενον καὶ οἷον σαρκούμενον, τοῖς ἄλλοις ἅπασιν φανεροῖ ὃς καὶ ἐν αὐτῇ πάλιν μένει καὶ οὐ διιίσταται. Καὶ ὄλος ἐν πᾶσιν ἔστι τοῖς ἀκούσασιν, καὶ ὄλος ἐστίν ἐν αὐτῇ. Μᾶλλον οὖν τοῦ προφορικοῦ ὁ ἐνδιάθετος λόγος λόγος, μάλιστα δὲ ὁ αὐτός οὗτός ἐστιν, εἰ καὶ τοῖς ἔξω σοφοῖς ἄλλος μὲν ὁ ἐνδιάθετος δοκεῖ, ὃν καὶ διάνοιαν λέγουσιν, ἄλλος δὲ ὁ προφορικός. Τῇ ἀληθείᾳ γὰρ εἷς ἐστί. Καὶ οὗτος τὸν μονογενῆ εἰκονίζει Λόγον. Καὶ ἐνδιάθετος μὲν λόγος μένων ἐντός καὶ πολλοῖς μὴ νοούμενος. Παχυνόμενος δὲ, καὶ ἡ τοῖς φθόγγοις ἢ τοῖς γράμμασι φανερούμενος ὁ προφορικός, εἰκονίζων τοῦ Λόγου τὴν ἐνανθρώπισιν. Ὑστερον γὰρ ὁ Θεός Λόγος σαρκωθείς πεφανέρωται.

(P.G. 155, 848D-849B)

Μετὰ φραση

Ὁ ἐνδιάθετος λόγος μάλιστα ἐξαιρέτως εἶναι λόγος, ὁ ὁποῖος διὰ τοῦ λάρυγγος καὶ τῆς γλώσσης καὶ τῶν χειλέων τρόπον τινὰ σωματούμενος μέ τὴν κίνησιν τοῦ ἔξω καὶ ἔσω ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος, προφορικός γίνεται καὶ εἰκονίζει τὴν σάρκωσιν καὶ τὴν φανέρωσιν διὰ σαρκός ἐν ἀνθρώποις τοῦ ζῶντος Λόγου τοῦ Θεοῦ. Πρότερον αὐτός ὁ Σωτὴρ ἡμῶν, ἀόρατος ὢν καὶ συνάναρχος μέ τὸν Πατέρα καὶ εἰς αὐτόν μένων πάντοτε, διὰ τοῦ ὁποίου καὶ ὅλα, ὅσα ἠθέλησεν, ἐποίησεν. Ὑστερον ὁμοῦς διὰ Πνεύματος ἁγίου σαρκωθείς ἐκ Παρθένου ἀληθῶς εἰς ἡμᾶς ἐφανέρωθη καὶ ἦτο ὄλος μέ τὸν Πατέρα καὶ ὄλος ὁμοῦς καὶ εἰς τὸν οὐρανόν καὶ τοὺς Ἀγγέλους ἐφώτιζε καὶ ἐφάνη καὶ ἦτο καὶ ἐπάνω εἰς τὴν γῆν καὶ μέ τοὺς ἀνθρώπους συνανεστράφη.

Τοῦτο λοιπόν εἰκονίζει ἐν ἑαυτῷ καὶ ὁ ἄνθρωπος. ἡ μὲν ψυχὴ αὐτοῦ γεννᾶ νοερῶς εἰς ἑαυτὴν τὸν λόγον αὐτῆς, διὰ τοῦτο καὶ λογικὴ λέγεται, καὶ χωρὶς λαλιᾶς καὶ γλώσσης νοεῖ ἐν ἑαυτῇ καὶ λέγει ἀύλως, καθὼς καὶ οἱ ἄγγελοι, οἱ ὁποῖοι ἄσωμάτως μεταδίδονται ἀλλήλοις τὴν θείαν γνῶσιν καὶ ὁμιλοῦσιν ἐπίσης νοερῶς καὶ χωρὶς γλώσσης. Καὶ μέ σχῆμα δὲ καὶ μέ νεῦμα φανερώνει ἢ ψυχῇ τὸν λόγον αὐτῆς, τὸν ὁποῖον παχυνόμενον διὰ μέσου τῆς γλώσσης καὶ τοῦ

γράμματος καί τρόπον τινά σαρκούμενον κάμνει φανερόν εἰς ὄλους, ἄν καί αὐτός πάλιν μένει εἰς αὐτήν καί δέν χωρίζεται καί εἶναι ὄλος εἰς ὄλους τούς ἀκούοντας καί ὄλος πάλιν εἰς αὐτήν τήν ψυχήν. Λοιπόν καί ἀρμοδιώτερον καί πρεπωδέστατον τοῦ προφορικοῦ λέγεται λόγος ὁ ἐνδιάθετος λόγος, μάλιστα δέ αὐτός εἶναι ὁ καθ' ἑαυτό λόγος, καί ἄν εἰς τούς ἐξωτερικούς σοφούς ἄλλος μὲν φαίνεται ὁ ἐνδιάθετος λόγος, τόν ὁποῖον καί διάνοιαν ὀνομάζουσιν, ἄλλος δέ ὁ προφορικός, ὁμῶς τῆ ἄληθείᾳ εἰς μόνος εἶναι καί αὐτός εἰκονίζει τόν μονογενῆ Λόγον καί ἐνδιάθετος μὲν λόγος εἶναι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος μένει ἔσω καί εἰς τούς πολλούς δέν ἐννοεῖται ὁ παχυνόμενος δέ καί σωματούμενος καί ἦ διά τῆς φωνῆς ἢ ἐγγραμματίως φανερούμενος ὁ προφορικός εἶναι λόγος καί εἰκονίζει τοῦ Θεοῦ Λόγου τήν ἐνανθρώπησιν, διότι καί ὕστερον ὁ Θεός Λόγος σαρκωθείς ἐφανερώθη.

(Ἐκ τῆς ἐκδόσεως Ρηγοπούλου σ.348-349)

στ) Περὶ τῶν βημοθύρων καί τῆς ὠραίας Πύλης

Ε . Εαθάπερ γάρ ἐπὶ τραπέζης παραγενομένου τοῦ Δεσπότη, οὐ δεῖ τούς προσκεκροκότας τῶν οἰκετῶν παρεῖναι, ἀλλ' ἐκποδῶν γίνονται, οὕτω δὴ καί ἐνταῦθα προσφερομένης τῆς θυσίας, καί τοῦ ἄμνου τεθειμένου καί τοῦ προβάτου τοῦ δεσποτικοῦ, ὅταν ἀκούσης, δεηθῶμεν πάντες κοινῇ, ὅταν ἴδῃς ἄ ν ε λ κ ὀ μ ε ν α τ ἄ ἄ μ φ ἰ θ υ ρ α, τότε νόμισον διαστέλλεσθαι τόν οὐρανόν ἄνωθεν καί κατιέναι τούς ἀγγέλους...”

(Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, Γ'Ὁμιλία εἰς τήν πρός Ἐφεσίους)

Μετὰ φ ρ α σ η

“...Καθώς ὅταν κύριος τις μέλλει νά ἔλθῃ εἰς τήν τράπεζαν δέν πρέπει νά εἶναι παρόντες ἐκεῖ οἱ δοῦλοι, ὅσοι ἔσφαλαν, ἀλλά νά φεύγουσιν ἀπ' ἐμπροσθέν του, οὕτω γίνεται καί ἐδῶ, ὅταν τελῆται ἡ λειτουργία, καί ὁ ἄμνος θυσιάζεται καί τό πρόβατον τό Δεσποτικόν.

ὅταν ἀκούης, ἄς παρακαλέσωμεν ὅλοι κοινῶς, ὅταν ἴδῃς ὅτι ἄ ν ο ἰ γ ο ν τ α ι α ἰ θ υ ρ α ἰ τ ο ῦ β ἦ μ α τ ο ς, τότε νά νομίσης ὅτι ἀνοίγει καί ὁ οὐρανός, καί καταβαίνουν οἱ ἄγγελοι...”

(Βιβλίον ψυχοφέλεστατον περὶ τῆς Συνεχοῦς Μεταλήψεως,

Πόνημα τοῦ Ἁγίου Μακαρίου τοῦ Νοταρᾶ, Ἀρχιεπ. Κορίνθου ἀπλοποιηθέν ὑπό τοῦ ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου σ.50-52)

II. (Τό κείμενο πού ἀκολουθεῖ εἶναι τοῦ ἐν Ἁγίοις Πατρός ἡμῶν Κυρίλου Ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας, καί ἀναφέρεται στή διακονία τοῦ Ἀαρών καί τῶν Λευϊτῶν. Ὁ ἅγιος Κύριλλος θεωρεῖ τή διακονία αὐτή “προανα-τύπωσιν” τῆς τάξεως τῆς Ἐκκλησίας.)

“Οἱ μὲν οὖν Λευῖται συνεργάται τρόπον τινά καί οἰοεὶ συλλήπτορες τοῖς ἱερουργοῖς ἐκνευμένῃται, φυλάξουσι γάρ τὰς φυλακάς αὐτοῦ, δῆλον δέ ὅτι τοῦ Ἀαρών καί πάντα τὰ σκευή τῆς Σκηνῆς τοῦ Μαρτυρίου καί τὰ φυλάγματα τῶν υἱῶν Ἰσραήλ. Καί μέχρι τούτων αὐτοῖς τῆς συνεργείας ὁ τρόπος. Ἐπίστησι δέ τῇ σκηνῇ τόν τε Ἀαρών καί τοὺς υἱούς σὺν αὐτῷ. καί “Φυλάξουσι” γάρ φησί, “τὴν ἱερατείαν ἑαυτῶν καί πάντα κατὰ τὸν βωμόν καί τὰ ἐσώτερα τοῦ καταπετάσματος” τοῦτ’ ἔστι τὰ ἀπόρρητά τε καί μυστικώτερα, καί ὅσα δρῶν ἔθος τοὺς τῷ θεῷ προσεδρεύοντας θυσιαστήριον. καί ἔστι μὲν ἀκραιφνῶς ὡς εἰς Χριστόν ὁ τύπος, ὃν κατέστησεν ὁ Πατήρ ἐπὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ, οὗ οἶκός ἐσμεν ἡμεῖς. Κατασημήνειαν δ’ οὐκ ἀσυμφανῶς οἱ τῷ Ἀαρών συνιερατεύοντες, τῶν ἁγίων ἀποστόλων τὸν ἐναγῆ τε καί ἀξιάγαστον χορόν, συνεργάζομένων ὡσπερ καί συλλειτουργούντων τῷ Χριστῷ. Θεοῦ γάρ γεγόνασι συνεργοί, ταμίαι τε καί οἰκονόμοι μυστηρίων Θεοῦ, καί μὴν καί διάκονοι, δι’ ὧν πεπιστεύκαμεν. Εἰ δέ τις ἔλοιτο καί τῆς Ἐκκλησίας τὴν τάξιν πολυπραγμονεῖν τὴν ἐν νόμῳ προανατύπωσιν, καταθαυμάσειεν ἂν εἰκότως. Ἐπισκόποις μὲν γάρ, ἅτε δὴ τότε καθηγείσθαι λαχοῦσιν, καί μὴν τοῖς ἐπὶ τὴν μείω διέπουσι τάξιν, πρεσβυτέροις δέ φημι, πεπίστευται τό θυσιαστήριον καί τὰ ἔσω τοῦ καταπετάσματος, οἷς ἂν πρόποι καί λέγεσθαι “Καί φυλάξουσι τὴν ἱερατείαν αὐτῶν” διακόνους γε μὴν, τό, “Φυλάξουσι τὰς φυλακάς τῆς σκηνῆς, καί πάντα τὰ σκευή αὐτῆς καί τὰ φυλάγματα τοῦ λαοῦ” ἢ οὐκ αὐτοὶ προστάττουσι διακεκραγότες ἐν ἐκκλησίαις, πότε μὲν ὑμνολογεῖν ὅτι προσήκει λαοῖς...καί τῆς ἀναιμάκτου θυσίας ἐπιτελουμένης, αὐτοὶ προσκομίζουσι τὰ τῶν σκευῶν ἱερώτερα, καί λεπτήν ἐφ’ ἅπασιν τοῖς ἀναγκαίοις ποιοῦνται τὴν ἐπιτήρησιν;”

Μετὰ φραση

Παραχωρήθησαν λοιπόν οἱ Λευῖτες ὡς συνεργάτες κατὰ κάποιον τρόπο καί βοηθοὶ τῶν ἱερουργῶν, γιατί ἐπρόκειτο νά φυλάγουν στή θέση ἐκείνου, δηλαδή τοῦ Ἀαρών, καί ὅλα τὰ σκευή τῆς Σκηνῆς τοῦ Μαρτυρίου καί ὅλα ὅσα πρέπει νά φυλάγουν οἱ Ἰσραηλίτες. Μέχρι αὐτά τὰ ἔργα φτάνει ὁ τρόπος τῆς συνεργασίας. Ὁρίζει ὁμως προϊσταμένους τῆς σκηνῆς τόν Ἀαρών καί τοὺς υἱούς του. γιατί λέγει. “Θά τελοῦν τὰ ἱερατικά τους καθήκοντα, καί ὅσα ἀναφέρονται στό θυσιαστήριον, καί ὅσα μέσα ἀπό τό καταπέτασμα”, δηλαδή τὰ ἀπόρρητα καί πῖ ὁ μυστικά, καί ὅσα συνηθίζε ται νά κάμνουν ἐκεῖνοι πού ὑπηρετοῦν στό θεῖο θυσιαστήριον. Καί ἀναφέρεται βέβαια ὁ τύπος ὀλοκάθαρα στό Χριστό, τόν ὁποῖο ὁ Θεός ἔθεσε ἐπιστάτη στόν οἶκον του, καί πού οἶκος του εἴμαστε ἡμεῖς. Καί οἱ συνιεραργοὶ τοῦ Ἀαρών μποροῦν νά ὑποδηλώσουν ὀλοκάθαρα τόν ἱερό καί ἀξιοθαύμαστο χορό τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, πού συνεργάζονταν κατὰ κάποιον τρόπο καί συλλειτουργοῦσαν μέ τόν Χριστό. γιατί ὑπῆρξαν συνεργάτες καί ταμίες καί οἰκονόμοι τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ καί βέβαια καί διάκονοι μέσῳ τῶν ὁποίων πιστέψαμε. Κι ἂν ἤθελε κάποιος νά ἐξετάσει μέ λεπτομέρεια καί τὴν τάξιν τῆς Ἐκκλησίας, θά θαύμαζε εὐλογα τὴν προτύπωσή της μέσα στό νόμο. Πράγματι στοὺς ἐπισκόπους, ἐπειδή τότε τοὺς ἔλαχε νά

εἶναι ἡγέτες, καὶ βέβαια καὶ σέ ἐκείνους πού κυβερνοῦσαν τήν κατώτερη τάξη, ἐννοῶ τοὺς πρεσβυτέρους, ἐμπιστεύθηκε τό θυσιαστήριο καὶ τό ἐσωτερικό τοῦ καπαπετάσματος, στοὺς ὁποίους καὶ ταιριάζει νά λέγεται “Καὶ θά φυλάξουν τό ἱερατικό τους ἔργο” ἐνῶ στοὺς διακόνους τό, “θά ἀναλάβουν τή φρούρηση τῆς σκηνῆς καὶ ὄλων τῶν σκευῶν τῆς καὶ ὅλα ὅσα πρέπει νά φυλάει ὁ λαός” ἢ μήπως δέν δίνουν αὐτοὶ τά προστάγματα φωνάζοντας στίς ἐκκλησίες, ἄλλοτε ὅτι τά πλήθη πρέπει νά ἀναπέμπουν ὕμνο...καὶ ὅταν τελεῖται ἡ ἀναίμακτη θυσία δέν προσκομίζου αὐτοὶ τά ἱερότερα σκεύη καὶ ἐπιτηροῦν προσεκτικὰ ὅλα ὅσα εἶναι ἀναγκαῖα;”

(Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, Περὶ τῆς ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ προσκυνή-σεως, Λόγος ΙΓ', Μετάφραση Ἰγνατίου Σακαλῆ Ἐκδ. οἶκος Ἐλευθερίου Μερετᾶκη “Τό Βυζάντιον”, τ. 3 σελ.102-105).

III. Πότε ἀνοίγονται τά βημόθυρα καὶ ὑπό τίνος ;

“Ὅταν λέγη ὁ πρεσβύτερος ἀδελφός τό ἐκ τῆς ΣΤ' ὥρας : “Θεὲ καὶ Κύριε τῶν δυνάμεων. . .” ὁ ἐκκλησιαστικός ἔχει τό θυμιατόν καὶ ὁ ἡγούμενος ἢ ὁ ἐφημέριος ἀνοίγει τήν ὡραίαν πύλην καὶ τά βημόθυρα καὶ θυμιᾷ τήν ἀδελφότητα ἐκ τῆς ὡραίας πύλης ἀπαραλλάκτως, ὅπως ἐγράψαμεν ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ ὄρθρου, κατόπιν τήν ἀγίαν τράπεζαν. Κρεμᾷ τό θυμιατόν εἰς τόν τόπον του καὶ ἀρχίζει τήν θεῖαν ἱεουργίαν. Καὶ ἂν συλλειτουργῇ ἱεροδιάκονος κλείει αὐτός τά βημόθυρα. Ἐάν δέν συλλειτουργῇ βάζει μετάνοιαν ὁ ἐκκλησιαστικός καὶ τά κλείει. ὅταν γίνεται μικρὰ εἴσοδος ἄπτοῦσι ἀμφότεροι οἱ ἐκκλησιαστικοὶ τά εἰσοδικά, προπορεύονται αὐτοὶ ὅταν λέγῃ ὁ ἡγούμενος ἢ ὁ ἐφημέριος τό (εὐλογημένη ἡ εἴσοδος τῶν ἁγίων σου), ἀνοίγει τά βημόθυρα ὁ Α ἐκκλησιαστικός, εἰσέρχεται ἐντός τοῦ βήματος, σβύνουσι τά εἰσοδικά καὶ τά θέτουσι εἰς τόν τόπον των. Κατόπιν βάζει μετάνοιαν ὁ Α ἐκκλησιαστικός καὶ κλείει τά βημόθυρα. Ἐάν εἶναι ἄρχιερατικὴ λειτουργία δέν τά κλείνου παρά μόνον μετά τήν ἐκφώνησιν τοῦ “ὅπως ὑπό τοῦ κράτους σου. . .” ὅταν ἀνάψουν τά κουφοκέρια εἰς τήν τάξιν των, ὑπάγει ὁ Βος ἐκκλησιαστικός καὶ ἀνάπτει τό κασίον. ὅταν ψάλλωνται μετά τήν εἴσοδον τά τροπάρια ἐξέρχεται ὁ Α κανονάρχης καὶ κρούει τό μικρόν σιδηροῦν τόξον, λέγων τό τάλαντον πολύ σύντομα. ὅταν ψάλλουσι τό τελευταῖον κοντάκιον, θυμιᾷ ὁ ἐφημερεύων Α ἐκκλησιαστικός, τό ἱερόν σύνδρονον καὶ τήν ἀγίαν πρόθεσιν μέ τό κασίον. ὅταν ψάλλουσι οἱ χοροὶ τόν τρισάγιον ὕμνον ἢ τό “ὅσοι εἰς Χριστόν ἐβαπτίσθητε. . .” ἐξέρχεται, θυμιᾷ καὶ οὗτος ὅπως ὁ ἐφημέριος εἰς τήν ἀρχὴν τοῦ ὄρθρου. Εἶναι δέ ὑποχρεωμένος νά ἔχη τελειώσει τό θυμιάμα μαζί μέ τήν τελείωσιν τοῦ τρισαγίου τοῦ βήματος. ὅταν συλλειτουργῇ ἱεροδιάκονος, τοποθετεῖ τό τρισκέλιον ὁ Β ἐκκλησιαστικός κάτωθεν τοῦ πολυελαίου τῆς μέσης, διὰ τήν ἀνάγνωσιν τοῦ ἱεροῦ εὐαγγελίου ὑπό τοῦ ἱεροδιακόνου. Τελειωθέντος τοῦ Ἀποστόλου, οἱ ἐκκλησιαστικοὶ προπορεύονται μέ τά εἰσοδικά, τοποθετοῦσι ταῦτα ὀπισθεν τοῦ τρισκελίου (καὶ ἀπομακρύνονται ὀλίγον οἱ ἐκκλησιαστικοὶ φοροῦντες τό καλυμμαύχιον των). Διότι ὅσκις γίνεται μικρὰ εἴσοδος εἰς τήν ὥραν τοῦ εὐαγγελίου καὶ εἰς τήν μεγάλην εἴσοδον προπορεύονται ἀσκεπεῖς ἄνευ καλυμμαυχίου. Τελειωθέντος τοῦ ἱεροῦ εὐαγγελίου, λαμβάνουσι οἱ

ἐκκλησιαστικοί τά εἰσοδικά των καί ὑπάγουσι πρό τῶν ἱερῶν πυλῶν, ὁ δέ ἡγούμενος ἢ ὁ ἐφημέριος δίδει τό καλυμμαύχιον τοῦ ἱεροδιακόνου καί ἀρχίζει τό “εἵπωμεν πάντες. . .” Κλείει ὁ Α ἐκκλησιαστικός.

Πότε ἀνοίγει καί πότε κλείει ἡ ὡραία πύλη;

Ἀνοίγει ἀπό τήν ἀρχήν τοῦ ὄρθρου ἕως τό τέλος τῆς Α ὥρας. Εἰς μέν τήν ἀρχήν ὑπό τοῦ ἐφημερίου. Εἰς δέ τό τέλος τῆς μικρᾶς ἀπολύσεως ὑπό τοῦ Α ἐκκλησιαστικοῦ. ἔχομεν παραλάβει ἀπό τούς Ἁγίους Πατέρας, ὅσάκις κλείει ὁ ἐκκλησιαστικός τά βημόθυρα ἢ τήν ὡραίαν πύλην νά ποιῇ τό σημεῖον τοῦ τιμίου Σταυροῦ, μετάνοιαν μεγάλην πρό τῶν βημοθύρων καί κλείει τά βημόθυρα ἢ τήν ὡραίαν πύλην. Ἐάν δέ εἶναι Μεγ. Τεσσαρακοστή, τήν ἀνοίγει ὁ ἐφημέριος εἰς τό τέλος τοῦ ὄρθρου, πού λέγει: “ὁ ὢν εὐλογητός Χριστός ὁ Θεός...κ.λ.π.”, ἕως τό, “Στερεώσαι Κύριος ὁ Θεός...”, τήν ὁποίαν κλείνει ὁ ἐκκλησιαστικός. Ἐάν δέ εἶναι ἀγρυπνία, ἀπό τήν ἀρχήν τοῦ ἑσπερινοῦ ἕως τῆς μικρᾶς ἀπολύσεως τῆς Α' ὥρας. Εἰς δέ τās λειτουργίας τήν ἀνοίγει ὁ ἡγούμενος, ὅταν ἐξέρχεται νά θυμιάσῃ εἰς τό τέλος τῆς ΣΤ' Ὥρας καί τήν κλείει ὁ ἐκκλησιαστικός μετά τήν μεγάλην εἴσοδον ὁμοῦ μέ τά βημόθυρα. Ἀπό τήν μεγάλην εἴσοδον, ἔάν μέν εἶναι Χειροτονία ἱεροδιακόνου, τήν ἀνοίγει ὁ ἀρχιδιάκονος ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς Χειροτονίας. Ἐάν δέν εἶναι Χειροτονία, τήν ἀνοίγει ὁ ἐκκλησιαστικός ὁμοῦ μέ τά βημόθυρα εἰς τό. “Μετά φόβου, πίστεως καί ἀγάπης...” ὅθεν ἄς προσέχωσι καλῶς οἱ ἱερεῖς οἱ ἀνοίγοντες τήν ὡραίαν πύλην ἢ τά βημόθυρα καί λέγοντες: “Εἰρήνη πᾶσι” ἢ “ἄνω σχῶμεν τās καρδίας.” καί βλέπει τούτους ὁ λαός. Διότι λέγει ὁ ἱερός Νεκτάριος Ἱεροσολύμων ὅτι ὁποῖος ἱερεὺς πράττει τό τοιοῦτον ἔχει φρονήματα καί δοξασίας λατινικάς. Διότι ἡ λατινική ἐκκλησία μόνη, ἔρριψε τό τέμπλον καί θεωρεῖ ὁ λαός τά ἄδυτα, ὅπου καί αὐτοὶ οἱ ἄγγελοι φρίττουσι καί τρέμουσι ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς μυσταγωγίας καί δι' αὐτήν καί μόνην τήν αἰτίαν παρατηροῦμεν ἐν τῷ ἁγιωνύμῳ ὄρει τοῦ ἄθω νά φυλάττεται μετά μεγίστης ἀκριβείας τό πότε νά ἀνοίγωνται καί νά κλείωνται, ἄλλοτε μέν ὑπό τοῦ ἐφημερίου ἄλλοτε δέ ὑπό τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ. Διά νά μή μετέχωσι οὔτε κἄν εἰς καμμίαν παράβασιν παραμικράν, οἱ ἐνασκούμενοι ἐν τῷ ἁγίῳ ὄρει τοῦ ἄθω, πατέρες.

(Ἐκ χειρογράφου Τυπικοῦ Ἁγιαννανιτῶν Πατέρων)

ζ) Περὶ τῆς ἐμμελοῦς ἀναγνώσεως τῶν Εὐαγγελικῶν Ἀποστολικῶν Ἀναγνωσμάτων

(Τό ἀκόλουθο κείμενο εἶχε σάν ἀφορμὴ τό ἐξῆς γεγονός: Στά 1841 κάποιος “προύχοντας” στόν Πύργο τῆς Ἡλείας ἐπέβαλε στόν παπᾶ καί τόν ψάλτη μιᾶς Ἐκκλησίας νά διαβάζουσι ὄχι “ἐμμελῶς” ἀλλά “χῦμα” τόν Ἀπόστολο καί τό Εὐαγγέλιο. Οἱ Πυργιώτες ἐπαναστάτησαν, εἰδοποιήθηκε ἡ Ἱερά Σύνοδος, ἡ ὁποία “διέταξε” τήν ἐκκλησιαστική Ἐπιτροπή Ἀχαΐας καί ἡλίδος νά ἐπιτιμήσῃ κάθε κληρικό πού θά ἀκολουθοῦσε τέτοια καινοτομία. Στόν ἐν λόγῳ προύχοντα ἔστειλε γράμμα ὁ ἐπίσκοπος Σελλασίας Θεοδώρητος, συντεταγμένο ἀπό τόν Κωνσταντῖνο Οἰκονόμο, ἀπαντώντας σέ δικό του προηγούμενο γράμμα. Παραθέτουμε ἀποσπάσματα τοῦ γράμματος αὐτοῦ μαζί μέ τό ἱστορικό, ὅπως καταχωρεῖται στά “Σωζόμενα ἐκκλησιαστικά συγγράμματα” τοῦ Κωνσταντίνου Οἰκονόμου. Τό ἱστορικό καί οἱ ὑπογραμμίσεις εἶναι τοῦ γιοῦ του καί ἐκδότου, Σοφοκλέους Οἰκονόμου.)

“ Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1841 ἔτους ἐγένετο καὶ ἄλλο τι τῆς ἐκ τῶν ἄλλοδόξων προσηλυτιστῶν ἐπιρρείας τῶν ἀκαταρτίστων ψυχῶν μοχθηρὸν γέννημα. Τῶν γὰρ ἐν Πύργῳ τῆς Πελοποννήσου ἰσχυόντων τις, ζηλωτὴς τῶν τὴν Ἑλλάδα περιαγόντων Ἱεραποστόλων...ἐκέλευσε τινὰ ἱερέα μὴ ἀναγινώσκειν τὸν Ἀπόστολον καὶ τὸ Εὐαγγέλιον ἐν ταῖς ἱεραῖς Ἀκολουθίαις ὡς νενόμισται μελωδικῶς, ἀλλὰ χῦμα ἐπὶ τὸ προτεσταντικώτερον. Τοῦτο δὲ κατετάραξε τοὺς χριστιανούς. Καὶ ἡ Σύνοδος εἰδοποιηθεῖσα διέταξε τὴν τῆς Ἀγίας καὶ ἡλίδος Ἐκκλησιαστικὴν ἐπιτροπὴν, ἵνα ἐπιτιμῆσθαι αὐστηρῶς παντὶ κληρικῷ κατακολουθήσαντι τῇ καινοτομίᾳ..Πρὸς δὲ τὸν καινοτόμον ἀσυστόλως ἀναγγεῖλαντα τὸ τόλμημα ἔγραψεν ὁ μακαρίτης Σελλασίας Θεοδώρητος ποιμαντορικὴν ἐπιστολὴν προσήκουσαν, ἣν συντεταγμένην ὑπὸ τοῦ ἀοιδίμου Συγγραφέως καταχωρίζομεν ἐφεξῆς.” Ἐλαβον τὴν ἀπὸ 11 Ἰανουαρίου ἐπιστολὴν σας καὶ εἶδον ὅσα, καθὼς λέγουσιν, ἐγνωμοδοτήσατε περὶ τοῦ πῶς δεῖ ἀναγινώσκειν τὸν Ἀπόστολον καὶ τὸ Εὐαγγέλιον ἐν τῇ ἀγίᾳ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ. Πρὶν σοῦ ἀποκριθῶ περὶ τούτου, σὰς λέγω, φίλε τέκνον, ἀλήθειαν εἰλικρινῆ καὶ βεβαίαν. ὅτι ὅλαι αἱ αἵρέσεις ἐγεννήθησαν ἀπὸ τὴν ὑπερηφανίαν, ἣτις παρακινεῖ πολλάκις τὸν ἄνθρωπον νὰ καταφρονῇ ὁ, τι καλῶς δὲν γνωρίζει, καὶ νὰ τολμᾷ νὰ διορθώσῃ ὁ, τι μὲ τὴν κρίσιν του(ἢ ἀκολουθῶν εἰς ἀκρισίας ἄλλων) τὸ εὐρίσκει στραβόν, καὶ καινοτομεῖ, διὰ νὰ ἐπαινεθῇ. ὅταν δὲ κυριεύσῃ τὸν νοῦν ἡ ὑπερηφανία, τότε δὲν βλέπει πλέον ποῦ τρέχει. Ἐπιχειρεῖ τὸ πᾶν, καὶ νομίζει ὅτι γίνεται ὁ μέγιστος τῆς ἀνθρωπότητος εὐεργέτης, ἕως οὗ καταντᾷ καὶ αὐτός, σύρων καὶ τοὺς ἄλλους εἰς τῆς κοινοβλαβεστάτης καὶ ψυχολέθρου πλάνης τὸ βάραθρον ³⁵.

Πρόσεχε, τέκνον, μὴ πως παρεδέχθης εἰς τὴν χριστιανικὴν σου καὶ εὐσεβόφρονα ψυχὴν τοιαύτης οἰήσεως πειρασμόν. Λέγεις ὅτι εἰσῆχθησαν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἁ ἡ δ ε ῖ ς τ ι ν ε ς καὶ ἄ ν ω φ ε λ ε ῖ ς ε ἰ σ ἄ ξ ε ι ς. Τοιαῦτά τινὰ εἶπον κατὰ τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ὅλοι οἱ πολέμιοι αὐτῆς, καὶ κατησχύνθησαν. Σὺ δέ, τὸ ὀρθόδοξον αὐτῆς τέκνον, πόθεν ἐπληροφόρηθης τὰς ἁ ἡ δ ε ῖ ς ταύτας καὶ ἄνωφελεῖς εἰσἄξεις; καὶ πῶς τόσο εὐκόλως ὡς τοιαύτας τινὰς ἀποδεχθεῖσαν καταδικάζεις τὴν πνευματικῶς γεννήσασαν καὶ θρεψαμένην σε μητέρα; Πῶς δὲν ἐνδυμήθης ὅτι τόσαι μυριάδες πολὺ σοφώτεροί σου τοσοῦτους αἰῶνας ἤδη σέβονται καὶ προσκυνοῦσι φιλοστόργως τὴν ἀγίαν τοῦ Χριστοῦ νύμφην, ὡς ἀμώμητον π ἁ σ η ς ὠ φ ε λ ε ῖ α ς καὶ π ν ε υ μ α τ ι κ ῆ ν ε ὑ φ ρ ο σ ὕ ν η ς π η γ ῆ ν;

Λέγεις “ὅτι μὴ τῶν εἰσἄξεων εἶναι καὶ τὸ νὰ ἀναγινώσκωνται τὰ θεῖα λόγια τῆς γαριστᾶ! Οἱ δὲ ἀδελφοί (λέγε ἀνεγίνωσκον τὰς ἐπιστολάς καὶ ὁ Σωτὴρ ἐδίδασκεν τὸ Εὐαγγέλιον”. Βέβαια ὁ Κύριος ἡμῶν ἐδίδασκε, καὶ οἱ θεῖοι Ἀπόστολοι ἐκήρυττον τὸν λόγον τῆς ἀληθείας μὲ τὴν συνήθη τῆς κοινῆς ὁμιλίας φωνήν, καθὼς καὶ τώρα καὶ πάντοτε διδάσκουσιν οἱ διδάσκαλοι “τὸ κήρυγμα τοῦ λόγου τῆς ζωῆς”. ὥστε τὸ περὶ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν παράδειγμα σου τοῦτο δὲν ἔχει τὸν τόπον του. ἄλλο ἔπρεπε νὰ ἐνδυμηθῆς. ὅτι καὶ αὐτός ὁ Κύριος καὶ Θεός ἡμῶν καὶ οἱ Ἀπόστολοι προσευχόμενοι ἔψαλλον, ἢ ἐπρόφερον εὐμ ε λ ῶ ς καὶ τινὰ χωρία τῆς Θείας Γραφῆς. Οὕτω μετὰ τὸν θεῖον δεῖπνον ἐκεῖνον “ὕ μ ν ἡ σ α ν τ ε ς ἐξῆλθον εἰς τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν” (Μαρκ.), τουτέστιν, εὐχαριστήριον ὕ μ ν ο ν ἡ ψ α λ μ ὄ ν ἐκφώνησαντες εὐμελῶς. Καὶ Παῦλος δὲ καὶ Σίλας ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ τῶν Φιλίππων “π ρ ο σ ε υ χ ὄ μ ε ν ο ι ὕ μ ν ο υ ν τ ὸ ν Θ ε ὸ ν, ἐ π η κ ρ ὠ ν τ ο δ ἑ α ὐ τ ῶ ν οἱ δέ σ μ ι

³⁵ Μὲ ὅσα λέγει ἐδῶ ὁ Κωνσταντῖνος Οἰκονόμος, κατ' ἐξοχὴν ὑπέρμαχος τῆς παραδόσεως, ὑπονοεῖ ὅτι ὁ ἐπιχειρῶν καινοτομίες στό χωρὸ τῆς Ἐκκλησίας διακατέχεται ἀπὸ αἰρετικὸ φρόνημα καὶ ὅτι οἱ λειτουργικὲς καινοτομίες εἶναι ἀρχὴ αἵρέσεως.

ο ι (Πραξ. ιστ'25), τουτέστι μεταξύ τῆς προσευχῆς καὶ ὁ μ ν ο υ ς τινὰς ἐξεφώνουν, ὡδὰς τινὰς δηλαδὴ μετὰ μέλους, ἢ δι' εὐμελοῦς καὶ τορωτέρας ἀπαγγελίας.

Ὡσαύτως καὶ εἰς τὴν Συναγωγὴν ἐσυνειθίζον ἐξ ἀρχῆς νὰ ἐκφωνῶσι πολλὰ τμήματα τῆς Θείας Γραφῆς οὐ μόνον ψάλλοντες κυρίως καὶ μελωδοῦντες, ἀλλὰ καὶ ἀναγινώσκοντες μετὰ τινος εὐμελείας καὶ οἶον κατὰ λογάδην, (τό ὅποῖον ἀστεϊζόμενος χαριέντως ὀνομάζεις τζιγαριστά). Τοῦτο τό εἶδος τῆς ἀναγνώσεως, μὴν ἀμφιβάλλης ἀγαπητέ, ὅτι αὐτοὶ οἱ Θεοὶ Ἀπόστολοι μετὰ τῆς Θείας Γραφῆς παρέδωκαν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν.

Καὶ οἱ πρῶτοι χριστιανοί, καὶ οἱ Θεοὶ Πατέρες ἡμῶν καὶ διάδοχοι τῶν Ἀποστόλων (τούς ὁποίους σύ μὲν ὀνομάζεις ἀδελοφούς, βέβαια κατὰ χριστιανικὴν ἀπλότητα, μάθε ὁμως, ὅτι καὶ αὐτὴν τὴν ἁγίαν ἀπλότητα κατεμίαναν οἱ υἱοὶ τῆς ὑπερηφανείας. διότι ὑπάρχει ὀλόκληρος αἵρεσις ἀνθρώπων, οἵτινες ὀνομάζονται ἀδελοφοί, καὶ καυχῶνται ὅτι ἀνακαινίζουσιν εἰς ἑαυτοὺς τὸν ἀποστολικὸν αἰῶνα τῆς Ἐκκλησίας, διὰ νὰ κρημνίσωσιν τὴν Ἐκκλησίαν!), καὶ αὐτοὶ λέγω οἱ Θεοὶ Πατέρες ἡμῶν οὕτως ἀνεγίνωσκον τὰς περικοπὰς τῶν ἀποστολικῶν Ἐπιστολῶν καὶ τοῦ Θείου Εὐαγγελίου. Καὶ ὁ λόγος εἶναι προφανής. Πολλὰ προφητικά ἀναγνώσματα καὶ ἄλλα τῶν ἁγίων Πατέρων ἔχει ἡ Ἐκκλησία, ὅλα ψυχοφελῆ καὶ ἁγία. καὶ ταῦτα μὲν ἀναγινώσκει μὲ τὴν συνήθη φωνήν. ἀλλ' εἰς τὴν ἀποστολικὴν περιοχὴν, καὶ τὴν τοῦ Θείου Εὐαγγελίου, θέλουσα νὰ διεγείρη τῶν πιστῶν αὐτῆς τέκνων ἐντονώτερον τὴν προσοχὴν, διέταξε νὰ ἀναγινώσκωνται ταῦτα μὲ φωνὴν γεγωνοτέραν καὶ εὐηχεστέραν. Διὰ τοῦτο καὶ πρό τοῦ Ἀποστόλου λέγει ὁ Διάκονος ἢ ὁ ἱερεὺς “Πρόσχωμεν. Σοφία. Πρόσχωμεν κτλ. καὶ πρό τοῦ Εὐαγγελίου, Σοφία κτλ. καὶ “Εἰρήνη πᾶσι“. Καὶ τὸν Κύριον ἰκετεύομεν “ὑπέροῦ καταξιώθηναὶ ἡμᾶς τῆς ἀκροάσεως τοῦ ἁγίου οὐ Εὐαγγελίου“. Καὶ “ὁρθοὺς, ἀκατακάλυπτους, μετὰ φόβου καὶ τρόμου ἀκροᾶσθαι“ διέταξαν ἡμᾶς οἱ Θεοὶ Ἀπόστολοι.

Σύ δέ λέγεις ὅτι ταῦτα εἰσῆχθησαν πρὸς εὐχαρίστησιν (ὡσάν δηλαδὴ συμποτικὰ τραγοῦδιαι) καὶ εἰς τὴν δουλείαν (ὡσάν νὰ ἐδουλώθη ποτέ εἰς τυράννους κοσμικούς ἢ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, “ὅστις ἠλευθέρωσεν αὐτὴν εἰς τὸ ναιῶνα“). Ἀλλὰ βεβαίως δέν ἔγραφες, υἱέ μου, τοιαῦτα, ἂν προσεῖχες περισσότερον καὶ εἰς τὰ ἀνωτέρω ρηθέντα καὶ εἰς τὰ ἐφεξῆς: α) Ὑπάρχουσι χειρόγραφα τοῦ ὀγδόου αἰῶνος ἔχοντα τὰς περικοπὰς τοῦ Εὐαγγελίου τονισμένας μὲ σημεῖα μουσικῶν φωνῶν. Καὶ τοῦτο δεικνύει ὅτι καὶ τότε καὶ ἔκπαλαι τὰ θεῖα ταῦτα λόγια ἀνεγινώσκοντο εὐμελῶς καὶ εὐφωνικῶς. β) Καὶ ἡ Δυτικὴ καὶ πᾶσαι αἰλοῖπαι τῶν ἑτεροδόξων ἀρχαῖαι Ἐκκλησίαι (πλὴν τῶν νεωτεριστῶν) οὕτως εὐμελῶς ἀναγινώσκουσι τὰς περικοπὰς τοῦ Ἀποστόλου καὶ τοῦ Εὐαγγελίου τῆς ἡμέρας. γ) Πᾶσα ἡ ὀρθόδοξος τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ἢ ἀπὸ περάτων ἕως περάτων τῆς οἰκουμένης ὡσαύτως ἀναγινώσκει, καὶ ὅπου ἐπάτησαν καὶ ὅπου δέν ἐπάτησαν οὐδ' ἠκούσθησαν Τοῦρκοι (τούς ὁποίους βέβαια νοεῖς μὲ τό “δουλεία“) ἂν ὁ ἀναγνώστης ἀγνοεῖ τὴν ἀπαγγελίαν, ἂν τζιγαρίζει (καθὼς λέγεις) καὶ τερετίζει, τοῦτο εἶναι σφάλμα τοῦ ἀναγνώστου. αὐτός πρέπει νὰ διδαχθῆ τὴν προσήκουσαν ἀνάγνωσιν, ὅχι τῆς ἀναγνώσεως ὁ τρόπος νὰ καινοτομηθῆ. Ἄρκοῦσι ταῦτα.

Εἰ δέ θέλεις καὶ ἄλλα παραδείγματα κοσμικά, παρατήρησον ὅτι ὅλα σχεδόν τὰ ἔθνη, καὶ αὐτὰ τὰ μὴ πιστεύοντα εἰς Χριστόν, ἔχουσι τινὰ ἀναγνώσματα, μὲ λαμπροτέραν προφερόμενα φωνὴν εἰς τὰς προσευχὰς των. Καὶ αὐτοὶ οἱ παλαιοὶ Ἕλληνες ἐγνώριζον τὴν καταλογάδην προφορὰν πολλῶν ἐμμέτρων ποιημάτων μεταβαίνοντες εἰς τοῦτο ἀπὸ τῆς ψαλμωδίας. Ἀλλὰ ταῦτα ὑπερβαίνουσι μέτρον ἐπιστολῆς. διὰ τοῦτο δέν ἐκτείνομαι περισσότερον. Ἐν μόνον σέ

παραγγέλλω πατρικῶς καὶ φιλικῶς: “Μή γίνου σοφώτερος τῆς Ἐκκλησίας”.

Ταῦτα σοὶ γράφω ἀγαπητέ, ἐπευχόμενος ἀπὸ ψυχῆς νὰ διαφυλάττης πάντοτε ἀδιάλυτον ἐν τῇ καρδίᾳ σου τὸν σύνδεσμον τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἀγάπης τῆς πρὸς τοὺς γνησίους ἀδελφοὺς σου, τοὺς ὀρθοδόξους υἱοὺς τῆς ἀγίας Ἐκκλησίας, ἧτις ἐστὶ στυλὸς καὶ ἐδ-ραίωμα τῆς ἀληθείας καὶ τὴν ἐν Χριστῷ ταπεινῶσιν καὶ πειθαρχίαν εἰς τὰ διδάγματα καὶ τὰς παραδόσεις τῶν Θείων ἡμῶν Πατέρων. οἵτινες εἰσιν οἱ πρεσβύτεροί σου, ἐκεῖνοι, πρὸς οὓς ὁ Θεὸς νόμος σέ ἀποστέλλει (“Ἐπερώτησον τοὺς πρεσβυτέρους σου, καὶ ἐροῦσί σοι”). Φύλαττε, φίλε πάτερ, φεῦγε πᾶσαν καινὴν διδασκαλίαν, καὶ “μένε ἐν οἷς ἔμαθες καὶ ἐπιστώθης. Τοῦτο καὶ φρονῶ, καὶ εὐχομαι περὶ σοῦ καὶ μένω”.

(Κωνσταντίνου Πρεσβυτέρου καὶ Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων, Τὰ σωζόμενα ἐκκλησιαστικά συγγράμματα, Τόμος Β΄ Ἀθήνησι ΑΩΞΔ(1864), σελ.465-468)

η) Περί τοῦ ἡθους τῆς προσευχῆς τῶν Χριστιανῶν καὶ τῆς ἀποφυγῆς ἀπρεπῶν καὶ συγκεχυμένων κραυγῶν πού ταρασσοῦν τόν προσευχόμενο καὶ σκανδαλίζουν τοὺς συμπροσευχομένους ἀδελφούς.

(Τό κείμενο πού ἀκολουθεῖ εἶναι μέρος τῆς ΣΤ Ὀμιλίας τοῦ Ἁγίου Μακαρίου τοῦ Αἰγυπτίου. Τό ἥθος τῆς προσευχῆς πού προβάλλει ὁ ἅγιος Μακάριος δέν ἀφορᾷ μόνο τήν κατ' ἰδίαν προσευχή, ὅπως θά διαπιστώσει ὁ ἀναγνώστης, ἀλλά καὶ τήν ἐπ' ἐκκλησίας προσευχή. Οἱ ἀπαιτούμενες “ἡσυχία, εἰρήνη καὶ κατάστασις” δέν εὐνοοῦνται ἀπό τή μαζική συμψαλμωδία ἢ ὅποια συνοδεύεται ἀπό συγκεχυμένες καὶ ἀπρεπεῖς κραυγές πού δέν εὐαρεστοῦν τό Θεό καί δέν οἰκοδομοῦν τοὺς ἀδελφούς. Ὁ ἔνδον προσευχόμενος, ἀντίθετα ἀπ' ὅσα φρονοῦν οἱ εὐσεβιστές, εἶναι ἐκεῖνος πού οἰκοδομεῖ τοὺς ἀδελφούς. Αὐτή τήν ἐμπειρία τῶν Ἁγίων Πατέρων, ὅπως αὐτή τοῦ Ἁγίου Μακαρίου, ἔλαβε ὑπ' ὄψη τῆς ἡ Ἐκκλησία πού καθόρισε τοὺς χορούς τῶν ψαλμῶν γιά τήν ψαλμωδία καὶ τόν προεστῶτα ἢ τόν ἀναγνώστη γιά τήν ἀνάγνωσις τῶν ψαλμῶν καὶ τήν ἐκφορά τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως καὶ τοῦ “Πάτερ ἡμῶν”, ὥστε νά διαφυλαχθεῖ ὁ πνευματικός καρπός τῆς προσευχῆς).

Με τ ἄ φ ρ α σ η

ὅσοι προσέρχονται στόν Κύριο ὀφείλουν νέ προσεύχονται μέ ἡσυχία, εἰρήνη καὶ πολλή (πνευματική) εὐταξία κι ὄχι μέ ἀπρεπεῖς καὶ συγκεχυμένες κραυγές, ἀλλά μέ πόνο καρδίας κι ἄγρυπνους λογισμούς νά ἀφοσιώνονται στόν Κύριο. ἄς πάρουμε παράδειγμα ἀπό τοὺς ἀρρώστους. Συμβαίνει σέ κάποιον πού ἔχει πληγές νά καυτηριάζεται ἢ νά χειρουργεῖται κι ὁμως μέ ἀνδρεία καὶ ὑπομονή ὑποφέρει τόν πόνο χωρίς θόρυβο καὶ ταραχή συγκατατώντας τόν ἑαυτό του. Ὑπάρχουν ὁμως ἄλλοι πού περνοῦν τοὺς ἴδιους πόνους ἀλλά ἐνῶ καυτηριάζονται ἢ χειρουργοῦνται ἀφήνουν ἀπρεπεῖς κραυγές. Στήν πραγματικότητα τόν ἴδιο πόνο ἔχουν κι αὐτός πού φωνάζει κι αὐτός πού δέ φωνάζει κι αὐτός πού ταρασσεται κι αὐτός πού δέν ταρασσεται. Τό ἴδιο συμβαίνει καὶ μ' αὐτούς πού ἔχουν θλίψη καὶ πόνο. Μερικοί παρά τή θλίψη καὶ τόν πόνο φέρονται εἰρηνικά κρατώντας χωρίς ταραχή τό νοῦ τους στούς λογισμούς. Ὑπάρχουν ὁμως ἄλλοι πού ἔχοντας τήν ἴδια θλίψη φέρονται μέ ἀνυπομονησία κάνοντας τήν προσευχή τους μέ θόρυβο καὶ ταραχή ὥστε κι αὐτοί πού τοὺς ἀκοῦνε νά σκανδαλίζονται. Ὑπάρχουν κι ἄλλοι πού δέν ἔχουν πόνο ὁμως ἀπό ἐπίδειξη ἢ ἀπό ἀνοησία φέρονται ἔτσι χρησιμοποιώντας ἄτακτες κραυγές νομίζοντας ὅτι μ' αὐτές μποροῦν νά εὐαρεστήσουν τό Θεό.

Ὁ δοῦλος ὁμως τοῦ Θεοῦ δέν πρέπει νά εἶναι σέ τέτοια ἀκαταστασία ἀλλά νά χαρακτηρίζεται ἀπό ἡμερότητα καὶ σοφία, καθὼς εἶπε ὁ προφήτης: “Σέ ποιόν θά ἐπιβλέψω εὐμενῶς παρά στόν πρᾶο καὶ τόν ἡσυχο κι αὐτόν πού τρέμει τοὺς λόγους μου;” (Ἠσαΐας 66,2). Ἀλλά καὶ σχετικὰ μέ τήν φανέρωση τοῦ Θεοῦ στό Μωυσῆ καὶ στόν Ἡλία βρῖσκουμε στίς ἅγιες Γραφές ὅτι ἐνῶ προηγοῦντο τῆς παρουσίας τοῦ Δεσπότη διακονῶντας τον πολλές σάλπιγγες καὶ δυνάμεις ἀγγελικές, ξεχώρισε ἀπό ὅλα ἐκεῖνα καὶ φανερώθηκε ὁ Κύριος μέσα σέ εἰρήνη καὶ ἡσυχία καὶ ἀνάπαυση. “Ἰδού” ἀναφέρει ἡ Γραφή “φῶνῃ αὔρας λεπτῆς καὶ μέσα σ' αὐτήν ὁ Κύριος” (Γ' Βασ. 19,17). οδεικνύεται λοιπόν ὅτι ἡ ἀνάπαυση τοῦ Κυρίου βρῖσκεται στήν εἰρήνη καὶ στήν (πνευματική) εὐταξία. Ὅποιο θεμέλιο βάζει ὁ ἄνθρωπος κι ὅποια ἀρχή κάμει, σ' αὐτή μένει μέχρι τέλους. ἂν μέ φωνή καὶ ταραχή ἀρχίσει νά προσεύχεται, μέχρι τέλους κρατεῖ τήν ἴδια συνήθεια. Κι ἐπειδὴ ὁ Κύριος εἶναι φιλόανθρωπος καὶ σ' αὐτόν δίνει βοήθεια. Αὐτοί λοιπόν

(πού φωνάζουν στήν προσευχή) λόγω τῆς παρεχομένης Χάριτος μέχρι τέλους ἀκολουθοῦν τήν ἴδια συνήθεια. Ἀλλά βλέπουμε ὅτι ὁ τρόπος αὐτός εἶναι τῶν ἀφελῶν διότι καί τούς ἄλλους σκανδαλίζουν καί οἱ ἴδιοι προσεύχονται μέ ταραχή.

Τό ἀληθινό θεμέλιο τῆς προσευχῆς αὐτό εἶναι: Τό νά προσέχει κανεῖς τούς λογισμούς καί μέ πολλή ἤσυχία καί εἰρήνη νά προσεύχεται ὥστε νά μή σκανδαλίζονται καί οἱ ἄλλοι. Αὐτός ἂν δεχθεῖ τή Χάρη τοῦ Θεοῦ καί προχωρήσει μέχρι τέλους στήν τελείωση μέ ἤσυχία, περισσότερο θά οἰκοδομήσει τούς πολλούς “γιατί ὁ Θεός δέν εἶναι Θεός ἀκαταστασίας ἀλλά εἰρήνης”(Α΄ Κορ. 14,33).

Αὐτοί πού χρησιμοποιοῦν κραυγές μοιάζουν μέ τούς κελευστές πού δίνουν στούς κωπηλάτες τά παραγγέλματα καί δέν μποροῦν παντοῦ νά προσευχηθοῦν, μήτε στίς ἐκκλησίες, μήτε στά χωριά, παρά μόνο στίς ἐρημιές κατά τό θέλημά τους. Ἐνῶ οἱ προσευχόμενοι ἐν ἤσυχία οἰκοδομοῦν ὅλους σέ κάθε τόπο. Πρέπει ὁ ἄγωνας τοῦ ἀνθρώπου νά γίνεται στούς λογισμούς, νά ἀποκόπτει (ὁ ἄνθρωπος) τήν περιεχόμενη ὕλη τῶν πονηρῶν λογισμῶν, νά ὀδηγεῖ τόν ἑαυτό του μέ σπουδή πρὸς τό Θεό καί νά μή κάνει τά θελήματα τῶν λογισμῶν. Ἀλλά τούς περιπλανώμενους λογισμούς ἀπό παντοῦ νά τούς συνάγει καί νά διακρίνει τούς φυσικούς λογισμούς ἀπό τούς πονηρούς.

Ἡ ψυχή ὅταν βρίσκεται κάτω ἀπό τήν ἁμαρτία, περιτριγυρίζεται ἀπό λογισμούς. Μοιάζει σάν νά βρίσκεται σέ κάποιο βουνό μέ πυκνή βλάστηση ἢ σ' ἕνα ποταμό μέ πυκνές καλάμιες ἢ σέ κάποια δάση γεμάτα ἀγκάδια καί βλάστηση. Ἐκεῖνοι πού θέλουν νά περάσουν ἀπ' αὐτό τόν τόπο, πρέπει ν' ἀπλώνουν τά χέρια καί μέ βία καί κόπο νά ἀπωθοῦν τή βλάστηση ἀπό κοντά τους. ἔτσι καί τό πλῆθος τῶν λογισμῶν τῆς ἐναντίας, δαιμονικῆς δυνάμεως κατακλύζει τήν ψυχή. Γι' αὐτό χρειάζεται ὁ νοῦς πολλή σπουδή καί προσοχή γιά νά διακρίνει τούς ἀλλότριους λογισμούς τῆς ἐναντίας δυνάμεως. Συμβαίνει κάποιος νά ἔχει ἐμπιστοσύνη στίς δικές του δυνάμεις καί νά νομίζει ὅτι ἀπό μόνος του μπορεῖ νά περάσει μέσα ἀπ' τά γεμάτα βλάστηση βουνά, ἐνῶ ὑπάρχει ἄλλος πού κυβερνῶντας μέ εὐτάξια καί διάκριση τό νοῦ του ἀκούραστα καί καλλίτερα ἀπό τόν πρῶτο προχωρεῖ στό ἔργο του. Τό ἴδιο συμβαίνει καί μέ τήν προσευχή. Ὑπάρχουν μερικοί πού χρησιμοποιοῦν ἀπρεπεῖς κραυγές ἔχοντες πεποίθηση στή σωματική τους ἰσχύ, στίς φωνές τους, μή γνωρίζοντας πῶς κλέβουν οἱ λογισμοί τόν καρπό τῆς προσευχῆς καί νομίζοντας ὅτι μέ τή δική τους δύναμη ἐπιτυγχάνουν τό τέλειο κατόρθωμα τῆς προσευχῆς. Ὑπάρχουν ὅμως κι ἄλλοι πού προσέχουν τούς λογισμούς τους καί κάμουν ὄλο τόν ἄγωνα ἐσωτερικά (“ἔσωθεν”). Αὐτοί μέ τή σύνεση καί τή διάκρισή τους μποροῦν νά πετύχουν τό κατόρθωμα τῆς προσευχῆς, ν' αποτινάξουν τούς ἐπιτιθεμένους λογισμούς καί νά πορεύονται κατά τό θέλημα τοῦ Κυρίου. Βρίσκουμε δέ καί τόν Ἀπόστολο νά ὀνομάζει “μείζονα” ἐκεῖνον πού οἰκοδομεῖ τόν ἄλλο. Λέγει: “Ὁ λαλῶν γλώσσες οἰκοδομεῖ τόν ἑαυτό του, ἐνῶ αὐτός πού προφήτεῖ οἰκοδομεῖ τήν Ἐκκλησία. Γι' αὐτό ὁ προφήτεῦν εἶναι μεγαλύτερος (“μείζων”) ἀπ' αὐτόν πού ὁμιλεῖ γλώσσες”.(Α΄ Κορ. ιδ' 4). Λοιπόν καθένας ἅς ἐπιλέξει νά οἰκοδομεῖ τούς ἄλλους καί καταξί ὠνεταί τῆς Βασιλείας τῶν οὐρανῶν.

θ)Περί τῶν εὐχῶν τῆς πρώτης καί ὀγδόης ἡμέρας καί τοῦ σαραντισμοῦ.(Ἐκ τῶν Ἀπάντων Ἁγίου Συμεῶν τοῦ Θεσσαλονίκης).

Διατί ἐν τῇ τοῦ βρέφους γεννήσει εὐχή παρά τοῦ ἱερέως γίνεται.

Καί τεχθέντος τοῦ βρέφους παρά γυναικός εὐσεβοῦς, ὁ ἱερεύς παραγίνεται, καί δοξολογεῖ τόν Θεόν, εὐχαριστῶν, ὅτι ἄνθρωπος γεγέννηται ἐν τῷ κόσμῳ . καί σφραγίσας, εὐλογεῖ τό τεχθέν, καί διαμένειν καί δέξασθαι τό βάπτισμα καί τό χρίσμα αἰτεῖται. Τῇ μητρί τε τά πρός σωτηρίαν εὐχόμενος, μεταδίδωσιν αὐτῇ τε καί ταῖς σὺν αὐτῇ γυναιξί χάριτος καί ἁγιασμοῦ, ἅδειάν τε παρέχει ἐνεργεῖν τά ἔργα αὐτῶν καί κατά μηδέν ὄλως κωλύεσθαι, ἢ ρύπου μετέχειν, ἢ ἐνδοιάξειν φθονεροῖς τοῦ πονηροῦ φάσμασιν, ἐπειδή τῷ τῆς ἁμαρτίας καί ἐξ ἡδονῆς ἐξυπηρέτησαν τόκῳ, ὃν δὴ τῆς φθορᾶς καί τοῦ θανάτου προοίμιόν τινές φασί καί ἔστιν.

Δήλωσις κατά μέρος τῶν πρό τοῦ βαπτίσματος, καί ἐν τῷ βαπτίσματι, καί μετά τό βάπτισμα τελουμένων

Ἀλλά καί σφραγίσας ὕδωρ τῇ σημειώσει τοῦ σταυροῦ, εἰς προοίμιον τιοῦ θείου βαπτίσματος καταρράντιζει τόν οἶκον. Κατασφραγίσας δέ καί τό βρέφος τῷ μετώπῳ διά τόν νοῦν, καί τῷ στόματι διά τόν λόγον καί τήν πνοήν, καί τῇ καρδίᾳ διά τήν ζωτικήν δύναμιν, ὥστε μένειν πεφυλαγμένον εἰς τό σωτήριον βάπτισμα, οὕτως ἀπολύσας, ἀπέρχεται. Τῇ δέ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ προσάγεται τό βρέφος ὑπό τινων τῷ Θεῷ, καί πρό τῶν πυλῶν, οὐ γάρ ἡγιασμένον ἔτι ἐστί τῷ βαπτίσματι, σφραγίζει πάλιν αὐτό εἰς τό μέτωπον, καί τό στόμα, καί τό στήθος ὁ ἱερεύς. καί δίδωσιν ὄνομα τούτῳ δι' εὐχῆς ἱερᾶς, ὅπερ ἂν οἱ τεκόντες θελήσαιεν, μεθ' οὗ καί βαπτίζεται.

Ὅτι καί ἐν τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ ὁ Κύριος τό ὄνομα εἴληφεν, Ἰησοῦς κληθεῖς.

Καθάπερ τοῦτο γέγονεν καί ἐν τῷ Κυρίῳ. ἐν τῇ ὀγδόῃ γάρ περιτομηθεῖς, Ἰησοῦς ἐπεκλήθη. Ἡμεῖς δέ οὐ περιτομήν ἔχομεν. πεπλήρωκε γάρ ὁ Σωτήρ τά τοῦ νόμου ἀντί ἡμῶν, καί τῆς νομικῆς δουλείας ἐρύσατο. Δέδωκε δέ περιτομήν ἄλλην ἐν ὅλῃ τῇ φύσει, τό θεῖον βάπτισμα, ὅπερ οὐ σάρκα τέμνει, ἀλλ' ἁμαρτίας καθαίρει. Ἐκαστον δέ τῶν βρεφῶν ὡς Ἰησοῦς ὁ Χριστός ἐν τῷ ἰδίῳ βαπτίζεται ὀνόματι...Ἐν τῇ ὀγδόῃ δέ ἡ περιτομή τότε ἦν τοῖς Ἰουδαίοις. Τό ὄνομα δέ νῦν ἐν αὐτῇ οἱ πιστοί λαμβάνομεν, ὅτι ἀνακαινισμός ἡ ὀγδόη. Πληρωθείσης γάρ τῆς ἐβδόμης ἦν ἡ ζωὴ αὐτῆ κέκτηται, δι' ἑπτὰ κυκλουμένη τῶν ἡμερῶν, τῇ ὀγδόῃ πάλιν ἀπάρχεται. ὁ σημεῖον τῆς ἀναστάσεώς ἐστί, καί τῆς αἰωνίου ζωῆς προοίμιον. Ἐν γάρ τῇ ὀγδόῃ

καὶ ὁ Κύριος ἐξανέστη, καὶ τὴν τελευταίαν ἡμεῖς ἡμέραν τῆς αἰωνίου ζωῆς ἐλπίζομεν. ἦτις καὶ ἀπέραντος ἔσται, κατὰ διδασκόμεθα. Ἐν ταύτῃ οὖν τῇ ὁγδόῃ οἱ μὲν Ἰουδαῖοι περιετέμοντο κατὰ τὰ ἄρρενα μόνον ὡς ἀτελεῖς, σφραγιζόμενοι τῷ μορίῳ τῆς ἡδονῆς, προμαρτυροῦντες μὲν καὶ αὐτοὶ τὴν ἀνάστασιν τῇ ὁγδόῃ, καὶ ἐν τῷ περιτέμνεσθαι δέ, σημαίνοντες ὡς ἡ ἡδονὴ τῆς σαρκὸς παυθήσεται ποτε, καὶ ἄφθαρτος ἔσται ζωὴ, καὶ μὴ διὰ σαρκὸς ἐνεργουμένη, μὴ νοοῦντες δὲ τοῦτο, μηδὲ τὴν ἀληθῆ περιτομὴν τῆς ἁμαρτίας κατανοοῦντες ἀπόθεσιν, ὅπερ ἔστί τὸ ἅγιον βάπτισμα. Τοῦτο γὰρ τὸ ἀφθάρτους ὅλους εἶναι καὶ ἀσινεῖς ἐκδιδάσκει, καὶ μὴ κατὰ τι λελωθῆμένους, ὁ γὰρ περιτεμνόμενος τὴν σάρκα λελώθηται, καὶ τὸ ἄρτιον οὐ περιφέρει τῆς φύσεως. καὶ ὅτι οὐκ ἀπαθές ἐξ ἡδονῆς τίκτεσθαι ἡμᾶς. Διὸ καὶ τοῦτο λέλυται τὸ ἐξ ἡδονῆς τίκτεσθαι. Δοθήσεται δὲ ἡμῖν διὰ τοῦ βαπτίσματος τὸ οὐκ ἐκ θελήματος σαρκὸς, οὐδὲ ἐκ θελήματος ἀνδρός, ἀλλ' ἐκ Θεοῦ τίκτεσθαι. Τοῦτο δ' ἔστί τὸ διὰ λουτροῦ παλιγγενεσίας ἀναγενναῖσθαι. ὄθεν καὶ τῇ ὁγδόῃ ἡμέρᾳ τὸ ὄνομα λαμβάνει μὲν τὸ βρέφος, ὡσπερ ὁ Σωτὴρ τὸ Σωτήριον Ἰησοῦς ἐπικληθεῖς. σφραγισθέν δὲ καὶ εὐχὴν λαβὼν ἱεράν, ὡς προσαχθέν τῷ Κυρίῳ, καὶ σημειωθέν τῷ σταυρῷ τὸ μέτωπον, ὡς ἔφην, διὰ τὸ νοητικόν, τὸ στόμα διὰ τὸ λογικόν, καὶ τὴν καρδίαν διὰ τὸ ζωοποιόν, καὶ τῇ βίβλῳ τῇ αἰωνίῳ γραφέν διὰ τοῦ ἐπιτεθέντος αὐτῷ ὀνόματος, ἐπανέρχεται τῇ μητρί. Τῇ τεσσαρακοστῇ δὲ ἡμέρᾳ πάλιν προσάγεται ὑπὸ τῆς μητρός τῷ ναῷ καὶ τοῦτο ὡς δῶρον Θεῷ προσκομίζεται. Ὁ ἱερεὺς γὰρ πρό τῶν θυρῶν στάς τοῦ ναοῦ (οὐ γὰρ θέμις πρό τῆς εὐχῆς εἰσελθεῖν) καὶ τὴν μητέρα σφραγίσας ἅμα τῷ βρέφει, καὶ ἀγιάσας αὐτούς εὐχαῖς, καὶ τῇ μὲν μητρί τὴν ἀπὸ τῆς ἐνηθόνου καὶ ρυπώδους γεννήσεως κάθαρσιν παρασχών, πεπληρωκυῖας μετὰ τὸν τόκον τὸ τεσσαρακονθήμερον, ἐν ᾧ καὶ τὸ βρέφος ἐν αὐτῇ ἐτελέσθη καὶ σκιρτᾶν ἤρξατο. Καὶ δούς αὐτῇ τὴν ἐν τῷ ναῷ εἴσοδον, μέχρι τότε μὴ οὔσης ταύτης ἀξίας τοῦ εἰσελθεῖν, μηδὲ κοινωνῆσαι τοῦ καθαροῦ, τὸ παιδίον εἰς χεῖρας αὐτὸς λαβὼν, τὰ τοῦ Συμεῶν ἐκτυπῶν ἀγκαλισσαμένου βρέφος τὸν Κύριον, τὸ, “Νῦν ἀπολύεις” ἀναβοᾷ, ἐκ τῆς ἁμαρτίας λυθῆναι τὸ βρέφος ὁ ἱερεὺς εὐχόμενος, καὶ φῶς ἰδεῖν τὸν Χριστόν, τὴν ἀποκάλυψιν τῶν ἐθνῶν καὶ δόξαν τοῦ νέου Ἰσραὴλ, γεγεννημένον καὶ αὐτὸ Πνεύματι, καὶ Θεόν ὄρων ἄντικρυς. Καὶ εἰ μὲν τὸ βρέφος βεβαπτισμένον ἔστιν, εἰσάγει καὶ τοῦτο καὶ τῷ θυσιαστηρίῳ, καὶ κύκλῳ αὐτὸ περιάγει, ὡσπερ ποιῶν καὶ προσκύνησιν, δηλῶν ὡς ἀνάθημα τοῦτο Θεῷ, καὶ προσκυνεῖ τῷ ποιήσαντι. Εἰ δὲ μήπω βαπτισθέν ἔστι τὸ παιδίον, πρό τῶν διαστύλων στάς, καὶ διὰ τοῦ βρέφους προσκύνησιν ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ ποιήσας, καὶ τῇ μητρί παραδούς αὐτό, ἀπολύει. Ἐντεῦθεν οὖν τὸ μὲν βρέφος ἔστί κατηγούμενος. ἡ δὲ γε μήτηρ ἄδειαν εἴληφε τὸν τε ναόν ὡς καθαρῶς εἰσελθεῖν, καὶ τῶν μυστηρίων μετέχειν, ὅποτε ἐτοιμῶς ἔχει καὶ βούλεται”.

(P.G. 155, 208C-213A)

Μετὰ φραση

Διατί εἰς τὴν γέννησιν τοῦ βρέφους γίνεται εὐχὴ ἀπὸ τὸν ἱερέα.

Λοιπὸν ἀφοῦ γεννηθῆ τὸ βρέφος ἀπὸ εὐσεβῆ (ἐνν. ὀρθόδοξῃ) γυναῖκα, ἔρχεται ὁ ἱερεὺς καὶ δοξολογεῖ τὸν Θεόν, εὐχαριστῶν αὐτόν, διότι ἐγεννήθη ἄνθρωπος εἰς τὸν κόσμον. καὶ κάμων τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, εὐλογεῖ τὸ παιδίον τὸ ὅποιον ἐγεννήθη, καὶ ζητεῖ θεοῦθεν νά ζῆσιν καὶ νά δεχθῆ τὸ βάπτισμα καὶ τὸ χρίσμα. καὶ εἰς τὴν μητέρα δὲ εὐχόμενος ἐκεῖνα, τὰ ὅποια συντείνουν πρὸς σωτηρίαν των, μεταδίδει καὶ εἰς αὐτὴν καὶ εἰς τὰς γυναῖκας αἱ ὅποια εἶναι μετ' αὐτῆς, ἀπὸ τὴν χάριν καὶ ἀπὸ τὸν ἁγιασμόν. καὶ τὰς δίδει καὶ ἄδειαν νά ἐργάζωνται καὶ νά κάμνωσι τὰ ἔργα καὶ τὰς ὑπηρεσίας των, καὶ εἰς κανέν νά μὴ ἐμποδίζωνται παντάπασι, μήτε νά μετέχουν ἀπὸ τὴν ἀκαθαρσίαν, ἢ νά ὑποπτεύωνται φθονερά τοῦ πονηροῦ διαβόλου φαντάσματα. ἐπειδὴ

καὶ ἔτυχε νὰ ὑπηρετήσουν εἰς τὴν γένναν τῆς ἁμαρτίας τὴν ἀπὸ ἡδονῆς προερχομένην, τὴν ὁποῖαν μερικοὶ προσοίμιον τῆς φθορᾶς καὶ τοῦ θανάτου λέγουσι, καὶ εἶναι.

Φανέρωσις τῶν ὄσων γίνονται πρό τοῦ βαπτίσματος, εἰς τὸ βάπτισμα, καὶ μετὰ τὸ βάπτισμα.

Ἀλλὰ καὶ ἀφοῦ σφραγίσῃ νερόν μετὰ τὴν σημείωσιν τοῦ σταυροῦ διὰ προσοίμιον τοῦ ἁγίου βαπτίσματος, ραντίζει τὸν οἶκον. ἀφοῦ σφραγίσῃ δὲ καὶ τὸ βρέφος εἰς τὸ μέτωπον διὰ τὸν νοῦν, εἰς τὸ στόμα διὰ τὸν λόγον καὶ τὴν πνοήν, καὶ εἰς τὴν καρδίαν διὰ τὴν ζωτικὴν δύναμιν, διὰ νὰ μείνῃ πεφυλαγμένον εἰς τὸ σωτήριον βάπτισμα. οὕτω ἀφίνων αὐτὸ ἀναχωρεῖ. Τὴν δὲ ὀγδόην ἡμέραν τὸ βρέφος προσφέρεται εἰς τὸν Θεόν, καὶ πρό τῶν πυλῶν. διότι δέν εἶναι ἀκόμη ἡγιασμένον μετὰ τὸ βάπτισμα, καὶ ὁ ἱερεὺς πάλιν τὸ σφραγίζει εἰς τὸ μέτωπον, εἰς τὸ στόμα καὶ εἰς τὸ στήθος, καὶ διὰ μέσου τῆς ἱεράς εὐχῆς, τὸ δίδει ὄνομα ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον οἱ γονεῖς θελήσουν, μετὰ τὸ ὁποῖον καὶ βαπτίζεται.

Ὅτι καὶ ὁ Κύριος τὴν ὀγδόην ἡμέραν ἔλαβε τὸ ὄνομα ὀνομασθεῖς Ἰησοῦς.

Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τοῦτο ἔγεινε καὶ εἰς τὸν Κύριον μας. διότι τὴν ὀγδόην ἡμέραν ἔλαβεν τὴν περιτομὴν καὶ Ἰησοῦς ἐπωνομάσθη. ἡμεῖς δὲ περιτομὴν δέν ἔχομεν, διότι ὁ Σωτὴρ ἡμῶν ἀπεπλήρωσε τὰ τοῦ νόμου ἀντὶ ἡμῶν καὶ μᾶς ἠλευθέρωσεν ἀπὸ τὴν νομικὴν δουλείαν. ἔδωκεν ὁμοῦς ἄλλην περιτομὴν εἰς ὅλην τὴν φύσιν, τὸ ἅγιον βάπτισμα. τὸ ὁποῖον δέν κόπτει σὰρκα, ἀλλὰ καθαρίζει ἁμαρτίας. Πᾶν βρέφος δὲ, καθὼς καὶ ὁ Ἰησοῦς Χριστός, μετὰ τὸ ἴδιον τοῦ ὀνομα βαπτίζεται...

Ἡ περιτομὴ τὴν ὀγδόην ἡμέραν ἦτο τότε εἰς τοὺς Ἰουδαίους. τὸ δὲ ὄνομα τώρα οἱ πιστοὶ εἰς τὴν αὐτὴν τὸ λαμβάνομεν, ὅτι ἡ ὀγδόη εἶναι ἀνακαινισμός. διότι ἀφ' οὗ τελειώσῃ ἡ ἑβδόμη, τὴν ὁποῖαν αὐτὴ ἡ ζωὴ ἔχει μετὰ τὸ νὰ περιστρέφεται εἰς ἑπτὰ ἡμέρας, τὴν ὀγδόη πάλιν ἄρχεται. τὸ ὁποῖον εἶναι σημεῖον τῆς ἀναστάσεως καὶ προσοίμιον τῆς ζωῆς τῆς αἰωνίου. ἐπειδὴ εἰς τὴν ὀγδόην καὶ ὁ Κύριος ἀνέστη, καὶ ἡμεῖς τὴν τελευταίαν ἡμέραν τῆς αἰωνίου ζωῆς ἐλπίζομεν, ἡ ὁποία θέλει εἶναι καὶ ἀτελείωτος, καθὼς διδασκόμεθα. Εἰς αὐτὴν λοιπὸν τὴν ὀγδόην οἱ μὲν Ἰουδαῖοι περιετέμνοντο κατὰ τὰ ἀρσενικὰ μόνον ὡς ἀτελεῖς, καὶ ἐσφραγίζοντο εἰς τὸ μῶριον τῆς ἡδονῆς. προμαρτυροῦντες μὲν καὶ αὐτοὶ τὴν ἀνάστασιν εἰς τὴν ὀγδόην, σημαίνοντες δὲ μετὰ τὴν περιτομὴν ὅτι ἡ ἡδονὴ τῆς σαρκὸς θέλει παύσει ποτέ, καὶ θέλει εἶναι μία ζωὴ ἄφθαρτος, καὶ ὄχι ἐνεργουμένη μετὰ τὸ μέσον τοῦ σώματος.

Τοῦτο ὁμοῦς διότι ἐννόουν, μήτε ὅτι ἡ ἀληθινὴ περιτομὴ εἶναι τῆς ἁμαρτίας ἢ ἀπόρριψις, τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ ἅγιον βάπτισμα. διότι αὐτὸ μᾶς διδάσκει τὸ ὅτι ἡμεθεα ὀλοκλήρως ἄφθαρτοι καὶ ἀβλαβεῖς καὶ ὄχι κατὰ τι βεβλαμμένοι, ἐπειδὴ ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος περιτέμνεται εἶναι βεβλαμμένος κατὰ τὴν σὰρκα καὶ δέν ἔχει τὸ ὀλόκληρον καὶ τέλειον τῆς φύσεως.

Αὐτὸ μᾶς μανθάνει ἔτι ὅτι δέν εἶναι ἀπαθές, ἢ διὰ νὰ εἴπωμεν σαφέστερα δέν μᾶς προξενεῖ ἀπάθειαν τὸ νὰ γεννώμεθα ἡμεῖς ἀπὸ ἡδονῆς. ὁθεν καὶ τοῦτο τὸ νὰ γεννώμεθα δῆλα δὴ ἀπὸ

ἡδονήν, ἐλύθη πλέον καὶ ἀφηρεῖται ἀφ' ἡμῶν. Εἰς ἡμᾶς δὲ θέλει δοθῆναι διὰ μέσου τοῦ βαπτίσματος τό, “ὄχι ἀπό θέλημα σαρκός, οὐδέ ἀπό θέλημα ἀνδρός, ἀλλ' ἐκ Θεοῦ νά γεννώμεθα”. Τοῦτο δὲ σημαίνει τό νά ἀναγεννώμεθα διὰ μέσου λουτροῦ τῆς παλιγγενεσίας, ἥτοι δευτέρας γεννήσεως, ἥτις εἶναι τό ἅγιον βάπτισμα ὁθεν καὶ τὴν ὀγδόην ἡμέραν τό βρέφος λαμβάνει τό ὄνομα. Ἀφ' οὗ δὲ σφραγισθῆ καὶ λάβῃ ἱεράν εὐχὴν, ἐπειδὴ προσεφέρθη εἰς τὸν Κύριον, καὶ σημειωθῆ μετὰ τὸν Σταυρόν εἰς τό μέτωπον, καθὼς εἶπα, διὰ τό νοητικόν, εἰς τό στόμα διὰ τό λογικόν, καὶ εἰς τὴν καρδίαν διὰ τό ζωοποιόν, καὶ ἀφ' οὗ γραφῆ εἰς τό βιβλίον τό αἰώνιον διὰ μέσου τοῦ ὀνόματος, τό ὁποῖον τῷ ἔδωκαν, ἐπιστρέφει εἰς τὴν μητέρα του.

Τὴν τεσσαρακοστὴν δὲ ἡμέραν προσφέρεται ἀπὸ τὴν μητέρα του εἰς τὸν ναόν, ὡς δῶρον εἰς τὸν Θεόν. διότι ὁ ἱερεὺς σταθεῖς ἔμπροσθεν τῶν θυρῶν τοῦ ναοῦ (ὅτι δέν εἶναι συγκεχωρημένον νά ἔμβῃ εἰς αὐτόν πρό τῆς εὐχῆς) καὶ σφραγίσας τὴν μητέρα ὁμοῦ μετὰ τό βρέφος, καὶ ἀγιάσας αὐτούς μετὰ εὐχάς, εἰς μὲν τὴν μητέρα δίδει τὸν καθαρισμὸν ἀπὸ τὴν ἡδονικὴν καὶ ἀκάθαρτον γέννησιν, ἐπειδὴ ἀπεπλήρωσε τὰς τεσσαράκοντα ἡμέρας, εἰς τὰς ὁποίας καὶ τό βρέφος ἐτελειώθη ἐκτός αὐτῆς καὶ ἤρχισε νά σαλεύῃ. καὶ ἀφ' οὗ τῆ δώση τὴν εἴσοδον εἰς τὸν ναόν, εἰς τὸν ὁποῖον ἕως τότε αὐτὴ δέν ἦτο ἀξία νά ἔμβῃ, μήτε νά μετάσχη τῆς καθαρότητος, λαμβάνει τό παιδίον αὐτὸς εἰς τὰς χεῖρας του, καὶ μιμούμενος ἐκεῖνο τό ὁποῖον ἔκαμεν ὁ Συμεών, ὁ ὁποῖος ἐνηγαλίσθη τό βρέφος, τὸν Κύριον μας, ἐκφωνεῖ τό, “Νῦν ἀπολύεις”. καὶ μετὰ τοῦτο ὁ ἱερεὺς εὐχεται νά λυθῆ τό βρέφος ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν, καὶ νά ἰδῆ τό φῶς, τὸν Χριστόν, τὴν ἀποκάλυψιν, ἥτοι τὸν φωτισμὸν τῶν ἐθνῶν, καὶ τὴν δόξαν τοῦ νέου Ἰσραὴλ, ἐπειδὴ ἐγεννήθη καὶ αὐτό μετὰ Πνεῦμα καὶ βλέπει τὸν Θεόν φανερά.

Τό δὲ βρέφος, εἰ μὲν εἶναι βαπτισμένον, τό φέρει ὁ ἱερεὺς καὶ εἰς τό ἱερόν βῆμα, καὶ τό περιφέρει ὀλόγυρα, καὶ κάμων προσκύνησιν, δηλοῖ ὅτι εἶναι εἰς τὸν Θεόν ἀφιέρωμα, τό ὁποῖον καὶ προσκυνεῖ ὡς ποιητὴν καὶ πλάστην του. Εἰ δὲ καὶ τό παιδίον εἶναι ἀκόμη ἀβάπτιστον, ὁ ἱερεὺς ἵσταται ἔμπροσθεν τῶν διαστύλων, δηλὰ δὴ εἰς τὸν μεταξύ τῶν εἰκόνων καὶ τῶν μανουαλίων τόπον, καὶ διὰ μέσου τοῦ βρέφους κάμων προσκύνησιν εἰς τό θυσιαστήριον καὶ παραδίδων αὐτό εἰς τὴν μητέρα του, τό ἀφίνει. ἔκτοτε λοιπὸν τό μὲν βρέφος εἶναι κατηγούμενον. ἡ δὲ μήτηρ ἔχει τὴν ἄδειαν, ἐπειδὴ ἐκαθαρίσθη, νά ἔμβαινη εἰς τὸν ναόν, καὶ νά μετέχη τῶν μυστηρίων, ὅταν ἦναι ἐτοιμὴ καὶ θέλη.”

(Ἐκ τῆς ἐκδόσεως Ρηγοπούλου σελ.82-84)

ιβ) Ἱεροί Κανόνες ἐμποδιζόντες καί τιμωροῦντες τήν μετά τῶν αἰρετικῶν κοινωνία καί συμπροσευχή:

Κανὼν ΜΕ' τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων

Ἐπίσκοπος ἢ Πρεσβύτερος ἢ Διάκονος αἰρετικοῖς συνευξάμενος, μόνον, ἀφοριζέσθω, εἰ δέ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς, ὡς Κληρικοῖς ἐνεργῆσαι τι, καθαιρείσθω.

Κανὼν ΞΕ' τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων

Εἴ τις Κληρικός ἢ Λαϊκός εἰσέλθοι εἰς συναγωγὴν Ἰουδαίων, ἢ αἰρετικῶν προσεύξασθαι, καί καθαιρείσθω καί ἀφοριζέσθω.

Κανὼν ΣΤ' τῆς ἐν Λαοδικείᾳ

Περί τοῦ μή συγχωρεῖν τοῖς αἰρετικοῖς συνιέναι εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ, ἐπιμένοντας τῇ αἵρέσει.

Κανὼν Θ' τῆς ἐν Λαοδικείᾳ

Περί τοῦ μή συγχωρεῖν εἰς τὰ κοιμητήρια, ἢ εἰς τὰ λεγόμενα μαρτύρια πάντων τῶν αἰρετικῶν ἀπιέναι τοὺς τῆς Ἐκκλησίας, εὐχῆς ἢ θεραπείας ἕνεκα, ἀλλὰ τοὺς τοιούτους, ἐάν ᾧσι πιστοί, ἀκοινωνήτους γίνεσθαι μέχρι τινός, μετανοοῦντας δέ, καί ἐξομολογουμένους ἐσφάλλθαι, παραδέχεσθαι.

Κανὼν ΛΒ' τῆς ἐν Λαοδικείᾳ

ὅτι οὐ δεῖ αἰρετικῶν εὐλογίας λαμβάνειν, αἰτινές εἰσι ἀλογίαι μᾶλλον, ἢ εὐλογίαι.

Κανὼν ΛΓ' τῆς ἐν Λαοδικείᾳ

ὅτι οὐ δεῖ αἰρετικοῖς ἢ σχισματικοῖς συνεύχεσθαι.

Κανὼν ΛΔ' τῆς ἐν Λαοδικείᾳ

ὅτι οὐ δεῖ πάντα Χριστιανὸν ἐγκαταλείπειν Μάρτυρας Χριστοῦ καί ἀπιέναι πρὸς τοὺς ψευδομάρτυρας, τοῦτ' ἔστιν αἰρετικῶν, ἢ αὐτούς πρὸς τοὺς προειρημένους, αἰρετικούς γινομένους. οὗτοι γὰρ ἀλλότριον τοῦ Θεοῦ τυγχάνουσιν. ἔστωσαν οὖν ἀνάδεμα οἱ ἀπερχόμενοι πρὸς αὐτούς.

Κανὼν ΛΖ' τῆς ἐν Λαοδικείᾳ

ὅτι οὐ δεῖ παρά τῶν Ἰουδαίων ἢ αἰρετικῶν τά πεμπόμενα ἑορταστικά λαμβάνειν, μηδέ συνεορτάζειν αὐτοῖς.

Κανὼν Θ' Ἁγίου Τιμοθέου Ἀλεξανδρείας

Ἐρώτησις

Εἰ ὀφείλει ὁ κληρικός εὐχεσθαι, παρόντων Ἄρειανῶν, ἢ ἄλλων αἰρετικῶν; ἢ οὐδέν αὐτῶν βλάπτει, ὅποταν αὐτός ποιῇ τήν εὐχήν ἥγουν τήν προσφοράν;

Ἀπόκρισις

Ἐν τῇ θείᾳ ἀναφορᾷ ὁ Διάκονος προσφώνει πρό τοῦ ἄσπασμοῦ. “Οἱ ἀκοινωνῆτοι περιπατήσατε”. Οὐκ ὀφείλουσιν οὖν παρεῖναι, εἰ μή ἂν ἐπαγγέλωνται μετανοεῖν καί ἐκφεύγειν τήν αἵρεσιν.

(Πηδάλιον Ἁγίου Νικοδήμου Ἀγιορείτου)